

Euskadiko nekazaritza-ustiategien titulartasuneko forma juridikoei buruz egindako ikerketa sozialaren azken txostena

Hazirentzat egindako txostena

**Egileak Leticia Urretabizkaia
Isabel Álvarez Vispo**

araba álava
foru aldundia diputación foral

Bizkaia
foru aldundia
diputación foral

Gipuzkoako
Foru Aldundia
Diputación Foral
de Gipuzkoa

**ETORKIZUNA
ORAIN**
Es futuro

AURKIBIDEA

1. AURREKARIAK, HELBURUAK ETA ABIAPUNTUKO HIPOTESIAK	06
AURREKARIAK	07
IKERKETA SOZIALAREN HELBURU NAGUSIA ETA HELBURU ESPEZIFIKOAK	17
ABIAPUNTUKO HIPOTESIA	18
2. IKERKETA HONEN EKINTZA-PLANA ETA METODOLOGIA	20
EKINTZA-PLANA ETA METODOLOGIA	21
<i>I. fasea: existitzen diren iturrien analisisa</i>	22
<i>II. fasea: behaketa parte-hartzailea eta elkarrizketa sakonak</i>	23
<i>III. fasea: eztabaida-taldetik kontraste-taldera</i>	27
3. EMAITZEN ANALISIA	30
I. FASEAREN EMAITZAK: EXISTITZEN DIREN ITURRIEN ANALISIA	31
1.- <i>Iturri bibliografikoen berrikuspenaren emaitzak</i>	31
2.- <i>Nekazaritzako errealitateari buruzko datu kuantitatiboan analisisen emaitzak</i>	46
3.- <i>Web-orrien eta komunikaziorako beste material digitalen berrikuspenaren emaitzak</i>	50
II. ETA III. FASEKO EMAITZAK: LANDA-LANA BEHAKETA PARTE-HARTZAILEETAN, ELKARRIZKETA SAKONETAN ETA KONTRASTE-TALDEAN OINARRITUTA	77
1. <i>blokea: Profilak eta instalazio-prozesuak</i>	79
2. <i>blokea: Erabakiak hartzeko prozesuak</i>	95
3. <i>blokea: Titulartasun-figurari buruz erabakiak hartzeko prozesuak</i>	115
4. <i>blokea: Titulartasun Partekatua</i>	129
4. AZKEN ONDORIOAK	154
5. HOBETZEKO PROPOSAMENAK	160
6. BIBLIOGRAFIA	164
ERANSKINAK	
AKRONIMOEN ZERRENDA	167
TAULEN AURKIBIDEA	168
GRAFIKOEN AURKIBIDEA	168
IRUDIEN AURKIBIDEA	169

01

**Aurrekariak, helburuak eta
abiapuntuko hipotesiak**

AURREKARIAK

Emakume Nekazarien Estatutuari buruzko urriaren 15eko 8/2015 Legeak (aurrerantzean, ENE) helburu du nekazaritzaren arloan emakume eta gizonen arteko berdintasunerako printzipioa betetzea. Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako otsailaren 18ko 4/2005 Legean jasotako printzipioetan aurrera eginez, ENEk printzipio gisa du tratu-berdintasuna, emakumeentzako ekintza positiboari kalterik egin gabe, aukera-berdintasuna eta nekazaritza-sektoreko arlo guztietan genero-ikuspegia integratzea, emakume eta gizonen arteko baldintza eta beharrak aintzat hartuta.

Hala, emakume nekazarien eskubideak hartzen ditu abiapuntu, eta administrazio publikoek behar bezala betearazten dituztela bermatzeko dituzten betebeharrak zehazten ditu. Helburu horien betetze-maila aztertzeke, ENEren VI. tituluak jarraipen batzordearen eraketa arautzen du; batzordea 2018ko urtarrilaren 23an sortu zen. ENEen xedatutakoa aintzat

hartuz, lehentasunezko lau lan-arlo detektatu ditu, eta horien inguruan lau lantalde eratu: Ustiategien Erregistroa, Arlo juridikoa, Ikusgarritasuna eta Prestakuntza.

Ustiategien Erregistroko lantaldeak ENE osatzen duten sei tituluetakoko baten garapena eta aplikazioa aztertzen du; zehazki, II. titulua, nekazaritza ustiategien titulartasuna eta titulartasun partekatuari buruzkoa. Tituluan bereziki azpimarratzen da emakumezko nekazariak ustiategiaren titulartasuna eta horrek dakartzan onura eta eskubide guztiak izateak duen garrantzia, gizona ezko nekazariak dituzten baldintza berberetan, eta horretarako sustapen-neurriak biltzen ditu.

Zehazki, tituluak nekazaritza-ustiategien titulartasun partekatua nabarmentzen du (aurrerantzean, TP), Nekazaritza -ustiategien titulartasun partekatuari buruzko urriaren **4ko 35/2011 Legearen bidez arautua** (aurrerantzean, TPL). Legeak dionari jarraikiz, ENEk adierazten du TP tresna oso garrantzitsua dela nekazaritza-sektorean emakume eta gizonen arteko benetako berdintasuna lortzeko. Hori dela eta, sustatzen du bizikidetzaren unitateko bi kideek ustiategian lan egiten duten kasuetan, titulartasunerregimen horretara atxiki daitezkeen, eta horretarako sustapen-neurriak eratu dira.

Horiek horrela, Ustiategien Erregistroko lantaldeak hauteman du Euskal Autonomia Erkidegoan (aurrerantzean, EAE) gehienbat emakumezko nekazariak hautatutako forma juridiko asoziatiboak daudela, eta horiei esker TPak sustatzen dituen bezalako eskubideak lortzen dituzte. Errealitate hori zehaztasun handiagoz ezagutzeko eta EAEn dauden titulartasuneko figurei buruzko benetako informazio osoa izateko, txosten hau hartzen duen ikerketa egiteko proposamena egin zen, honako helburu orokor eta espezifikoak hauetatik abiatuta:

1. taula: Ikerketa globalaren helburu orokor eta espezifikoak

Helburu orokorra	Helburu espezifikoak
Nekazaritza txikirako EAEn existitzen diren forma juridikoak eta, genero-ikuspegia erabiliz, bata zein bestea hautatzeko erabilitako ibilbideak aztertzea.	1HEL. EAEn existitzen diren figura juridikoak lortzen dituzten helburuak alderatzea
	2HEL. EAEko beste elkarrekin figurek TPk berak baino presentzia gehiago izateko dauden arrazoiak aztertu eta ulertzea
	3HEL. TParen figura modu eraginkorragoan txertatu eta EAEko emakumezko nekazarien egoera hobetzeko balio lezakeen ezagutza eskaintzea

Iturria: Egileak berak egina,

Helburu horiek betetzeko, ikerketa 2020ko urritik 2022ko uztaile arte egin da, bi ikerketa-arloekin: ikerketa juridikoa eta soziala. Hasteko, existitzen diren lege-figuresen ikerketa juridikoa egiten da, titulartasun fisikoa edo elkarte-titulartasuna dutenak eta EAEn modu formalean nekazaritza txikia mantentzen dutenak hartzen dira. Ikerketaren emaitza gisa, maiatzaren 2021ean txosten juridikoa egin zen, eta ondoren horren ideia nagusiak laburtu dira; izan ere, bidea ematen diote txosten honen helburu den ikerketa sozialari.

Hasteko, txostenean gaiari buruzko aurrekari juridikoen genero-diagnostikoa egin da. Alde batetik, sektorea arautzen duten arau nagusien hitzaurreak aztertu ditu eta identifikatu du **nekazaritza-jardueran emakumeek presentzia eskasa dutela, ondasunen jabetzan zein ustiategien jabetzan**. Bestalde, Espainiako arau-esparrua berrikusi du, eta, Europako legediak gidatuta, ekintza publiko positiboko proposamenen bidez emakumeek titulartasunerako duten sarbidea sustatzen saiatzen da, arlo horretan genero-berdintasuneko egoera orekatua lortze aldera.

Hala, estatu- eta autonomia-mailako lege nagusien arteko loturak aztertu ditu, PTL eta ENEra heldu arte, erdigunean TParen figura jarritz. Zehazki, TPLak TPari buruz egiten duen azterketa azpimarratu du, eta

nabarmendu du “borondatezko figura berri” gisa definitzen duela, eta ez ditu hori ez betetzeak dakartzan ondorioak zehazten. Guzti horretatik abiatuta, ENEk euskal administrazioei buruz diona azpimarratu du: “bultzatuko dute emakumeek ustiategien erregistro-titulartasuna lortzea”; eta argitu du horrek figura sustatu eta lehenestea ekarri beharko lukeela.

Bigarrenik, txosten juridikoak azpimarratu du beharrezkoa dela titulartasun-mota une bakoitzeko egoeraren arabera eta nekazaritza-ustiategira egokituta erabaki behar dela, “neurrira egindako jantzi” bat bezala, egoera eta une bakoitzean ahalik eta baldintza hoberenak lortu ahal izateko. Neurrira egindako jantzi hori jostea errazte aldera, txosten juridikoak, alde batetik, titulartasuneko zazpi figura aukeratu ditu, nekazaritza-ustiategi txiki eta ertainetan ohikoenak izateagatik. Bestalde, ustiategi bat hasteko orduan funtsezkoak diren eta, hortaz, zein figura hautatzeko prozesuan erabakigarriak diren zazpi irizpide aukeratu ditu.

Honako hauek dira zazpi irizpide horiek:

- 1/ Eratzeko beharrezko irizpide eta betebeharrak**
- 2/ Parte-hartzaileen kopurua**
- 3/ Eratzeko beharrezko kapitala**
- 4/ Figura bakoitzak dakarren ardura**
- 5/ Osatzen duten pertsonen ordezkapenaren banaketa**
- 6/ Behartuta dituzten zerga-ordainketak**
- 7/ Errendimenduen banaketa**

Hautatutako figura juridikoei dagokienez, ildo bat eratu dugu figura bakoitzeko, txosten honetan zehar lagunduko gaituzten funtsezko elementuak baitira. Aurkezpen honetan, bereziki azpimarratu nahi ditugu eratzeko behar diren irizpide eta betebeharrak:

Banakako Titulartasuna (BT): Norberaren kontura jarduera ekonomiko edo profesionala egiteko banakako modua da. Nahiz eta gaur egun titularraren ardua mugatzeko moduak dauden, eredu ohikoena “autonomoaren” figurari dago lotuta. Eratzeko, beharrezkoa da Nekazaritzako Ustiategien Erregistroan izena ematea, Gizarte Segurantzaren alta ematea, eta Foru Ogasunean hautesle-errolan inskribatzea, 036 ereduarekin (errolan alta emateko).

Titulartasun Partekatua (TP): Unitate ekonomikoa da, izaera juridikorik gabe, eta zerga-ondoreetarako zergak jasotzearen menpe dago, ezkontza bidez edo afektibotasuneko harreman analogo baten bidez lotutako bikote baten bidez eratuta, nekazaritza-ustiapena elkarrekin kudeatzeko. Eratzeko betekizun gisa, titularkide biek alta emanda egon behar dute Gizarte Segurantzaren, modu zuzen eta pertsonalean nekazaritza-jardueran lan egin eta ustiategia dagoen landa-eremuan bizi. Betekizun horietaz gain, izapidetzeko beharrezkoa da kontratu pribatua edo borondateen akordioa izatea, Nekazaritzako Ustiategien Erregistroan izena ematea, Titulartasun Partekatua Erregistroan izena ematea (Euskadin berbera da) eta Foru Ogasunean hautesle-errolan inskribatzea, 036 ereduarekin, IFZ eskatzeko.

Ondasun-erkidegoa (OE): Ondasun-erkidegoa dago gauza edo eskubide baten jabetasuna pertsona bat baino gehiagorena denean *indivisoan*. Bakoitza kuota abstraktu baten jabetza komuneroaren jabea da (ezin da zati fisiko zehatz batekin alderatu). OE horrek enpresajarduerarako erabili ditzake bere ondasunak, kasu ho-

netan, horretarako eraturako OE duen nekazaritza-jarduera. Izapidetzeko beharrezkoa da kontratu pribatua edo borondateen akordioa izatea, Nekazaritzak o Ustiategien Erregistroan izena ematea, Foru Ogasunean hautesle-errolan inskribatzea, 036 ereduarekin eta komunaren gizarte segurantzaren alta ematea; izenari OE edo Ondasun-erkidegoa gehitu behar zaio..

Sozietate Zibila (SZ): Kontratu horren bidez, bi pertsona edo gehiagok amankomunean dirua, ondasuna edo industria (lana) jartzeko konpromisoa hartzen dute, elkarrekin irabaziak partekatuz. Izapidetzeko beharrezkoa da kontratu pribatua edo borondateen akordioa izatea, Nekazaritzako Ustiategien Erregistroan izena ematea, Foru Ogasunean hautesle-errolan inskribatzea, 036 ereduarekin eta komunaren gizarte segurantzaren alta ematea; izenari SZ edo Sozietate Zibila gehitu behar zaio.

Eraldaketarako Nekazaritza Sozietatea (ENS): Helburu e soziala duten sozietate zibilak dira, nekazaritza, abeltzaintza edo basoko produktuak ekoitzi, eraldatu eta merkaturatzeko, landa -eremuan hobekuntzak egiteko, nekazaritza sustatu eta garatzeko eta helburu hori betetzen duten zerbitzu amankomunak emateko. Sortzeko, beharrezkoa da eraketa-akta, kideen zerrenda, hitzartutako estatutuak eta helburuen memoria, Euskal Herriko TPUren Erregistroan izena ematea, Nekazaritzako Ustiategien Erregistroan izena ematea, 036 ereduarekin Foru Ogasunean izena ematea, kideek alta ematea Gizarte Segurantzaren eta izenari ENS edo Eraldaketarako Nekazaritza Sozietatea gehitzea.

Kooperatiba Sozietate txikia (KST): Pertsonen sozietatea da, e jarduera garatzen duena eta erabakiak modu demokratikoan hartzen dituen, boto bana pertsona bakoitzeko. KST lehen mailako kooperatiba da, lan elkartuko edo ustiapen komunitarioko motakoa, Euskadiko Kooperatiben Legearen barruan erregimen juridiko espezifikokoa, duen bolumen txikiagoa dela eta. Sortzeko, beharrezkoa da Notariotzaren Eskritura Publikoa egitea, Euskadiko Kooperatiben Erregistroan izena ematea, Nekazaritzako Ustiategien Erregistroan izena ematea, 036 ereduarekin Foru Ogasunean hautesle-errolan inskribatzea, kideek alta ematea Gizarte Segurantzaren, Erregimen Orokor eta Autonomoen artean aukeratuz, eta izenari Kooperatiba Sozietate edo Koop. S. gehituz.

Erantzukizun Mugatuko Lan-sozietatea (MLS): MLSak sozietate mugatu edo anonimoak dira, non kapital sozialaren gehiengoak modu pertsonal eta zuzenean bertan lan egiten duten langileena den, lanharreman mugagabe baten bidez; kide guztiek gehienez jabetzaren herena izango dute; langileek urtean ezingo dute kideek baino ordu gehiagoz lan egin. Lan-sozietateetan, funtzionamendu parte-hartzailea bilatzen da, lanaren kalitatearen eta kideen arteko loturaren mesederako. Partizipazioak eta akzioak ezin dira aske transmititu, eta erregimen fiskal pribilegiatua dute. Eratzeko, beharrezkoa da Notariotzaren Eskritura Publikoa izatea, Euskadiko Lan-sozietateen Erregistroan eta Merkataritza Erregistroan izena ematea, 036 ereduarekin Foru Ogasunean hautesle-errolan inskribatzea, kideek

alta emanda izatea Gizarte Segurantzaren eta izenari MLS edo Erantzukizun Mugatuko Lan-sozietate gehitzea.

Irizpide eta figura horietan oinarrituta, txosten juridikoak hiru mailako analisia egin du:

- **Hasteko, figura horietako bakoitzeko zazpi irizpideen analisi xehaketa egin du**
- **Bigarrenik, ikuspuntu juridikotik bakoitzak dakartzen abantaila eta eragozpenak aztertu ditu, zentzu horretan titulartasunaren inguruko erabakian eragiten duten faktoreak argitzea.**
- **Hirugarrenik, figuren arteko analisi konparatiboa egin da.**

2. taula: Forma juridikoen konparaketaren laburpena, erabakitzeko irizpide nagusietan oinarrituta

Hiru mailako analisi hori laburtzeko, txostenaren amaieran ondoren txertatutako taula dago; izan ere, ikerketa sozial honek abiapuntu dituen ondorio nagusiak irudikatzeko balio du:

Titulartasunaren forma	Eraketa	Kideen kopurua	Kapitala	Erantzunkizuna	Ordezkapena	Tributazioa	Errendime duen banaketa
Banakakoa	Nekazaritzako ustiategien erregistroa Erroldako alta 036 Alta gizarte segurantz	Titularra	Borondatezkoa	Mugagabea	Titularra	PFEZ	Titularra
Titulartasun partekatuko entitatea	Kontratu/hitzar mena Nekazaritzako ustiategien Erregistroa titulartasun Partekatuko erregistroa Erroldako alta 036 Alta gizarte segurantz	Bi	Gutxienez bi	Mugagabea	Solidarioa, xedatzeko jarduketak salbu (mankomunatuak)	PFEZ (errenten esleipena partehartzaileei)	% 50 Partehartzaile bakoitzeko
Ondasunen erkidegoa	Kontratu/hitzar mena Nekazaritzako ustiategien erregistroa Erroldako alta 036 Alta gizarte segurantz	Gutxienez bi	Borondatezkoa	Mugagabea	Hitzartutakoa	PFEZ (errenten esleipena partehartzaileei)	Ekarpenaren proportzionala
Sozietate zibila	Kontratu/hitzar mena Nekazaritzako ustiategien erregistroa Erroldako alta 036 Alta gizarte segurantz	Gutxienez bi	Borondatezkoa	Mugagabea	Hitzartutakoa	PFEZ (errenten esleipena partehartzaileei) elkarleen gaineko zerga, izaera juridikoa badute	Ekarpenaren proportzionala
Eraldaketarako nekazaritza elkarte	Eraketa-akta eta estatutuak euskadiko ens-en erregistroa nekazaritzako ustiategien erregistroa Erroldako alta 036 Alta gizarte segurantz	Gutxienez hiru	Ez dago minimorik	Ens eta, subsidiarioki, modu mankomunatu uan partehartzen dutenak	Zuzendaritza-batzordea eta presidentetza (batzarrean hautatuak)	Elkarrengai neko zerga	Ekarpenaren proportzionala
Kooperatiba txikia	Eskritura publikoa (notariotza) Euskadiko lansozietateen erregistroa nekazaritzako Ustiategien erregistroa Erroldako alta 036 Alta gizarte segurantz	Gutxienez bi Gehienez hamar	Gutxienez 3.000 €	Ekarpenei mugatua	Batzordean erabakitako kargua: Pertsona Bakarrekua / Pertsona Anitzekoa (solidarioa edo mankomunatu) / Zuzendariaren Kargua duen Kidea	Elkarleen gaineko zerga	Hitzartutakoa
Erantzunkizun mugatuko lansozietatea	Eskritura publikoa (notariotza) Euskadiko kooperatiben erregistroa Nekazaritzako ustiategien erregistroa Erroldako alta 036 Alta gizarte segurantz	Gutxienez bi	Gutxienez 3.000 €	Ekarpenei mugatua	Banakako administraria edo kontseilua	Elkarleen gaineko zerga	Hitzartutakoa, erreserba berezia

Iturria: Ikerketa honen aurretiazko txosten juridikoa

Analisi horren ostean, txostenean ondorioztatu da **TParen** figura **arazo zehatz bat konpontzen duen proposamen juridikoa dela: familiako nekazaritza-ustiategietan emakumeen lana gutxietsi eta ikusezin bihurtzea eta lurpeko ekonomiara zokoratzea, bikote-harremanaren barruan; kasu horietarako**

Hori dela eta, **gure inguruan TPa gehiago edo gutxiago ezarrita e gotea ulertu ahal izateko lehenengo gomendioa lotuta dago errealitate sozial eguneratua ezagutzearekin, zehazki, ustiategiena, horien beharrena eta emakumeek beste ustiategi -motetan duten egoerarena.** Adibidez, bikoteka kudeatuta ez daudenetan, edo, bikotek a kudeatuta dauden baina eredu tradizionaletik aldentzen diren ereduak dituztenetan; izan ere, eredu tradizional horretan, emakumeak bere senarra titularra den nekazaritza-ustiategian egiten du lan.

Horretarako, txostenak landa-eremuko berdintasunerako politika aktiboak premiatu ditu eragina izan nahi duten errealitate soziala aldizka aztertzeke.

Bigarrenik, **TPari onura atera ahal dion kolektiboaren artean egindako hedapen-mota** aztertzeke beharra azpimarratu du. Figura modu egokian hedatzeko, langile teknikoei prestakuntza eman beharko litzaieke, eta informazio-kanpaina eraginkor

onuragarriena da. Hala, hasiera batean, figura horrek ez ditu bestelako profiletako emakumeen beharrak konpontzen, sektorean txertatzeko gaitasunari zein beren bikote-egoerari dagokionez beste egoera batzuetan badaude.

eta zuzenagoak programatu beharko liriateke, izapidetzeari buruzko eskuliburu argi eta bakun batean oinarrituak.

Horiek dira txosten juridikoaren ondorio eta gomendio horietatik abiatzen da izaera sozialeko ikerketa hau.

IKERKETA SOZIALAREN HELBURU NAGUSIA ETA HELBURU ESPEZIFIKOAK.

Txosten juridikoaren gomendioak aintzat hartuta eta ikerketa hau egiteko proposamenaren ondorioz EMAren jarraipen batzordearekin egindako kontrasteak ikusita, ikerketa honen **helburu nagusia** honako hau izan da: baterako titulartasunen bidez nekazaritza -sektorerara sartu nahi diren pertsonen titulartasun bakoitza aukeratzeko dituzten arrazoi sakonak, arreta berezia jarriz TParen figuran eta bere helburuetan. Lehenik eta behin, helburu horrek ahalbidetzen du titulartasuneko figuren oinarria eta EAEn nekazaritza eta abeltzaintzako sektorean horretarako aktibatzen diren prozesuak ulertzea. Bigarrenik, TPa sustatzeko beharrak identifikatzen laguntzen du.

Helburu nagusi hori betetzea lortzeko, sei **helburu espezifiko** zehazteko beharra hauteman da:

- **HEL1.** Nekazaritza-ustiategien titulartasunerako sarbidea duten pertsonen elkarte-figuren artean aukeratzeko jasotzen duten laguntza-mota aztertzea.
- **HEL2.** Neurtzea nekazaritza-ustiategi edo -proiektuen titulartasunari lotutako erabakia hartzen duten pertsonen txosten juridikoan jasotako abantaila eta oztopoak hala hautematen dituzten.
- **HEL3.** Figura juridiko bata zein bestea erabakitzea eragin duten erabakiak hartzeko prozesuetan sakontzea.
- **HEL4.** Erabaki horiek eragiten dituzten arrazoi sakonen izaera eta aniztasuna identifikatzea, analisi juridikoan deskribatutakoetatik harago.
- **HEL5.** Laguntzarako agenteen eta TPari buruz dituzten ezagutza tekniko eta generokoei buruzko mapa egitea.
- **HEL6.** Titulartasunaren eta TParen figurekin lotutako beharrak identifikatu eta ondorioztatzea, ikerketaren bi faseetan identifikatutakoari jarraikiz.

Helburu horietatik abiatuta, ikerketarako zenbait galdera planteatu dira, ikertaldeari abiapuntuko hipotesia emanez.

ABIAPUNTUKO HIPOTESIA

Aintzat hartuta helburu horiek betetzeko asmotik eta ikerketako lantaldeak TPari buruz jada zuen informaziotik abiatuta formulatutako ikerketarako galderak, honako hauek dira ikerketa honetarako zenbait abiapuntuko hipotesi:

- TParen figuran interesa izan zezaketen emakumeek, Euskadin dauden elkarte-figuren aniztasuna dela-eta beren eskubideak erabiltzeko moduak aurkitu dituzte, hortaz, ez dute TParen figurara aldatzeko beharra, nahiz eta existitzen dela jakin.
- Ez dago kalitatezko informazio eta hedapen nahikoa figura hori erabil dezaketen pertsonen modu egokian egin ahal izateko, aintzat hartuta erabakia aktibo dauden ustiategietan parte hartzen duten gizon eta emakumeen menpe dagoela.
- TPa aplikatzen dela bultzatzeko, batez ere etorkizuneko posibleetarako, beharrezkoa da nekazaritzako ustiategi edo titulartasuneko aukerei buruzko laguntza ematen duten prestakuntza eta ikuspegia ematea.
- Nekazaritza-politikek egiturazko gabezia dute nekazaritzako sektoreko emakumeen arloan, eta gabezia hori are sakonagoa da ustiategi txikien kasuan, kasu askotan emakumeak horietarako izena ematen baitute, ekoizpen ez-intentsiboko eruedetan.

02

**Ikerketa honen ekintza-plana
eta metodologia.**

EKINTZA-PLANA ETA METODOLOGIA

Identifikatutako helburuak bete eta abiapuntuko hipotesia egiaztatzeko, ekintza-plana proposatu zen, ikerketa honen hasieran ENEren Idazkaritza Teknikoarekin egiaztatua.

Hala, garrantzitsutzat jo zen metodologia mistoa erabiltzea, existitzen diren iturri bibliografiko, birtual eta datu kuantitatiboak berrikustea eta egungo Euskadiko nekazaritzaren errealitatearen datu kualitatiboak biltzeko landanarekin elkartzeko duena. Analisi kualitatibo hori egiteko, nagusiki elkarrizketa erdiegituratuetan oinarritzen den metodologia konbinatzen dugu, behaketa parte-hartzailea eta kontraste-taldea behatzeko tekniken laguntzarekin.

Metodologia hori zehazteko eta metodologia-lagin egokia aukeratu ahal izateko, erabiliko diren iturri eta datuen berrikuspenari zein landa -lana zehazteari dagokionez, ikerketan zehar funtsezkoak dira **profil anitzeko informatzailerako gakoekin** (akademikoa, nekazaritzakoa, teknikoa, sektorekoa eta instituzionala) elkarrizketak eta kontsultak izatea; informatzaileek, beren

laguntza eta aholkuen bidez, metodologiari buruzko erabakiak hartzen eta alderatzen lagundu dute. Metodologia misto hori eta laguntza aintzat hartuta, lana hiru fasetan egin da:

- **I. fasea: existitzen diren iturrien analisia**
- **II. fasea: behaketa parte-hartzailea eta elkarrizketa sakonak**
- **III. fasea: kontraste-taldea**

Hala, aurkezten dugun lanak hurbil dugun errealitatea ulertzeko existitzen diren bibliografiaren eta datuen berrikuspena (I. fasea) eta aztertzen ari garen eremuan benetan gertatzen ari dena zuzenean ebaluatzeko landa -lana eta hipotesia errealitatearekin alderatzea (II. fasea eta III. fasea) elkartzeko ditu. Nahiz eta lana hiru fasetan banatuko dugun aurkezpena eta ondorengo analisia errazteko, garrantzitsua da azpimarratzea I. eta II. faseak aldi berean egin direla, eta III. fasea, berriz, ondoren egin da, aurreko faseetan jasotako informazioa egiaztatzeko, jarraian azalduko dugun bezala.

I. fasea: existitzen diren iturrien analisia

Iturrien analisia hiru taldetan bana daiteke, laburbilduz honela geratzen direnak:

ITURRI BIBLIOGRAFIKOEN ANALISIA

Berrikuspenak barne hartzen ditu sektorean instalatzeko prozesuak ulertzeko funtsezko dokumentu eta gakoak eta emakume nekazarien egoerari eta Espainian zein EAEn TParen garrantziari buruzko dokumentuak. Zehazki, honako hauek dira erabili diren zenbait iturri: Europar Batasunaren Nekazaritza Politika Erkidearen (NPE) eta Landa Garapenerako Planaren (LGP) programak, nekazaritza-sektorea arautzen duten estatu- eta autonomiamailako legeak, emakume nekazarien eta TParen egoerari buruz aurretik egindako txostenak, etab.

DATU KUANTITATIBOEN ANALISIA:

Analisi kuantitatiboak egiteko, nekazaritza -ustiategien datuak, motak eta erregistroetan jasotako titulartasun-moduak hartu dira aintzat, baita EAEn eta Espainian nekazaritza-sektorean emakumeen errealitatea irudikatzen duten datuak ere. Ildo horretan kontsultatutako iturriak honako hauek izan dira: EUSTAT, Nekazaritza-errolda (duela gutxi argitaratua: INE, 2022ko maiatza), LGPak eta Nekazaritza, Arrantza eta Elikagaien Ministerioaren datuak (aurrerantzean, MAPA).

WEB-ORRIEN ANALISIA:

Abiapuntuko hipotesian aipatu den bezala, informazioa eta hedapena oso alderdi garrantzitsuak dira sektoreko pertsonen erabakiak hartzeko orduan. Ildo horretan, funtsezkotzat hartzen da pertsona horiek informazio bila jotzen duten toki nagusiak aztertzea. Funtsezko informatzaileetatik eta iturri bibliografikoen berrikuspenetik abiatuta, gaur egun instalazio -prozesuetan garrantzitsuak diren erakundeak identifikatu dira, baita nekazaritza ekoizpeneko arloetan laguntzen dutenak ere.

Analisiari dagokionez, erakundeen web-orriak aztertu dira, eta, zehazki, bertan dauden komunikazio-materialak eta -dokumentuak, eta horietan genero-ikuspegiak eta TParen figurak duten garrantzi-maila. Emaitzen atalean aztertutako web-orrien zerrenda eta bakoitzetik ateratako informazioa zehaztuko dugu.

II. fasea: behaketa parte-hartzailea eta elkarrizketa sakonak

Aipatu den bezala, I. eta II. faseak aldi berean egin dira, eta, ondorioz, elkar elikatzen dute. Informazioa biltzeko erabilitako teknika nagusiak behaketa parte-hartzailea eta elkarrizketa erdiegituratuak izan dira, jarraian azaldu den bezala:

BEHAKETA PARTE-HARTZAILEA

Behaketa parte-hartzailea landa-lanearako metodoa da, non ikertzaileak parte hartzen duen ikertuko diren pertsonen parte hartzen duten ekitaldi sozialean. Ildo horretan, **2021eko urriaren 15 eta 16an** jorrazteko gaiarekin lotura estua zuen ekitaldi sozial garrantzitsu batera joan ginen. Arratian egin zen Landa Eremuko Emakumeen Elkarten Konfederazioaren (CERES)¹ Urteko Topaketa izan zen. Testuinguru horretan, urriaren 15ean mahai-ingurua egon zen: **“Titularidad Compartida: Experiencias, avances, retos, debate y propuestas”** (Titularitasun Partekatua: Esperientziak, aurrerapenak, erronkak, eztabaida eta proposamenak); bertan emakumeen elkarteek eta nekazaritzako sindikatuek hartu zuten parte, informazioa aurkezteko eta autonomia-erkidegoek nahiz instituzioek nahiz titularrek abian jarritako ekintzak jasotzeko. Zehazki, hogei ta hamar euskal emakume nekazariak hartu zuten parte, Espainia osokoak, eta MAPAko emakumezko ordezkari batek.

Har dezakegu behaketa parte-hartzaile hori funtsezko lotura izan dela I. eta II. fasearen artean; izan ere, ekitaldiaren egunetan, titulartasuneko figurei buruzko iturri bibliografikoak aztertzen eta lehenengo elkarrizketak egiten ari ziren, hortaz, ekitaldian parte hartzeak honako hau ahalbidetu zuen: i) Espainiako emakumeek TParen inguruan izandako bizipenak alderatzea; eta ii) testuinguru informaletan, zuzenean EAEko emakume nekazariekin egiaztatzea TPari buruz dituzten iritzi eta ezagutzak, baita elkarrizketetarako harremanak ere sortzea. Behaketa parte-hartzailean lortutako emaitzak baliagarriak izango dira landa-lanean ateratako emaitzen analisia aberasteko.

¹

CERES 1997an sortu zen, landa-eremuetan bizi eta garatzen diren emakumeen gainerako behar eta itxaropenei erantzuteko eta emakume eta gizonen artean aukeren berdintasun erreal eta eraginkorra lortzea sustatu eta lantzeko. 36 egoitza ingurutan dago banatuta, Espainiako estatuko hamahiru autonomia-erkidegotan. Informazio gehiagorako: <https://ceres.org.es/>

ELKARRIZKETA ERDIEGITURATUAK

Bigarrenik, analisi kualitatiboa egin ahal izateko landa -lan nagusia elkarrizketa erdiegituratuen teknikaren bidez egin da. Elkarrizketa erdiegituratu kualitatiboak honelakoak dira: oro har, bi pertsonen arteko elkarrizketak, non ikertzaileak elkarrizketatuari galderak egiten dizkion, informazioa lortzeko. Zehazki, elkarrizketa erdiegituratuen ezaugarri nagusia da ikertzaileak galderen **gidoi orientagarria** duela, baina ez dago itxita, beraz, ikertzaileak aukera du kasu bakoitzaren beharretara egokitzeke, eta batzuetan galdera berriak egin daitezke modu espontaneoan, informaziobilketa ahalik eta eraginkorrean izan dadin.

Metodologia-lagin egokia diseinatzeke, esan genezake elkarrizketatutako pertsonak hautatzeko teknika nagusia **elur-pilotazko laginketa** izan dela, edo elkarren segidako laginketa, elkarren segidako erreferentzia-laginketa edo erreferentziazko laginketa. Probabilitatean oinarrituta ez dagoen laginketa-mota da, soziologian, estatistikan, sare sozialen analisisan eta ikerketa kuantitatiboan erabiltzen dena, parte hartzaile potentzialak aurkitzeko zailak direnean edo laginketak xede duen herritarren azpitaldea oso txikia eta muga oso lausokoa denean, ikerketa honetan gertatzen den bezala. Ikerketa ikergaien multzo txikia identifikatuz hasten da, eta, aldi berean, horiek ezagutzen dituzten pertsonen artean subjektu gehiago

biltzen dira. Hala, lagin estatistikoa gero eta gehiago hazten da, elur-pilotaren efektuan edo domino-efektuan bezala.

Ikerketa hasteko hasierako pertsona horiek identifikatzeko, aurretik adierazidena bezala, hainbat tokiko informatzaileek beren eremuari eta nekazaritza-sektorearen loturari buruzko aholkua eskaini digute, eta ENERen jarraipen-batzordearen laguntza eta kontrastea ere jaso dugu. Zehazki, **27 elkarrizketa erdiegituratu** egin dira, hasierako planteamenduei jarraikiz, baita ikerketan identifikatuz joan diren beharrei ere. Nahiz eta zenbait elkarrizketa aurre egin diren, gehienak telefonoz edo bideodei bidez egin dira, elkarrizketatutako pertsonen behar eta ordutegietara eta oraindik zegoen pandemiaren egoerara egokituz.

Hasieratik, elkarrizketetan parte hartzeko bi profil nagusi hautatu genituen, identifikatutako helburu espezifikoaren arabera, jarraian adierazita dagoen bezala:

Nekazarien elkarrizketak

Bereziki **2., 3. eta 4. helburu espezifiko**ei ekarpenak egin ahal izateko, **15 nekazari elkarrizketatu** dira. Orokorrean, eta beti elkarrizketatutako pertsonen ordutegien arabera, nekazarien elkarrizketak sakonak izan dira, hau da, elkarrizketa pertsonal luzeak izan dira, ez oso egituratuak, non helburua den elkarrizketatutako pertsonak modu askean adierazi ditzaten ikergaiaren inguruko iritzi, jarrerera edo lehentasunak. Hala, ikertzaile gisa genituen xehetasun eta zalantzak argitu ahal izan ditugu, eta, are gehiago, nekazaritza-sektoreko pertsonen eguneroko bizipenetatik abiatuta xehetasun berriak identifikatu ahal izan ditugu.

Elkarrizketatzeko pertsonak hautatzeko orduan, EAeko nekazaritza-sektorea bereizten duen **aniztasuna hartzeko** irizpideak ezarri ditugu. Hori dela eta, genero, sektore, adin eta probintzia ezberdineko pertsonak hartu dira, hainbat lurraldetakoak eta, besteak beste, titularitasunaren inguruko erabaki ezberdinak hartu dituztenak. Elkarrizketan izan ditugun profiletan sakonduko

20 dugu, baita emaitzak aztertzean nekazaritza-sektorean benetan dagoen aniztasun osoa ikusgarri egin ahal izateko izan ditugun oztopoetan ere.

Kudeaketaelkarrizketak eta aholku-erakundeetako pertsonen

12 elkarrizketa egin dira zenbait aholku-erakundeetako kide diren pertsonekin, sektorerako txertatzeko ibilbideetako agente gaketzat hartzen baitira. Hala, pertsona horiek ardura dute prozesu horietan laguntza eta aholkua emateko, eta erreferenteak dira nekazaritzako eta/ed o abeltzaintzako jarduera hasten dutenentzat nahiz sektorean jada finkatuta dauden pertsonentzat. Hala, elkarrizketa horiek bereziki **1. eta 5. helburu zehatzei** erantzuteko balio dute.

Kasu honetan, aniztasun handiagoa egon da elkarrizketen formulaz. Nahiz eta horietako batzuk elkarrizketa sakon gisa egin ahal izan diren, beste batzuk hasiera batean nahi genuen baino askoz eskematikoak atera dira, denbora kontuengatik eta elkarrizketatzeko pertsonen **eskuragarritasun faltagatik**. Izan ere, zenbait kasutan ahozko elkarrizketak izateko profil horietarako sarbidea lortzeko zailtasunak elkarrizketetako batzuk idatziz egin behar izatearen ondorioz izan dira, eta beste batzuk ezin izan dira egin. Hautatutako agenteen profiletan eta emaitzen analisisan horietarako sarbidea izateko zailtasunetan sakonduko dugu.

III. fasea: eztabaida-taldetik kontraste-taldera

Ikerketa honen hasierako diseinuan, beharrezkotzat jo genuen elkarrizketen prozesuan zehar pertsona gakoak identifikatzea, informazio -bilketaren azken unean eztabaida-talde batean parte har zezaten. Eztabaida-taldea informazioa biltzeko teknika da, ikerketa sozialaren arloan metodologia kualitatibotik eratorria, eta helburu du talde txikitako eztabaiden bidez errealtate soziala jasotzea. Bereziki erabilgarria da informazio gutxi dagoen arazo bati lotutako informazioa lortzeko, ikerketa honen kasua den bezala. Hala, ikerketaren diseinuan uste genuen elkarrizketen prozesuan zehar titulartasuneko figuren, eta bereziki, TParen, abantaila eta oztopoen argitasun eta ezagutza nahikoa zuten pertsonak aurkituko genituela, haiekin landa-lanetik eratorritako alderdi zehatzei buruzko eztabaidatzeko gunea sortzea interesgarria izateko modukoak.

Hala ere, eta emaitzen analisisan azalduko dugun bezala, ikergaiaren inguruan aurkitu dugun nahasteak agerian utzi du ez dagoela eztabaid atze-talde batean argitasun nahikoa duen pertsonarik, eta azkeneko **kontraste-taldea** antolatzea erabaki genuen, ikerketan zehar identifikatutako zenbait elementuri buruzkoa. Hala, taldekako azken topaketaren xedea adituztat jo ahal genituen (ezagutzagatik eta bizitza-esperientziagatik) pertsonen arteko eztabaida izatek parte hartzeko interesa izan duten elkarrizketatuekin lortutako emaitzak egiaztatu eta partekatzeko izatera igaro zen.

21 Elkarrizketatutako pertsonak linean zein aurrez aurre parte hartzeko zailtasunak zituztenez², **online formatua** hartzea erabaki zen, arriskua txikiagoa baitzen (osasan-arloan, lekualdatzeko eta ez-bertaratzeengatik), eta nekazaritzako profileko zein aholkularitzako profileko elkarrizketatutako pertsonak gonbidatu ziren, honako helburu hauekin: i) haiekin taldeak ateratako ondorioak egiaztatzea; ii) zalantza gehien sortzen zuten gaiak argitzea; eta iii) eragileek elkarrekin hitz egiteko gunea sortzen la guntzea. Saioa **2022ko apirilaren 4an** egin zen online, eta sei pertsonak hartu zuten parte: ikerketaren buru diren bi ikertzaileak, aholkularitzako profileko bi pertsona (Eskualdeko Nekazaritza Bulegoa eta nekazaritzako sindikatuari lotutako aholkularitza pribatua), eta probintzia ezberdinetako bi nekazari, sektoreari txertatzeko esperientzia ezberdinekin eta titulartasunerako aukera ezberdinak hartu dituztenak.

Online formatuan egin izanak, nahiz eta hasiera batean parte hartzera animatuko zuela zirudien, zenbait pertsonak parte hartzeari uko egitea eragin zuen, eta hasiera batean bertaratzea berretsi zuten zenbait pertsonak azkenean ez zuten parte hartu. Bileran egon ezin ziren gonbidatutako pertsonen horretarako egindako aurkezpena bidali zitzaie, **ekarpenak bidaltzera** gonbidatuz. Eztabaidatze-taldean lortutako emaitzak baliagarriak izango dira landa-lanean ateratako emaitzen analisisa aberasteko.

² Elkarrizketatutako nekazari askoren lehentasunak bat datoz aurrez aurre egitearekin; izan ere, elkarrizketa hobetzen du eta ez daude online formatuetara ohituta. Dena den, nekazaritzako lana eta orduan zeuden pandemiaren arriskuak oztopo ziren beste lurraldeetara mugitzeko eta erabakia modu aproposan hartzeko.

03

Emaitzen analisia

Ondoren, erabilitako eta aurreko atalean deskribatutako metodologiaren emaitzak aurkeztu ditugu. Emaiza horiek aurkezteko, has-teko I. faseko emaitzak batu ditugu (existitzen ziren iturrietako analisia), aintzat hartuta analisia-ren hiru arloak (iturri bibliografikoak, datu kuantitatiboak eta web orrien analisia). Bigarrenik, II. fasean (behaketa parte-hartzailea eta elkarrizketa erdiegituratuak) eta III. fasean (kontraste-taldea) lortutako emaitzak batu genituen, landa-lanean lortutako emaitzak elkarrekin aztertze-ko, erabilitako tekniken bidez, elkar elikatzen dutelako.

Fasearen emaitzak: existitzen diren iturrien analisia

Metodologiaren atalean deskribatu den bezala, fase honetan hainbat materialen bibliografia berrikusi da, datu kuantitatiboak aztertu dira eta nekazaritzako sektorean txertatzeko erreferentziako erakundeen web-orriak ikertu dira. Hortaz, atala iturrien analisitik bereizitako hiru arloetan oinarrituta banatu dugu, iturri bibliografiko-koen berrikuspenetik hasita.

ITURRI BIBLIOGRAFIKOEN BERRIKUSPENAREN EMAITZAK:

Metodologiaren atalean azaldu dugun bezala, iturri bibliografiko-koen berrikuspenak barne hartzen ditu sektorean txertatzeko prozesuak ulertzeko dokumentuak eta funtsezko gakoak, baita emakume nekazarien egoerari eta Espainian zein EAEn TParen garrantziari buruzko dokumentu espezifikoak. Lortutako emaitzak aurkeztea errazteko, bereziki eragiten dieten arau esparrua aztertzearen bidez sektoreko emakumeen egoerari buruz lortutako emaitzak aurkezten hasi gara. Bigarrenik, arau-esparru hori aplikatzen dituzten erakunde nagusiak eta betetzen dituzten egin-kizunak aurkeztu ditugu.

NEKAZARITZAKO SEKTOREKO EMAKUMEEN EGOERA ETA HORI ARAUTZEN DUEN ARAU-ESPARRUA

Historikoki, nekazaritza-sektoreko emakumeen egoera errealtate diskriminatu eta ikusezin bihurtu izan da. Izan ere, hainbat ikerketek egoera hori aztertu dute, bereziki azken hamarkadetan, mundu-mailan³, Espainiaren mailan⁴ zein EAEn mailan⁵. Bibliografia oparo horrek agerian utzi du hainbat arlotan (instituzionala, erakundekoa, akademikoa edo aktibismokoa) egiaztatutako egoera; hala ere, ikerketa honen helburua ez da egoeraren analisi konparatua egitea, arau-esparruan nabari daitezkeen pintzelkadak ematea baizik. Horre-

tarako, hasteko EAEn nekazaritza-sektorean genero-berdintasuna arautzen duten arau-esparru nagusiak aurkeztuko ditugu, ikerketa honen interes zehatzak aintzat hartuz. Gainera, analisia baliagarria da Euskadiko nekazaritza-sektoreko emakumeen kasuistikak aurkezteko, esparru horiek egiten duten analisiaren arabera.

³ Senra, Lidia, 2009; FAO, 2011

⁴ García-Ramón, María Dolores, 1997; Instituto de la Mujer, 2002; Camarero, Luis et. al, 2006; Camacho, Alicia, 2011; FADEMUR, 2012; Urretabizkaia, Leticia eta Escurrel, Verónica, 2013.

⁵ Santamaría, Pilar eta Arrieta, Eider, 2004; Pérez, Zaloa, 2008; Arriola, Iratxe, et. al, 2009; Negro, Amaia, 2010; Santamaría, María Luisa, et. al, 2011; De Gonzalo, Isabel eta Urretabizkaia, Leticia, 2012; Urretabizkaia, Leticia, 2013; Eustat, 2020

EAEKO NEKAZARITZA-SEKTOREAN GENERO-BERDINTASUNA ARAUTZEN DUTEN ARAUDI-ESPARRU NAGUSIAK

Ikerketaren oinarri den arau-esparru nagusia, aurretik laburki azaldu dugun bezala, EAEn aplikatzeko **Emakume Nekazarien Estatutuari** (ENE) buruzko urriaren 15eko 8/2015 Legea da. Zioen azalpenak azaltzen du ENE **onartzeko arrazoia dela emakumeek nekazaritza-sektorean jasaten duten bereizkeriari aurre egiteko beharra, pairatu duten diskriminazio historikoaren isla baita**. Diskriminazioko prozesu historiko horretan oinarrituz, hiru diskriminazio-mota bereizi eta zehazten ditu: zuzeneko bereizkeria, zeharkako bereizkeria eta bereizkeria anizkoitza (7. artikulua), euskal administrazioei bere jarduketa guztietan azken horri arreta berezia ematea eskatuz (9. artikulua), aintzat hartuta diskriminazioko hainbat faktorek, besteak beste sexuak, aldi berean elkarri eragiten diotela eta bereizkeriamota espezifikoak sortzen dutela (7. artikulua). Hala, arreta berezia eman nahi dio **emakume nekazarien aniztasunari**, hau da, emakume nekazarien arteko egoeren arteko aldeei, beraien jatorri etniko, arraza, erlijio, iritzi, nazioko minoria, hizkuntza, jaiotza, adina, desgaitasun, sexu-orientazio, ondasun edo beste edozein egoeragatik, pertsona zein soziala (8. artikulua)

Diskriminazioaren prozesu historiko hori eta definizio horiek aintzat hartuta, bereziki nabarmentzen du emakume nekazariak beren aitortpen profesional eta sozialean jasaten duten bereizkeria, baita laneko, gizarteko eta zergen eskubideak behar bezala erabiltzen jasaten dutena ere. Diskriminazioaren kasuistika hori lau esparru orokorretan banatzen du, eta bakoitzari kapitulu bana ematen dio.

Alde batetik, emakumeek nekazaritzako jardueran duten **parte-hartzearen aldea** nabarmentzen du, jardueraren tamaina ekonomikoa hazi ahala gero eta txikiagoa dena. Hori dela eta, funtsezkotzat hartzen du emakumeek erabakiak hartzeko organoetan parte hartzea, eta helburu horri kapitulu zehatza eskaintzen dio (III. titulua)⁶.

Bigarrenik, nekazaritza-sektorean **zereginen sexuaren arabeko banaketaren desberdinkeria** azpimarratzen du, baita generoikuspegiarekin laneko arriskuen prebentzio falta eta nekazaritza-sektorean sexu-jazarpen eta jazarpen sexista (zioen azalpena) ekiditeko tratamendu espezifikorik eza ere. Hori dela eta, ENEren IV. kapitulu eskubide sozialei buruzkoa da, horren barne daude ardura partekatutako kontziliazioa (22. artikulua), osasuna lanean (23. artikulua), babesa emakumeen aurkako indarkeriaren eta jazarpen sexistaren aurrean (24. artikulua), prestakuntzaeskubidea (25. artikulua) eta berdintasunean hezteak (26. artikulua).

Hirugarrenik, V. kapitulan emakume nekazariak **aitortu eta ikusgarri egitearen garrantzia** azpimarratzen da, eta, horretarako, euskal administrazioei eskatzen die informazio-kanpainak, sariak edo xede horretarako beharrezkotzat jotzen diren beste bideak sustatzea (27. artikulua) eta genero-ikuspegia eta emakume nekazariak jasaten duten bereizkeria anizkoitza sartzeko duten azterketa, ikerlan eta estatistikak egitea (28. artikulua).

Azkenik, **emakumeek nekazaritza-sektorean egiten duten benetako lana ikusezin bihurtzen dela** azpimarratzen du, desoreka baitago kontratatutako emakumeen kopuruaren eta ustiatzearen titular direnen artean, gizonezkoen kopuruarekin alderatuz. Zehazki, azpimarratzekoa da gazteen titulartasuneko ustiatzeetan gizon baino emakume askoz gutxiago daudela, eta, ondorioz, emakume gazteentzako lan-aukerak bermatzearen garrantzia nabarmentzen du, landa-eremuetan geratzeko aukera izan dezaten eta belaunaldiarteko erreleboa lortze aldera. Hortaz, desoreka hori hobetzeko ez da nahikoa ustiatzearen titularren artean emakumeen proportzioa areagotzea; beraz, emakume nekazariak ustiatzearen titulartasunerako sarbidea sustatzea ENEren helburuetako bat da, eta hori da ere ikerketa hau eragin duena. Hori dela eta, ondoren ENEk emakumeek **titulartasunerako duten sarbidea sustatzeko** ezartzen duen hedapena, laguntzak, esleipenak eta bestelako neurriak laburtu ditugu.

⁶ Azterketaren titulu horri buruzko ikerketa berri eta xehakatu nahi izanez gero, honako hau kontsultatzea gomendatzen da: *Milikua, Leire (2022)*

Orokorrean, esan genezake, **laguntza eta dirulaguntzen esleipenean** titulartasuna emakume batek edo emakumeek gutxienez % 50eko ehuneko edo parte-hartze sozialak dituzten pertsona juridiko baten (elkartutako bi pertsonen kasuan edo orekatuta egotea, gainerako kasuetan) edo TParen erregimen beraren pean daudenek dituztenen ustiategiak lehenesten direla. **Hedapenari** dagokionez, euskal administrazioei eskatzen die emakumeek titulartasunera eta TPra sarbidea izateari buruzko informazio-, hedapen- eta sentsibilizazio-kanpainak egitea. Bestalde, euskal administrazio eskudunei eskatzen die **Gizarte Segurantzaren izena emateko nekazaritzarako laguntzen** programa ezartzea nekazaritza-sektorean emakume titular edo titularkideentzat.

TParen eskakizunak, erregimena eta erregistroa mugatzeko, bereziki oinarritzen da **Nekazaritzako ustiategiaren titulartasun partekatuari buruzko urriaren 4ko 35/2011 Legean (aurrerantzean, TPL)**. Hala, ikerketa honen oinarri den bigarren arau-tresna da, eta ondoren azalduta dago.

TPLaren hitzaurreak oinarri gisa du aitortzea azken urteotan emakumeen eta gizonen arteko berdintasunaren arloan izandako eraldaketa sakona astiroago garatzen dela landa-eremuetan. Adierazten du ezagutza hori ez dela Espainiarena bakarrik, inguratzen duten herrialde gutietan gauza bera gertatzen baita. Horren adierazle nagusi gisa azpimarratzen du landa-eremuan dagoen gizonen presentzia nabarmena, emakume gazteak herritik hirira migratzen dutelako. Uste da egoera horren atzean dauden arrazoi nagusiak lanaldi luzeak, lan erreproduktiboetan dagoen erantzunkidetasunik eza eta emakumeek landa-eremuek egiten duten lanaren aitortpen ekonomiko, profesional eta sozialik eza direla. Oro har, ondorioztatzen du **landako emakumeak**, berdintasunean izandako aurrerapenak alde batera utzita, **zaugarriak eta ikusezina direla**.

Analisi orokorretik abiatuta, **“landa-eremuko familien ustiategiak”** delakoaren analisisan jartzen du arreta. Bertan, landa-lanak emakumeek eta gizonen egiten dituzte, nahiz eta orokorrean gizonak diren nekazaritzaustiategiaren titulartasuna dutenak. Ondorioz, emakumeek zailtasun praktikoak dituzte, hala nola ustiategiaren titulartasunari lotutako krediturako edo ondasun eta eskubide immaterialetarako eskubidea. Horretaz gain, landa-eremuan jarraitzen duten estereotipoak ere azpimarratzekoak dira; horien ondorioz, emakumeak “familiaren laguntza” gisa hartzen dira, errenta nagusia osatzen duena, eta da aitortzen benetako ekarpen ekonomikoa ematen dutela. Gainera, emakumeek funtsezko eginkizuna betetzen dute landa-eremuetako mantentze-, kontserbatze- eta garapen-lanetan, arlo ekonomiko, sozial eta kulturalari dagokionez.

Emakumeek titulartasunerako sarbidea izan dezaten laguntzeko, uste da antolamendu juridiko zibil eta merkataritzakoan elkarrekin-figura nahikoak daudela; hala ere, **gizartearen errealitateak agerian azten du nekazaritza-ustiategietan lan egiten duten emakumeek ez dutela figura horiengana jo**. Beraz, TPLk arau-esparrua gizartearen errealitateara egokitu nahi du, titulartasun partekatuaren figura proposatuz (TP). Irudi horren helburua da administrazio-eraginak dituen araudi batetik harago joatea, nekazaritzako egiturak aldatzeko faktorea osatzeko, emakumeen eta gizonen arteko benetako eskubideen berdintasuna lortze aldera. Hala, TPLren arabera, eskubide horiek bermatzeko oinongo forma eta errealak kentzea ahalbidetzeaz gain, landa-eremuko emakumeengan konfiantza, berdintasuna, ikusgarritasuna, eta, hortaz, garapen jasagarriaren bezalako balioak indartuko ditu.

Horretarako, **TParen figura borondatezko izaerarekin ezartzen da, unitate ekonomikoa finkatzeko, izaera juridikorik gabe eta zergagarria dena. Bikote ezkondu edo antzeko harreman afektiboaren bidez sortu ahalko da, elkarrekin nekazaritza-ustiategiak kudeatzeko, baldin eta bi pertsonen artean emanda badute Gizarte Segurantzaren**

nekazaritza-jarduera eginez eta ustiategiak dagoen lurralde-eremuan bizi badira (2. artikulua). Figura hori aukeratzea sustatzeko, TPLk horretara atxikitzen zaizkion nekazaritzaustiategiari **lehentasuneko baldintza ematen die**. Hala, ustiategi horiek lehentasuna dute laguntza publikoak eskatzeko orduan zein nekazaritzaren arloan prestakuntza eta aholkua lortzeko orduan (12. artikulua).

Azkenik, TPLk **konpentsazio ekonomikoa** ere ematea aurreikusten du nekazaritza-ustiategian benetako elkarlana dagoenean, benetan eta modu erregularrean ustiategian parte hartu duten pertsonen kasuan, ordainketarik edo kontraprestaziorik jaso ez dutenean eta TParen erregimena hartu ez dutenean (13. 14. eta 15. artikulua). Kasu hori ustiategi transmititu edo Kode Zibilarren 85. artikuluan aurreikusitako edozein arrazoiengatik ezkontza baliogabetu edo desegiten denean, edo harreman baliokide afektiboa eteten denean banatu, baliogabetu edo heriotzagatik, edo ezkontzaren edo izatezko bikotearen ondasun-harremanen erregimen ekonomikoa likidatzen denean. Kasu horietan, nekazaritza-ustiategiaren beste titularrari edo bere oinordekoei konpentsazio ekonomikoa eskatu ahalko zaie. Ildo horretan, baieztatzen da lanaren egiaztapena “zuzenbidean onartutako edozein frogaren bidez egin ahalko dela” eta, aldiz, lan hori egiazkotzat joko da irabazpidezko erregimen ekonomikoa duten bikote ezkonduen kasuan. Konpentsazio hori ordaintzeko, ustiategiaren balio erreala hartuko da aintzat, elkarlanaren benetako denbora erreala eta jarduerak merkatuan duen balioespena. Gainera, bateragarria izango da ezkontideak edo izatezko bikotearen kideak dituen ondarezko gainerako eskubideekin.

Ikus dezakegunez, ENEk zein TPLk emakumeek nekazaritza-sektorean jasaten duten diskriminazio-egoera aztertzen dute, eta hobetzeko hainbat neurri proposatzen dituzte. Tresna biak aurrekariak dira, baina ez daude arau-esparruan bakarrik. Zehazki, interesgarria da **Nekazaritza eta Elikagaigintza Politikako abenduaren 23ko 17/2008 Legea** aipatzea, hiru araudi horiek aztertu beharreko errealitatean nola gurutzatzen diren aztertzeko. Lege horrek titulartasun fisikoko ustiategiak titulartasun partekatuko ustiategi bihurtzea agintzen du, ustiategi erregistratuta dagoenean eta titulartasun fisikokoa denean eta nekazaritza-jarduera ezkonduetako edo izatezko bikote bi kideek egiten dutenean zuzenean eta modu pertsonalean (76. artikulua, II. kapituluak). Hala ere, ez du inolako ondorioz ezartzen agindu hori betetzen ez den kasuetarako; hortaz, artikulua hori aplikatzeko aukera ahul geratzen da. Horri gehitzen badiogu TPLk TP borondatezko figura gisa definitzen duela, ikus dezakegu ENEk izango dituen zailtasunak administrazioek TParen bidez emakumeek ustiategiaren erregistroko titulartasunerako sarbidea izan dezatela bermatzeko. Ildo horretan, hainbat iturri bibliografikok jasota utzi dute Espainiako emakumeen elkarrekin aldarrikapen historikoa egiten ari direla TPari buruz eta TPLk figura egitearen inguruan eta ondoren aplikatzeari buruz izan litzakeen arrisku eta akats posiblei buruz⁷.

Azkenik, eta nahiz eta ikerketa honen xedea bi araudi nagusietan eragin izan duen arau-esparru osoaren analisi xehaketa egitea ez den, uste dugu garrantzitsua dela emakume eta gizonen arteko berdintasunerako arloan oinarri diren aurrekari juridiko batzuk ikusgarri egitea.

⁷ Ildo horri jarraikiz, honako hauek gomendatzen dira: León, Irene eta Senra, Lidia, 2009; De Gonzalo, Isabel eta Urretabizkaia, Leticia, 2012, Urretabizkaia, Leticia eta Escurriol, Verónica; 2017; Mundubat eta CERES, 2021.

Horretarako, ondorengo taulan testu biek aipatzen dituzten Europa, Espainia eta autonomia-mailako arau-esparruak biltzen dira:

3. taula: *Berdintasunaren arloko aurrekari juridikoak Berdintasunaren arloko aurrekari juridikoak, ENEk eta TPLk izendatuak*

Maila	ENE	TPL
EB	EBren Funtzionamendurako Tratuaren 157-4 artikulua	2010/41/EB Zuzentaraua, Europako Parlamentu eta Kontseiluarena, uztailearen 7koa
	2010/41/EB Zuzentaraua, Europako Parlamentu eta Kontseiluarena, 2010eko uztailearen 7koa	
	79/7/EEE Zuzentaraua, Kontseiluarena, 1978ko abenduaren 19koa	
	2006/54/EB Zuzentaraua, Europako Parlamentu eta Kontseiluarena, 2006ko uztailearen 5koa	
	1305/2013 (EB) Zuzentaraua, Europako Parlamentu eta Kontseiluarena, 2013ko abenduaren 17koa	
Estatua	35/2011 Legea, urriaren 4koa, Nekazaritzako ustiatzearen titulartasun partekatuari buruzkoa	35/2011 Legea, urriaren 4koa, Nekazaritzako ustiatzearen titulartasun partekatuari buruzkoa
		3/2007 Lege Organikoa, martxoaren 22koa, emakumeen eta gizonen berdintasun egingarriari buruzkoa, 30. artikulua
		45/2007 Legea, abenduaren 13koa, landa-eremuaren garapen jasagarriari buruzkoa, laugarren gehigarri del medio rural
		297/2009 Errege Dekretua, martxoaren 6koa, TPari buruzkoa
EAE	4/2005 Legea, otsailaren 18koa, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerakoa	
	17/2008 Legea, abenduaren 23koa, Nekazaritza eta Elikagaigintza Politikakoa	

Taula horrek esfera, maila eta data ezberdinetan berdintasunaren arloan dauden araudi zabala erakusten du. Ibilbide hori aintzat hartuta, espero liteke arau-esparru oso horrek, EAEn emakume nekazarien egoera hobetzeaz gain, landa-eremuan emakumeei modu positiboan eragiten dioten **beste politika publikoetan** islatzea. Hala ere, nekazaritzaren euskal munduaren gainean eragin handia duten beste arau-esparruak daude, bereziki, Europar Batasunaren Nekazaritzako Politika Erkidea eta Landa Garapenerako Programak; horiek bereziki aztertu behar-ko lirateke.

EUROPAR BATASUNAREN NEKAZARITZAKO LANDA GARAPENERAKO PROGRAMAK.

EAEko landa-eremua oso baldintzatuta dago Nekazaritzako Politika Erkidean (NPE) eratorritako politika publikoekin; Espainian, ekoizpenerako zuzeneko laguntzak eta autonomia-erkidegoetako Landa Garapenerako Programak (LGP) dira. Gaur egun, testuak berrikusten ari dira; hortaz, Espainiako Gobernuak NPEn garatutako helburu espezifikoak azken bertsioetan emakumeek betetzen duen eginkizuna eta genero-ikuspegia laburki aztertu ahal izan ditugu, baita 2020ra arte indarrean jarraitzen duten LGPetan ere⁸.

Hasteko, **NPEren testuetan** Europar Batasuneko (EB) estatuak ekintzak garatzeko esparru-lehen-tasunak ezarri dira. Orain arte, emakumeek ez dute aipamenik izan horien lehen-tasun artean; beraz, politikak garatzean txertatzea estatuen eta, Espainiako estatuaren kasuan, autonomia erkidegoen eskura geratzen da. Aipatzekoa da egun diseinatzen ari den NPEn, Espainiako estatuak hala proposatuta, genero-berdintasunerako atal espezifiko bat gehituko dela, garatzeko bidean dagoena.

Bigarrenik, **LGPen narratiba** aztertuz gero, ikus daiteke emakumeak gazteekin batera aipatzen direla beti, nahiz eta ekintzetan argi eta garbi gazteria lehenesten den, eta emakumeak testuetan galduta geratzen dira. Emakumeen onurarako hartzen den neurri bakarra TParena da; izan ere, LGPetarako figura hori duten ustiatzeak lehen-tasuneko ustiatze gisa hartzen dira. Hala ere, nahiz eta TPa duten ustiatzeak lehen-tasuneko ustiatze gisa hartzen dira, errealitatean, EAEn laguntzak emateko aurreko legedien menpe dago, eta, ondorioz, nekazaritza-sektoreko titulartasun gehienak maila berean hartzen dira. Hortaz, generoaren ikuspegia galdu egiten da, eta ez dago leheneste erreal ezta eraginkorrik, legegintza-xedeen adierazpenetik harago. Adibidez, LGPen zenbait ekintzen puntuazio-baremoetan, puntuazio handiagoa lortzen dute ekoizleen talde batek aurkeztutako eskaerek (sexua dena dela), TP batek aurkeztutakoek baino. Era berean, TParen puntuazio bera lortzen dute % 50eko sozietate zibilek edo emakumeek gutxienez partehartzearen % 40 duten 3 pertsona baino gehiagoko proiektuek.

⁸ *Analisi horretarako, testu ofizialez gain, erreferentzia gisa hartu da autonomia -erkidegoetako 17 LGPak eta horien ebaluazioen azterketa egiten duen txostena (Mundubat eta CERES, 2021).*

Bestalde, **bikoterik ez duten emakumeek** desabantaila argiak dituzte. Gazteak badira Gaztenek programa erabil dezakete⁹, baina gazteen kategorian sartzen ez badira eta bikotea ez badute, ez dute ia laguntzarik, eta programetan ez dira ia aipatzen ere. Egoera hori ez da huskeria; izan ere, seme-alabek bere menpe egoteari utzi diotenean ama izan ostean sektorean hasteko prozesuak hartzen dituzten emakume asko daude, hortaz, 40 urtetik gorako emakumeak asko dira. LGPrex post ebaluazioen datuek adierazten dute 2015-2019 aldian programaren bidez gauzatutako instalazioan % 65a gizonak eta % 32 emakumeak direla, eta gainerako % 3 banakakoak ez diren proiektuek osatzen dute.

Labur esanda, egindako ekintzetako batzuk modu positiboan baloratu ahal badira ere, orokorrean ikus dezakegu **emakumeak eta TPa lehenesten dituzten ekintzen gabezia nabaria dagoela**. ENEk dioen bezala, emakumeak arau-esparruetan ikusezin egitea ez da kontu hutsala, politika publikoak emakumeetan eta ikerketa honetan aztertzen dugun lurraldekako nekazaritza-sektorerako aholkularitza-eremuetan iragazkortzeko aukera ematen duelako, eta askotan legetan ikusezin izatea eragiten duten traba eta iruditeria sortzen ditu.

ENEk gai horietako asko aldatu nahi ditu; hala ere, existitzen den araudiak, hein handi batean, emakume nekazarien lana ikusezin bihurtzen eta horren zilegitasuna kentzen jarraitzen du. Praktikan, horrek ur-jauzi efektua sortzen du, eta, ondorioz, emakumeek zailtasunak dituzte baliabideetarako sarbidea izateko, hala nola lursailletarako, eta zailagoa da emakume ekoizle gisa zilegitasuna eraikitzea, beren familien baitan

Amaitzeko, bi datu azpimarratu nahi ditugu. Alde batetik, Euskadiko **2015- 2019 aldirako azken LGPak** aitortzen zuen genero-ikuspegiaren jarraipena egiteko figura ezartzeke geratzen zela; LGP horrek egindako ebaluazioan, berriz, ez zen hori bete edo ez ebaluatu (UPV-EHU, 2019). Bestalde, gaur egun izapidetzeko bidean dago **EAE-ko Landa Garapenerako Legea**, eta unera arte existitzen den zirriborroan¹⁰ ENE aipatuta agertzen da, baina legearen garapenean ez da genero-ikuspegia aplikatzen duen eta deskribatutako desberdinkerriako egoera eraldatzeko neurri zehatzik ezartzen.

ere, emakumeak ez direlako ikusgai egiten ekoizpenaren agente nagusi gisa. Ildo horretan, zenbait ikerketek adierazten dute laguntzen dituzten politika publikoak ez daudenez, baliabide horietarako sarbidea izateko modu bakarra beren familien gizonen bidez egitea dela, eta horrek, askotan, "tutoretza" harremanak eta idatzita jasotzen ez diren zaintza -zorrak sortzen ditu (Mundubat eta CERES, 2021).

⁹Eusko Jaurlaritzak garatutako programa da, eta helburu du nekazari gazteak euskal nekazaritza-sektorean txertatzea eta mantentzea sustatzea. Aurkezpenean sakonduko dugu hurrengo atalean (1.2), euskal nekazaritza-sektoreko gainerako erakundeekin batera.

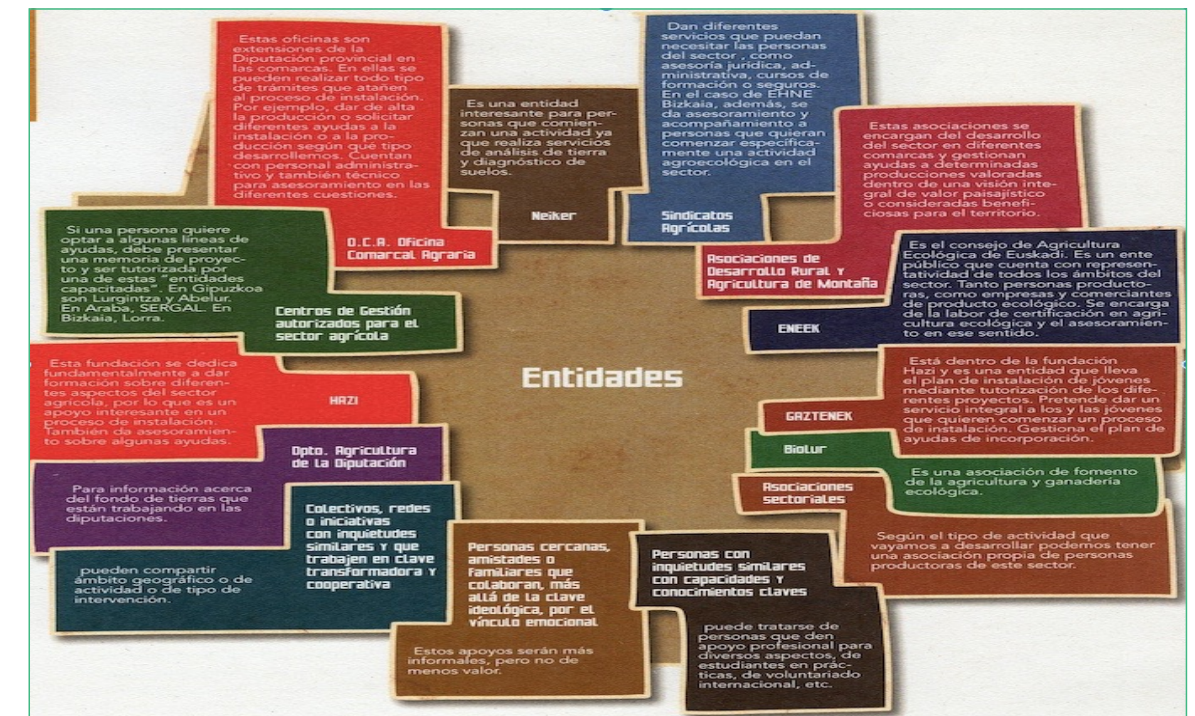
¹⁰Zirriborroa azterketa honen bibliografian aurki daitezke.

ARAU-ESPARRUA APLIKATZEA. KUDEAKETA- ETA AHOLKULARITZA ERAKUNDEEN EGINKIZUNA

Arau-esparru oso horrek hainbat agente ditu arauak aplikatzeko, eskumenen arabera. Aurretik eginiko analisi juridikoan azaldu bezala, esparru horri eta TParen figura hedatu eta ezagutaraztea funtsezkoa da. Hori dela eta, garrantzitsutzat

jo da sektorearekin harremana duten erakunde nagusiak eta bakoitzaren eginkizuna identifikatzea. Horretarako, honako irudi hau izan dugu abiapuntu:

1. irudia: Sektoreari laguntzeko erakundeak

Iturria: Dando vida a una idea, Emaús 2014

Irudi horretan EAEn barruan sektorearekin harremana duten agente nagusiak ikus daitezke; horietatik abiatuta, aurreko berrikuspen biblio-

grafikoan eta informatzaile gakoek emandako informazioan oinarrituta, ikerketa honen xederako garrantzi gehien dutenak identifikatu ditugu:

DIPUTACIONES FORALES

Hiru euskal foru-aldundiak (Bizkaia, Gipuzkoa eta Araba) eskumenak dituzte sektorearen hainbat esparrutan, eta probintzia bakoitzean politika- eta arauildoak aplikatzeko ardura dute. TPari dago-kionez, erregistroa kudeatzeko ardura dute, baita datuak Espainiako gobernuari helarazteko, eta,

era berean, MAPAK bidali ditzakeen albiste eta berrietasunak jasotzen dituzte. Ildo horretan, albiste horiek gainerako erakundeei eta sektoreari berari helarazteko ardura dute.

ESKUALDEKO NEKAZARITZA BULEGOAK (ENB)

ENBak foru-aldundien luzapena dira, eskualdeetan sektoreari arreta ematen diotenak. Guztira, EAEn 21 ENB daude, 3 probintzian banatuak, irudian ikus daitekeenez:

2. irudia: ENBen mapa

Iturria: Egileak berak egina

Honako hauek dira ENBen helburu nagusiak:

- Landa-eremuko biztanleen eta administrazioaren arteko harremanak erraztea
- Lehen sektorearen administrazio-jardueren kudeaketa erraztea
- Administrazio publikoaren beste sail eta erakundeekin koordinatzea
- Sektorearen garapen teknikoa sustatzea, lehiakortasun adierazleak areagotzeko eta baserritarren bizitza-maila hobetzeko, jasangarritasunaren irizpidea erabilita baliabide naturalak aprobetxatuz
- Nekazaritza eta abeltzaintzako sektorearen konparaziozko abantailak optimizatzea
- Sektorearen kapitalizazioa eta errentagarritasuna laguntzea, proiektu emankorrak identifikatuz
- Emankortasuna areagotzea lortzeko beharrezko inbertsioak, obrak eta jarduketak egitea sustatzea.

Horretarako, jarduketa tekniko zein administraziozkoak egiten dituzte, azterlan tekniko-ekonomikoak egitetik dokumentuak izapidetu eta erregistratu arte, Nekazaritza Saileko beste unitateekin (Nekazaritza Garatzeko Zerbitzua, Abeltzaintza Zerbitzua, Zerbitzu Nagusiak, Nekazaritza Zerbitzua, Baso Zerbitzua, Ogasuna, etab.) eta beste erakunde publikoekin koordinatuz, hala nola Nekazarien Gizarte Segurantzaren edo Eusko Jaurlaritzaren. Dokumentu horien artean, TParekin lotutakoak daude.

HAZI FUNDAZIOA – LANDAREN ETA ITSASERTZAREN SUSTAPENA

Erakundea landa-eremuan ekintzaitzarako dau den programen arduraduna da. Funtzio nagusia da proiektu estrategikoak koordinatzea, elikaduraren eta basoko balio-katearen lehiakortasuna eta jasagarritasuna sustatzeko, eta EAEko landa nahiz itsasertzeko ingurunea dinamizatzeko. Testuinguru horretan, hainbat zerbitzu ematen ditu, esparru askorekin lotuak, kalitatezko marken garapenetik sentsibilizaziora arte. Hainbat aholku-eginkizun betetzen ditu, eta Gaztenek programa kudeatzen du (ondoren aurkeztuko dugu). Modu koordinatuan egiten du lan foru-aldundiekin zein kudeaketa-zentroak direlakoekin.

KUDEAKETA-ZENTROAK

Kudeaketa-zentroak kooperatibaren forma juridikoarekin osatutako erakundeak dira, eta administrazio-zerbitzuak eta zerbitzu teknikoak ematen dituzte. Kudeaketa-zentroaren funtzio orokorra da zerbitzu tekniko eta ekonomikoak egituratu, antolatu, sortu eta ematea nekazaritza eta elikagaitzako sektorean esku hartzen duten agenteetarako, eta sektorearen informazio-sistemak koordinatzen ditu. Zeregin horiez gain, Hazirekin koordinatuta, Gaztenek programak monitorizatu eta aholkatzeko hitzarmena dute. Honako hauek dira EAEko kudeaketa-zentroak:

- Bizkaian: Lorra
- Gipuzkoan: Lurgintza eta Abelur
- Araban: Abere eta AGA

GAZTENEK

Nahiz eta Gaztenek programa berez erakundea ez den, aurretik sektoreko erakundeak azaltzeko erabilgaitako irudia hartzen dugu abiapuntu, eta modu independentean aurkezten da, EAEko nekazaritza-sektorerako duen garrantzia dela eta. Monitorizazio eta laguntza zerbitzu integral eta pertsonalizatuak da, nekazaritza-sektoreko ekintzaileei zuzendua. Gazteneken helburu nagusia da nekazari gazteak euskal nekazaritza-sektorean txertatzea eta mantentzea sustatzea. Eusko Jaurlaritzak sustatutako programa da, non aurkeztutako erakundeek parte hartzen duten, hala nola foru-aldundiak, Hazi, kudeaketa-zentroak eta nekazaritza ekologikoa sustatzeko zenbait elkarte.

NEKAZARITZA EKOLOGIKOA SUSTATZEKO ELKARTEAK

Elkarte horien eginkizuna da nekazaritza ekologikoaren eredua sustatzea eta sektorean lan egin nahi dutenentzako prestakuntza- eta aholku-zerbitzuak ematea, baita dibulgazio eta sentsibilizazio sozialerako eginkizunak betetzea, ekoizleentzat zein kontsumitzaileentzat. Zenbait kasutan, hitzarmenak dituzte, eta horien bidez Gaztenek programa monitorizatu dezakete, instalazio-prozesua egingo dutenek eredu hori erabiliz egin nahi duten kasuetan. Eusko Jaurlaritzaren web-orritik ateratako informazioaren arabera¹¹, mota horretako sei erakundek dute izena emanda:

- Bizkaian: Ekolur, Ekoizpen eta Lurreko
- Gipuzkoan: Biolur
- Araban: Natuaraba eta Bionekazaritza

NEKAZARITZA-SINDIKATUAK:

Nekazaritzako elkarte profesionalak, nekazaritza-sindikatu ere deituek, politika instituzionalean eragiteko lan egiten dute, eta sektoreko pertsonen behar lituzketen zerbitzuak ematen dituzte, hala nola aholkularitza juridikoa, administrazioa, prestakuntza-ikastaroak edo aseguruak. Hala, kasu askotan bereziki sektorean hainbat ekoizpen-ereduren bidez jarduera hasi nahi duten pertsonen aholkua eta laguntza ematen diete. EAEn, honako hauek dira sindikatu nagusiak:

- Bizkaian: EHNE Bizkaia eta ENBA.
- Gipuzkoan: EHNE Gipuzkoa eta ENBA.
- Araban: UAGA

¹¹ Informazioaren iturria: ecologica/web01-a3elikee/es/

NEKAZARITZAKO ERREALITATEARI BURUZKO DATU KUANTITATIBOEN ANALISIEN EMAITZAK

Metodologiaren atalean azaldu dugun bezala, analisi kuantitatiboa egiteko, nekazaritza-ustiategien datuak, motak eta erregistroetan jasotako titulartasun-moduak hartu dira aintzat, baita EAEn eta Espainian nekazaritza sektorean emakumeen errealitatea irudikatzen duten datuak ere. Ondoren, aurkitu ditugun datu nagusiak laburtu ditugu, baita horiek aurkitu, egiaztatu eta erabiltzeko izan ditugun zailtasunak.

MAPAren datuen arabera (MAPA, 2020), nekazaritza sektorean 983.300 pertsona aktibo zeuden, eta horietatik 797.300 pertsona okupatuta zeuden. Datu horien artean sartuta daude nekazaritza, abeltzaintza, basogintza eta arrantza. Pertsona-kopuru horretatik, % 62 bakarrik da soldatapekoa, eta gainerakoa familiako langile gisa dago sailkatuta. Historikoki, emakumeek adierazi dute figura asko figura horietan sartu izan dituztela. Biztanleria aktiboan 289 gizon dauden 100 emakume bakoitzeko, baina herritar langileen artean, tasa hori 331 da. Espainiako ekonomiaren multzoaren datua 114koa da pertsona aktiboetarako eta 119 pertsona langileetarako. Hortaz, arrakala oso nabaria dago Espainiako landa-eremuko emakumeen eta gizonen artean.

Gainera, **LGPen bidez** sustatutako ekintzen parte-hartzea aztertuz gero autonomia-erkidegoetan, prestakuntzan zein inbertsioetan edo enpleguan, emakumeak gutxiengoa dira parte-hartzen duten pertsonen artean. Bataz bestean, emakumeen parte-hartzea % 30 ingurukoa da, eta, esparruaren arabera, ez da ia % 15era heltzen ere. Azpimarratzekoa da ehuneko horrek gora egiten duela eredu jasangarriagoak garatzeari lotuta dauden jardueretan, eta teknologia berriei eta inbertsioei lotutakoetan, berriz, txikiagoa da. Garrantzitsua da aipatzea LGPen datuetan landa-eremuko jardueretan parte hartzen duten baina derrigorrez lehen sektoreari lotuta ez dauden emakumeak daudela sartuta (Mundubat eta CERES, 2021).

EAEn kasuan, landa-eremuan bizi diren emakumeen % 1ak bakarrik aukeratzen dute Nekazaritza, Abeltzaintza, Basogintza eta Arrantzaren sektorearekin lotutako jarduera (Eusko Jaurlaritza, 2020). Izan ere, emakume nekazarien kasuan, datuek agerian uzten dute desberdinkeria handia dagoela. Sektorean lana duten biztanleen datuen arabera, 2020an, 100 emakume bakoitzeko 298 gizon zeuden (EUSTAT, 2020¹²). Euskal ekonomiaren sektoreetako datu osoak adierazten zuen 108 gizon zeudela 100 emakume langile bakoitzeko. Horrek agerian uzten du sektoreari lotutako emakumeen ehuneko oso txikia dela gizonen kopuruarekin alderatuz, eta bereziki desorekatua dagoela, beste sektoreei erreparatuz gero. Era berean, nekazarien azken eroldaren arabera, EAEn ustiategiko buru diren emakumeen kopurua, guztira, 2.931koa, % 25,6, bost puntu gutxiago 2009ko aurreko eroldaren datuekin alderatuz. Errolda horrek adierazten du 129 emakume daudela, ustiategiaren buruaren bikoteak, ustiategietako “eskulan gisa” (familiako langile gisa edo ordaindutakoa)¹³, urtean Nekazaritzako Lan-unitate (NLA) osoa egiten dutenak, eta guztira 1.731 emakumek urtean NLU amaituta dute zenbait ehunekotan, eta horietatik 378k % 50 baino gehiagoko NLU dute. Horrek agerian uzten du nahiz eta bikoteekin lana partekatzen duten emakumeen kopurua hori den, jardunaldiaren % 50 baino gehiago eginez, soldatapeko edo familiako langile gisa agertzen direla, eta ez dutela ustiategiaren titulartasuna partekatzen.

¹² Euskadin okupatuta dagoen 16 urteko eta gehiagoko biztanleria, lurraldeka, sektore ekonomikoaren eta sexuaren arabera. https://www.eustat.eus/elementos/ele0013700/poblacion-de-16-y-mas-anos-ocupada-de-laca-de-euskadi-por-ambitos-territoriales-segun-sectores-economicos-y-sexo/tb10013788_c.html

¹³ Datuen iturria den epigrafea “Mano de obra en la explotación, familiar y contratada de manera regular, por relación con el titular, porcentaje de unidad de trabajo-año total (UTAT) y sexo” da, non egoera horretan dauden emakume ezkontideak hautatu diren.

Bestalde, **Nekazarien Erroldaren arabera**, ustiatgien buru diren emakumeen batezbesteko adina EAEn 59 urtekoa da; datuak honako hauek dira, probintziaren arabera: 54 urte Araban, 55 Bizkaian eta 58 urte Gipuzkoan. Edozein kasutan, datu horiek ustiatgien buru diren emakumeen batezbesteko adin

4. taula: Ustiatgiaren buru diren pertsonen kopurua

	EAE		Araba		Bizkaia		Gipuzkoa	
	Kopurua	Batezbesteko adina	Kopurua	Batezbesteko adina	Kopurua	Batezbesteko adina	Kopurua	Batezbesteko adina
Gizonak	8345	56,57	2409	54,23	2700	55,99	3236	58,81
Emakumeak	2931	59,56	689	57,57	1087	60,79	1155	59,58
Ustiatgiaren buru diren emakumeen ehunekoak	%25,9		%22,2		%28,7		%26,3	

Iturria: Nekazarien Errolda, 2022

Hala, ikus daiteke emakumeen kopuruak gora egiten duela adinarekin, eta ustiatgiaren buru diren emakumeek eginko NLU gehienak (% 70,80) 54 urtetik gorako emakumeek egiten dituzte.

Edozein kasutan, **zaila da** titulartasunari lotutako emakumeen egoerari buruzko **datu** zehatzagoak **ateratzea nekazarien errolda** horretatik. Inkestak eta ustiatgietako figura juridikoek zein errealitatea sailkatzeko moduak zaila egiten dute ustiatgien barruan emakumeek duten egoera zehaztea, bereziki titular bat baino gehiago dagoen ustiatgien kasuetan (orain arte argitaratutako datuekin, behintzat). Hala, alde batetik, **metodologiak berak** ekoizleekin partekatutako inkestan adierazten du titular bat baino gehiago dagoenean, “ardura gehien” edo “urte gehiago” dituen pertsona aintzat hartuz erantzuteko, beste pertsona eskulan edo familiaren laguntza gisa hartuz, atalaren arabera.

Bestalde, aintzat hartu beharreko figura “ustiatgiaren burua” da, beti singularrean, aditzera emanez kasu honetan ezinezkoa dela bi pertsona buru izatea, burutza partekatuz, nahiz eta TParen bezalako titulartasunerako figura izan, non bi pertsonak ardurak partekatzen dituzten. Era berean, **“Titulartasun Partekatua (bikotea)” kontzeptuak ez die formula juridiko horrekin erregistratutako pertsoneri erantzuten**, ezta Sozietate Zibilei ere; izan ere, “Beste egoera juridikoa” atalaren barruan edo beste ataletako Ondasun-erkidegoen barruan sartzen dira, hortaz, atera daitezkeen datuak nahasgarriak dira. Txosten hau idazten den unean, errolda argitaratu berria zegoen INEren web-orrian, eta baliteke eremu batzuk oraindik prozesatzen egotea, nahiz eta hori ez den inon zehazten.

Hala, EAEn titulartasuneko figurei buruzko datu zehatzagoak lortu ahal izateko, **MAPAn eta aldundietan** dauden estatuko datuetara jo behar izan dugu, horiek baitira EAEn datu horietarako sarbidea dutenak, nahiz eta datuen eskaerarako erantzunak desberdinak izan diren. Hori eta lehenago tratatutako datan existitzen zen nekazarien erroldaren nahastea aintzat hartuta, ondoren ikerketa honetan lortu ahal izan ditugun datuak azaldu ditugu.

TPari dagokionez, nahiz eta TPLren bidez figura abiarazi den eta ENEren bidez sustatzen den, atera-tako datuek adierazten dute bikotean partekatutako ustiatgiak ez direla TPa erabiliz osatu, kasu gehienetan. Alde batetik, figura hartu zuten ustiatgien kopurua berdin geratu zen 2021eko lehenengo hiru-hilekora arte, 36 ustiatgi guztira, eta une horretatik aurrera 44 izatera igaro zen, hurrengo taulan ikus daitekeenez; aldaketa handiena Araban gertatu zen. Aldaketa horren arrazoiak hainbat elkarrizketetan eztabaidatu ziren, eta ildo horretan lortutako aurkikuntzak azalduko ditugu emaitzen atalean. Momentuz, taula honen bidez datu orokorrak ikus ditzakegu:

5. taula: TParen bilakaera EAEn

	Urtarrila 2018	Urtarrila 2019	Urtarrila 2020	Urr. 2020	Ots. 2021	Abu. 2021	Eka. 2021	Urr. 2021	Abe. 2021	Apirila 2022
Bizkaia	13	13	13	13	13	13	15	15	15	9
Gipuzkoa	10	10	10	10	10	11	11	11	11	14
Araba	13	13	13	13	13	19	18	18	18	17

Iturria: Egileak berak egina, Titulartasun Partekatuen Aldizkaritik abiatuta (MAPA)¹⁴

¹⁴ Eskura hemen:

https://www.mapa.gob.es/es/desarrollorural/temas/igualdad_genero_y_des_sostenible/titularidad_compartida/ad_compartida/

Probintziaren araberako informazioari dagokionez, lortu den informazio zehatzena **Arabako** probintziakoa da. Hala, 2021eko urrian, Arabarako datuek honako datu hauek ematen zituzten titulartasun-motei buruz:

6. taula: Titulartasunak, sexuen eta figura juridikoen arabera, Araba

Banakako Titulartasunak	4204	Elkarte-figurak guztira	885
Emakumea	1055	Titulartasun Partekatua (TP)	18
Gizona	3149	Sozietate Zibila (SZ)	502
		Ondareen Elkargoa (OE)	19
		Beste batzuk (SL, SA, SAT, koop, elkarreak, CCRR)	346

Bizkaia eta Gipuzkoako TPari buruz lortutako datuei dagokionez, aldundiei eskatu ostean, modu zehatzean lortu dugun informazio bakarra sektoreka banatuta dago, eta agerian uzten du TParen figura, probintzia bietan, gehiago erabiltzen dela nekazaritza-ustiategietan, baratzekoetan baino. Bizkaiaren kasuan, foru-aldundiak aurtengo martxoari buruz emandako datuen arabera, existitzen diren 14 TPetako 10 nekazaritza-ustiategiak dira, eta 7 esnebehienak dira. Egungo errealitatea ezezaguna da, taulan ikus daitekeenez, 2022ko lehenengo hiruhilekoan murrizketa egon zela TPE-etan, 9 ustiategi izan arte. Ez da posiblea izan murrizketa hori eragin ahal izan duten arrazoiei buruzko informazioa eskuratzea. Gipuzkoaren kasuan, TPko ustiategi guztiak abeltzaintzakoak dira, eta 2022. urtean gehiago egon dira. Emandako datuen arabera, ustiategi horietako pertsona gehienak 50 urtetik gorakoak dira. Era berean, datu kuantitatiborik lortu ez den arren, iturriek adierazi dute probintzia horietan figura nagusia Sozietate Zibilarena dela.

Datu horiek irudikatzen duten egoeran, TParen figurak oso presentzia gutxi du, eta askotan ez da aukeratzeko, nahiz eta baldintza guztiak bete. Nekazaritza-zentsuak ematen dituen datuen arabera, ustiategiak bere bikoitekin partekatzen dituzten emakume gehiago daude, NLU osoak edo % 50etik gorakoak egiten, eta, hala ere, soldatapeko eskulan edo familiako laguntza gisa agertzen dira, eta ez titular gisa.

WEB-ORRIEN ETA KOMUNIKAZIORAKO BESTE MATERIAL DIGITALEN BERRIKUSPENAREN EMAITZAK.

Atal metodologikoan adierazi dugun bezala, iturrien berrikuspenaren barruan, beharrezkotzat jo dugu nekazaritza-sektorean txertatzeko erreferentziazkoak diren erakundeen web-orriak aztertzea. Gaur egun, aurrez aurre izateaz gain, komunikazioa, hein handi batean, modu birtualean egiten da, batez ere belaunaldi gazteenen kasuan. Hori dela eta, askotan, nekazaritza-sektorerako eta/edo erakundeetarako lehenengo hurbilpena haien web-orrien edo komunikabide digitalen bidez egin daiteke. Gainera, badakigu gaur egun baliabide horiek, informazio-iturri izateaz gain, sozializatu, iruditeria eraikitze eta heziketa sortzeko baliabideak direla; hortaz, web-orrien analisisian ez dira idatzizko edukiak bakarrik aztertuko, ikusgarri egiten eta egiten ez dutena zer den hartuko da kontuan. Laburbilduz, gune horietara jotzean, honako galdera hauek planteatu ditugu:

Galdera horiei erantzuteko, hainbat elementu hartu ditugu kontuan, hala nola:

- Garrantzizko gisa azpimarratzen den informazioa
- Euskarri gisa erabilitako irudietan emakumeak ikusgarri egiten diren edo ez
- Gaztelaniz dauden web-orrietan, hizkuntza inklusiboa erabiltzen den
- ENE eta TParen figura aipatzea

- Baliabide horiek, zein informazio dute eskuragarri sektorean hasi nahi duten pertsonentzat?
- Nola irudikatzen eta ikusgarri egiten dira emakumeak?
- Aipatutako tresnak agertzen dira, hala nola ENE edo TPa?

7. taula: Erakundeen web-orrien egoera

lido horretan, aurretik identifikatutako erakundeen (instituzioak, elkarteak, aholku eta kudeaketa zentroak eta nekazaritzako sindikatuak barne) weborrien egoeraren lehenengo berrikuspenetik lortutako emaitzak honako taula honetan jaso dira:

	Entidad	Página web	Estado
Instituzioak	Eusko Jaurlaritza	Euskadi.eus	Activa
	BFA	bizkaia.eus	Activa
	GFA	Gipuzkoa.eus	Activa
	Gaztenek	Gaztenek.net	Aktiboa, baina eguneratu gabe
Nekazaritza Ekologikoa sustatzeko Elkarteak	Bionekazaritza	Bionekazaritza.net	Aktiboa. Batez ere elkartearen, bere balioen eta harremanetarako datuen informazioa emateko.
	Natuaraba	Natuaraba.com	Inaktiboa
	Biolur	Biolur.eus	Aktiboa
	Ekoizpen	Web-orri propiorik gabe	Informazioa Urduñako Udalaren webgunean dago.
	Ekolur	Ekolur.eus	Aktiboa, baina hasierako orria bakarrik, gainerakoa inaktiboa dago.
	Lurreko	Ez da weborria aurkitu	
Kudeaketa edo aholkularitza zentroak	Lorra	Lorra.eus	Aktiboa
	Abelur	Ez da weborria aurkitu	
	AGA		Web-orri propiorik gabe. Harremanetarako datuei buruzko lineako informazioa UAGA sindikatuaren weborrian dago.
	Abere	Abere.eus	Aktiboa
	Lurgintza	Lurgintza.net	Aktiboa
Nekazaritzako Sindikatuak	ENBA	Enba.es	Aktiboa
	EHNE Bizkaia	Ehnebizkaia.eus	Aktiboa
	EHNE Gipuzkoa - Navarra	Ehne.eus	Aktiboa
	UAGA	Uaga.eus	Aktiboa

Ikus daitekeenez, erakunde horietako batzuk ez dute web-orririk edo weborria ez dago aktiboa. Lehenengo berrikuspen horretatik abiatuta, aktibo dauden eta ikerketarako gako direla hartzen ditugun erakundeen berezko web-orrien analisi sakonagoa egin dugu, eta lortutako emaitzak ondoren jasotakoak izan dira.

INSTITUZIOEN WEB-ORRIEN EMAITZAK:

Atal honetan sartu ditugu Eusko Jaurlaritzaren, hiru foru-aldundien eta Gazte- nek programaren web-orriak. Web-orri bakoitzetik lortutako emaitza nagusiak ondoren jasotakoak dira.

EUSKO JAURLARITZA: EUSKADI.EUS

Eusko Jaurlaritzaren informazio, izapide eta zerbitzuetarako sarbidea izateko web-orri nagusia da, eta sail guztietara jo daiteke horren bidez. Nekazaritza, Arrantza eta Elikagaien Politika atalean, “Emakumeak Elikaduraren Balio Katean” dioen menu berezia dago. Menu horren barruan hiru atal agertzen dira: i) Emakume Nekazarien estatutua; ii) Itsasoko Emakumeak; eta iii) Landa Eremuko Emakumeak..

ENEren kasuan, horri buruzko informazioa ematen da, bere web-orrirako es- tekekin, eta hedapen-materialei buruzko informazioa eta egindako txostenak daude, deskargatzeko estekekin. Egiatzatu da atala aldian-aldian eguneratzen dela. **Itsasoko emakumeen** kasuan, sektore horri lotutako lanak jasotzen dira (Saregileak, Neskatilak eta Enpakatzaileak), eta horien laneko egoera soziala- ri buruzko informazioa dago. Atalaren azken aldaketa 2021/02/12an egin zen. Landa Eremuko Emakumeak atalean **Landa Emakumeen** Batzordeari buruzko informazioa eskaintzen da, helburuak eta kideak ikusgarri eginez, eta 2008tik 2020ra arte Emakumeak landaingurunean azterlanak daude bilduta. Atalaren azken eguneratzea, bertan jasota dagoenaren arabera, 2021/10/15ekoa da. Web-orriaren hurrengo irudian aurretik aipatutakoa agertzen da:

3. irudia: Euskadi.eus web-orria

BIZKAIKO FORU ALDUNDIA (BFA)

Aldundi honen web-orrian, lantzen diren sektoreak aurki daitezke “Gaiak” ata- lean. Bertan “Nekazaritza eta Abeltzaintza” gaia aurki dezakegu, zeinak, era berean, hiru atal nagusi dituen: Abeltzaintza, Landa-garapena eta Nekazaritza, irudian ikus daitekeen bezala:

4. irudia: Bizkaiko Foru Aldundiaren web-orria.

Menuan ikus daitekeenez, atal bakoitzak informazio erabilgarri anitza eskaintzen die nekazaritza-sektoreko pertsoneri. Hala, **Abeltzaintza** gaiaren honako atal hauek daude: Abeltzainen aldeko laguntzak, Abere azokak, Abereak hautatu eta hobetzea eta Abereen osasuna. **Landa-garapena** gaiaren barruan bi atal daude: i) bata ENBei, beren helburu eta kokapenari buruzkoa; eta ii) bigarrena, Nekazaritza Zorurako Funtsari buruzkoa. **Nekazaritza** atalean hamar azpiatal daude, eta horien artean ENERi buruzko espezifikoa dago. Horrek esteka du, euskadi.eus web-orriko dagokion atalera eramaten duena, hurrengo irudian ikus daitekeen bezala:

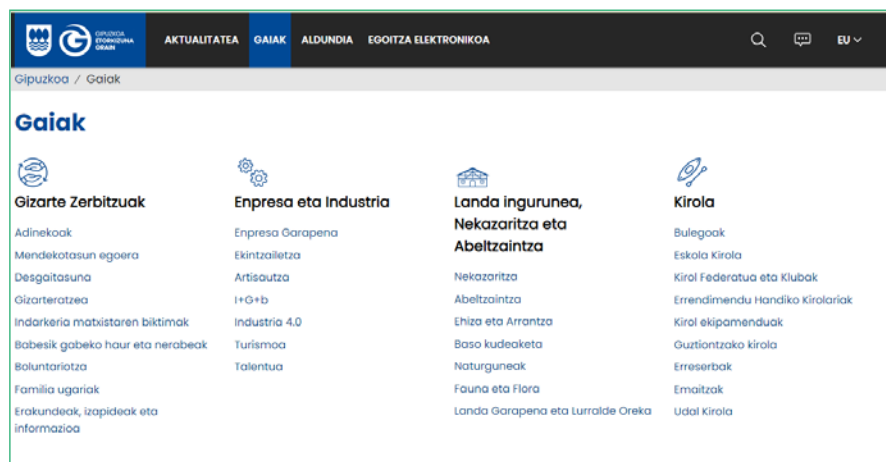
5. irudia: Bizkaiko Foru Aldundiaren web-orriaren Nekazaritzaren atala.

Azkenik, ikonografiari dagokionez, ataletan ez dago irudirik, eta esan daiteke gaztelaniaz batez ere **maskulino generikoa** erabiltzen dela, nahiz eta zenbait ataletan termino generikoak erabiltzen diren, hizkuntza inklusiboaren alde eginez.

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA (GFA)

Bizkaiko Foru Aldundiaren web-orriaren antzera, kasu honetan, hasierako orriak Gaien menua du, eta bertan ikergai dugun gaia dago, “Landa ingurunea, Nekazaritza eta Abeltzaintza” izenarekin, eta, era berean, hori zazpi azpigaitan dago banatuta:

6. irudia: Gipuzkoako Foru Aldundiaren web-orria. Gipuzkoa.eus/eu/gaiak

Menu horretan agertzen diren azpigaiez gain, Landa Ingurunea, Nekazaritza eta Abeltzaintzaren barruan beste atal batzuk daude, besteak beste, **Gaztenek Programarako** atal berezia, eta beste bat **Nekazaritzako Ustiatzearen Erregistroarako**. Azken horretan, atal berezia dago, lehentasunezko ustiatze eskatu ahal diren kasuak deskribatzen dituena. Azaldutako eskakizunen artean, pentsa liteke **TParen figura** erabiltzen duten ustiatzeak barnean daudela; hala ere, figura hori letra txikian bakarrik aipatzen da, “titularkidetasuna”rekin batera, irudian ikus daitekeenez (weborritik aterata):

7. irudia: Gipuzkoako Foru Aldundiaren web-orriaren lehentasunezko ustiatzeak

Pertsona fisikoak titular dituzten ustiatzeak

- Nekazari profesionala izan.
- Beharrezko lanbide-prestakuntza izan behar du, ondorengo erizpideen arabera:
 - Nekazaritza-adarrean ikasketa-tituluak eskuratu dituztenek, gutxienez bigarren mailako lanbide-prestakuntza mailan, edo erdi- edo goi-mailako prestakuntza-zikloa egin dutenek.
 - Oro har, aurreko ataleko baldintzak betetzen ez badituzte, nekazaritza jardueran 5 urtez baino gehiagoz dihardutela egiaztatzea (nekazal ustiatzean alta emandako urteen agiriak, nekazal ustiatzei bateko lan kontratu edo nominak, nekazal ustiatzean bekatun bezala egon izana, Gizarte segurantzaren nekazal jardueran alta emandako agiriak, PFEZ-ko nekazal etekinen errenta aitortpenak),.
 - Nekazari gazteek, baldin aurreko paragrafoan ezarritakoa betetzen ez badute, nekazaritzan bi urteko lanbide-erperientzia dutela egiaztatu behar dute, edo, bestela, nekazaritzara sartzeko ikastaro trinkoa egin dutela, edo nekazaritzaren adarrean etengabeko prestakuntzako ikastaroak egin dituztela, gutxienez ehun eta berrogeita hamar (150) eskola-ordukoak.
- Titularraren adina: 18 urte beteta eta 65 urte bete gabe.
- Nekazaritza-jardueraren arabera dagokion Gizarte Segurantzako Erregimenean izena emanda egotea.
- Nekazaritza-jardueraren arabera zergetan alta emanda egon.
- Ustiatze kokatuta dagoen eskualdean edo eskualde mugakideetan bizi behar da (EAEk lurralde-antolamenduan egindako eskualdearen definizioaren arabera), salbu ezinbesteko kasuak edo premia nabarikoak.

*Titularkidetasun edo titulartasun partekatuko kasuetan, nahikoa izango da batek baldintzak betetzen baditu.

Gainera, TPa ez dago sartuta “elkarte modura eratutako ustiatzeak” zein diren azpimarratzen denean, irudian ikus daitekeenez; hortaz, ondoriozta dezakegu web-orriak ez duela laguntzen TPa zer den argitzen:

8. irudia: Gipuzkoako Foru Aldundiaren web-orriaren elkarte modura eratutako ustiatzearen atala

Elkarte modura eratutako ustiatzeak

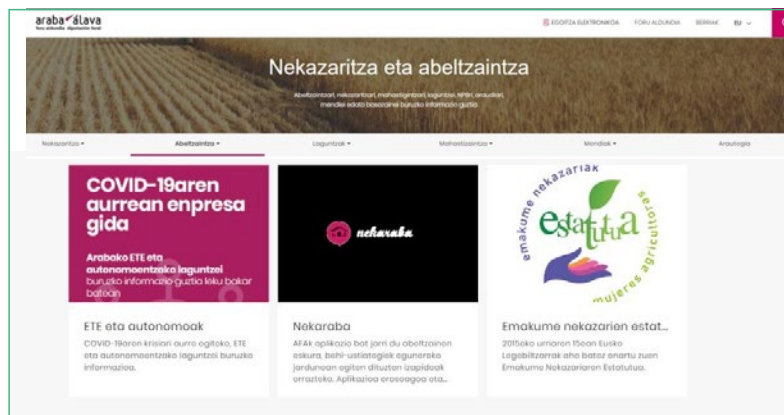
- Honako forma juridiko bat osatu beharko dute:
 - Erkidegoan ustiatzeko kooperatiba edo lan elkartuko kooperatiba izatea.
 - Sozietate kooperatiboa edo eraldaketako nekazaritza-sozietatea izatea.
 - Sozietate zibila, lan-sozietatea edo bestelako merkataritzako sozietatea izatea. Halako sozietateek berariazko helburu izango dute titular diren ustiatzean nekazaritza-jardueran egitea.
- Bazkideen % 50ek, gutxienez, pertsona fisikoak titular dituzten ustiatzei eskaturiko baldintzak bete behar dituzte.
- Kapital sozialaren edo banaketa kuotaren %50a, gutxienez, pertsona fisikoak titular dituzten

Web-orriaren ikonografiari dagokionez, ez da irudirik erabiltzen euskarri gisa informazioa irudikatzeke, eta, hizkuntzari dagokionez, gaztelaniaz batez ere **generiko maskulinoa** erabiltzen da.

ARABAKO FORU ALDUNDIA (AFA)

Web-orri honetan, gaiak zuzenean hasierako orrian agertzen dira, Nekazaritza eta abeltzaintza barne. Atal horretan sartu ondoren, kategoriatan sailkatutako informazioa dago, eta nabarmendutako atalen barra ere dago. Barra horretan **ENE** agertzen da, irudian ikus daitezkeen bezala:

9. irudia: Arabako Foru Aldundiaren web-orria

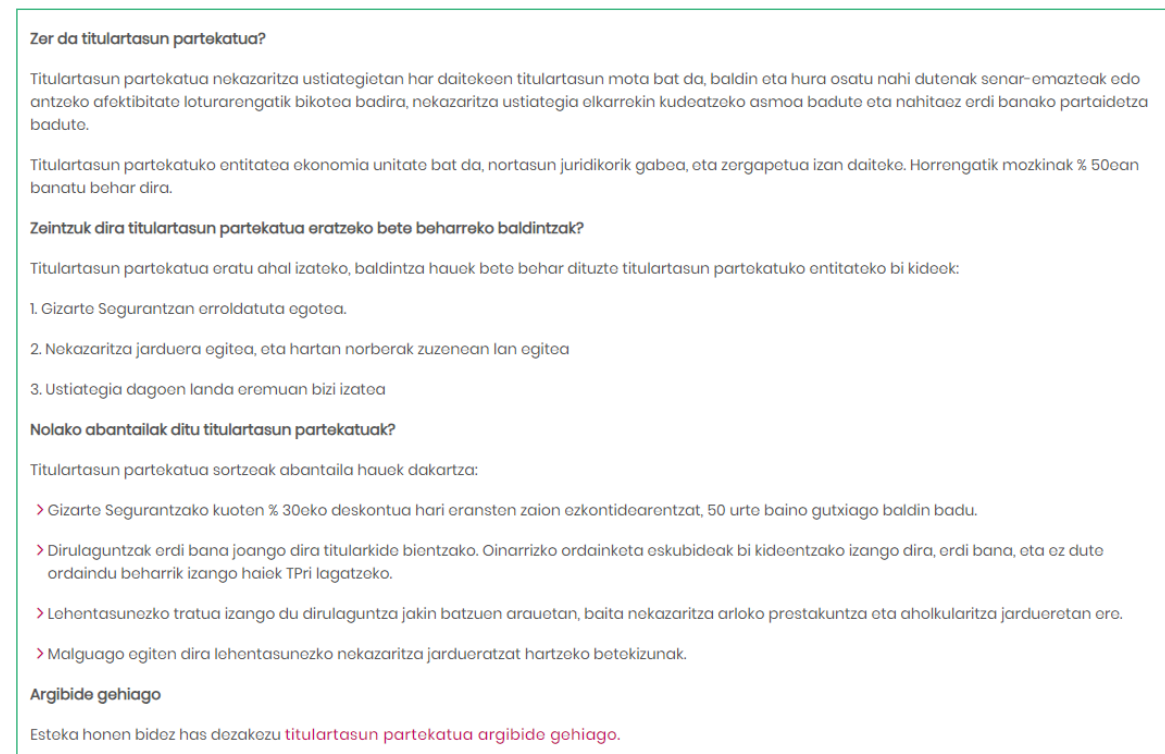

Atal horrek www.euskadi.eus web-orriko dagokion atalera eramaten du. Bestalde, Nekazaritza atalaren barruan, "Nekazaritza ustiategiak" izeneko azpiatala dago, non Lehenetsuneko nekazaritzako ustiategiak atala eta **TPari** buruzko informazioa duen atal berezia dauden. Atal horretan informazio laburtua dago, hala nola eskakizunak eta abantailak, eta MAPAren web-orriarako esteka dago, TParen atalera eramaten duena, informazio gehiago eskuratzeko, irudietan ikus daitezkeen bezala:

10. irudia: Arabako Foru Aldundiaren web-orriko Nekazaritza ustiategien atala

11. irudia: Arabako Foru Aldundiaren web-orriaren titulartasun partekatuari buruzko atala

Gainerako web-orriekin gertatzen den bezala, informazioarekin batera ez dago irudirik eta, hizkuntzari dagokionez, orokorrean termino generikoak erabiltzen dira, eta hala gertatu ezean, maskulinoa eta femeninoa erabiltzen dira. Ildo horretan, web-orri hau nabarmentzen da TPari buruzko informazio argia izateagatik eta hizkuntza inklusiboa erabiltzeagatik.

GAZTENEK.NET

Aurretik azaldu den bezala, Gaztenek gazteak sektorean txertatzen laguntzeko plana da; Hazirekin eta hainbat garapen-zentroekin batera garatzen ari da. Aintzat hartuta hartzailea hasiera batean sektorean hasi nahi duten gazteak direla eta, hortaz, hein handi batean baliabide digitalen bidez egin dezaketela, bereziki garrantzitsua iruditu zaigu web-orri hori aztertzea.

Programari buruz ematen duen informazioaren artean, 2004. urteko EAeko nekazari gazteen plana duen esteka dago, eta **prozedurei** buruzko atalean programara eta faseetara sarbidea izateko prozedura azaltzen dituzten bi irudi daude, irudian ikus daitekeen bezala (gaztelaniaz):

12. irudia: Gazteneken web-orriko prozedurari buruzko atala

Gainera, irudietan esteka aktiboak daude erakunde eta dokumentuetara; horien artean, bereziki garrantzitsua da **Nekazari Gaztearen Bulegoa (NGB, edo OJA, gaztelaniazko siglengatik)**, Eskualdeko Nekazaritza Bulego bakoitzean dagoena eta programara sartzeko abiapuntu gisa balio duena. Prozesuari buruzko informazioari dagokionez, eskaeren atalean dagoen estekan honako hau azpimarratzen da: “gazteari sektorean txertatzeari dagozkion alderdi guztien gainera informazioa emango zaio: administrazio-pausoak, azpisektoreen egoera, lurzorua eskuragarritasuna, Gazteen Plana eta neurriak, monitorizatzeko zerbitzua, dauden laguntzak, ideia sustatzailea ardatzen lagun dezaketen erakunde eta pertsonak, kualifikazioak hobetzeko lagungarria den prestakun

Web-orrian **emakumeak ikusgarri egiteari** dagokionez, azaleko irudian eta hurrengo argazkian emakumeak eta gizonak agertzen dira neurri berean:

13. irudia: Gazteneken web-orriaren argazkiak

Gainera, web-orrian programatik igaro diren ustategiei buruzko informazioa aurki daiteke, eta horietan izen propioak eta titulartasuneko figurak agertzen dira; hortaz, Gazteneketik igaro diren pertsonen eta titulartasuneko figuren **generoaren irakurketa** egin daiteke. Ildo horretan, web-orriaren berrikuspenean berez ez dugu TParen figura aurkitu, ustategi batean ere, baina bai SZ, OE, SLL edo, besterik gabe, “familiako enpresa”; beraz, eskura dagoen informazioarekin zaila da jakitea bikoteak hartzen dituzten.

Azkenik, gaztelaniazko bertsioan **hizkuntza maskulinoa** bakarrik erabiltzen da, esteki lotutako dokumentu guztietan bezala.

NEKAZARITZA EKOLOGIKOA SUSTATZEKO ELKARTEEN WEB-ORRIAK

Atal honetan Biolur eta Bionekazaritza web-orriak aztertu dira, 8. taulan jasota dagoen bezala, gainerako erakundeek ez dutelako web-orririk edo inaktibo daudelako.

BIOLUR (GIPUZKOAKO NEKAZARITZA EKOLOGIKOAREN ELKARTEA)

Elkarteak Gipuzkoan nekazaritza ekologikoaren garapena lortu nahi duten ekoizleak zein kontsumitzaileak hartzen ditu; hortaz, web-orria bi publikoei dago zuzenduta. **Ekoizle diren pertsonentzako** informazio zehatzari dagokionez, nagusiki elkartearen existitzen diren lantaldeen informazioa ematen da (baratzezainak, frutazainak, okinak eta abeltzainak), baita eredu horrekin lotutako informazio teknikoei eta araudiei buruzkoa ere. Gainera, web-orriak berrien eta jardueren agendaren atal eguneratua du, irudian ikus daitekeenez:

14. irudia: Biolurren web-orriaren hasierako orria

“Zer egiten dugu” atalean hiru ekintza nagusi adierazten dira: i) lana lantaldeka antolatzea; ii) aholkularitza tekniko pertsonalizatua; eta iii) hedatzeko ekimenak antolatzea. Informazio hori modu orokorrean ematen da, zehaztasun handirik eman gabe.

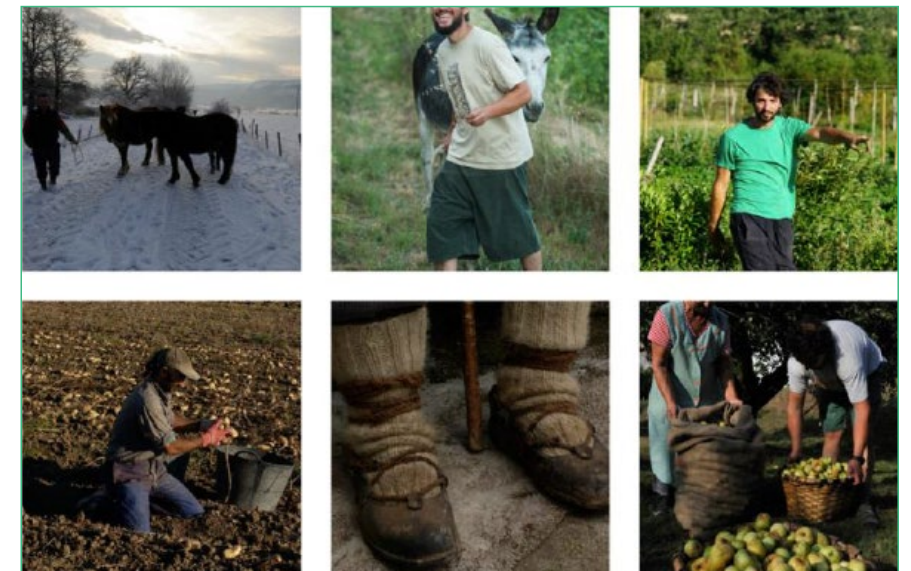
Ikonografiari dagokionez, **emakumeak ikus daitezke** erabilitako bideo eta irudietan, hurrengo irudian ikus daitekeenez, eta erakundearen presidentea emakumea da. Hizkuntzari dagokionez, zenbait testutan a bildua erabiltzen da maskulinoa eta femeninoa aipatzeko, baina hasierako orriaren gatzelaniazko bertsioan genero maskulinoa bakarrik erabiltzen da.

15. irudia: Biolurren web-orriaren “Etorri” atala

BIONEKAZARITZA (ARABAKO NEKAZARITZA EKOLOGIKOAREN ALDEKO ELKARTEA)

Web-orriaren helburua da elkartearen balioak, helburuak eta harremanetarako datuak zabaltzea. Hori dela eta, hasierako orria du bakarrik, estatikoa, ulertaraziz informazio gehiago eskuratzeko beharrezkoa dela zuzenean harremanetan jartzea elkartearekin. Web-orriaren hainbat argazki daude, eta gehienbat gizonak agertzen dira, irudian ikus daitekeen bezala:

16. irudia: Bionekazaritzaren web-orria

Informazioan erabilitako hizkuntzari dagokionez, funtsean generikoak erabiltzen dira, edo, bestela, maskulinoa eta femeninoa erabiltzen dira.

KUDEAKETA ETA AHOALKULARITZA ZENTROETAKO WEB-ORRIETAKO EMAITZAK

Atal honetan hiru web-orri aztertu ditugu: Lorra, Bizkaian jarduten duena; Abere, Araban jarduten duena; eta Lurgintza, Gipuzkoan jarduten duena.

LORRA

Erakunde horren web-orriak informazio ugaria eskaintzen du, nagusiki, kideei eskaintzen dizkien zerbitzuei buruzkoa. Zerbitzuak izeneko atalean, eskura dagoen informazio guztia jarraian dagoen irudian dagoena da:

17. irudia: Lorraren web-orriko Zerbitzuak atala

Nahiz eta web-orria maiz eguneratzen den, erakundeak **seiheleko aldizkaria** du komunikazio-tresna gisa, eta hori ere web-orrian aurki daiteke:

18. irudia: Ongarri aldizkariaren irudia

Ildo horretan, nahiz eta web-orrian ez dagoen informaziorik instalazioprozesuei buruz edo **ENE eta TPa** aipatzen ez diren, aldizkarietan bai, eta tresna gisa garrantzia ematen zaio, Kontseilu Araupetzalea eraldatuzetik hasiz, 2021eko batzarrean aldatua ENEn eskakizunak betetzeko, eta geroztik **ordezkapena orekatuagoa da**, honako berri honetan ikus daitekeenez (gaztelaniaz):

19. irudia: Ongarri aldizkariko albistea

En 2021, LORRA cambió su consejo rector para los próximos cuatro años. Además, tuvo que adaptar sus estatutos a la nueva Ley 11/2019 de 20 de diciembre de Cooperativas de Euskadi (BOPV de 30 diciembre 2019), que derogaba la Ley 4/1993 de 24 de junio. Igualmente, en cumplimiento del Estatuto de la Mujer Agrícola, hubo de otorgar una representación equilibrada entre hombres y mujeres en el órgano de gestión de nuestra cooperativa. Por ello, se modificó, entre otros, el artículo nº 31 (antes art. 44) sobre la composición del consejo rector.

Iturria: Ongarri, 43. zk., 7. or.

Era berean, aldizkarietan jasota dagoen moduan, erakundearen barnean **berdintasun plana** garatzen ari dira. Bestalde, web-orrian zein aldizkarian erabilitako irudietan **emakume eta gizonen arteko oreka dago**. Azkenik, erabiltzen den hizkuntzari dagokionez, gehienbat **generiko maskulinoa** erabiltzen da.

ABERE

Erakunde, bere web-orrian dagoen deskribapenaren arabera, **“abeltzaintza ustiategietarako zerbitzu integralak”** eskaintzen dituen erakunde da. Hala, web-orria orientatuta dago abeltzaintza ustiategientzako dituzten zerbitzu sanitario, merkataritzakoak eta tekniko-administratiboak eskaini eta ikusgarri egiteko. Hala, atal gehienak bereziki abereentzat dira, hala nola osasun-kanpaina ofizialak, identifikatu eta erregistratzea, abeltzainen kontzentrazioak, aholkularitza kliniko eta hondakinen bilketa. Gainera, “Kudeaketa eta aholkularitza” atala du, eta, bertan jasota dauden zerbitzuen artean, **“Araudiei buruzko aholkularitza eta instalazio berrien tutorizazioa”** dago, nahiz eta ez den zehaztasun askorik ematen, irudi hauek adierazten duten bezala:

20. irudia: Abereren web-orria

Web-orrian aurki daitezkeen irudiei dagokionez, **gizonak eta emakumeak** agertzen dira. Web-orriaren gaztelaniazko bertsioan erabiltzen den hizkuntzari dagokionez, batez ere formula generikoak erabiltzen dira, eta, bestela, maskulinoa eta femeninoa erabiltzen ditu.

LURGINTZA

Web-orrian batez ere elkarteari, bere jardueri eta eskaintzen dituen zerbitzuei buruzko informazioa dago. Menu nagusian “kudeaketa zentroa” izeneko atala dago, non “zerbitzuak” azpiatala aurki daitekeen. Bertan nekazari eta abeltzainei eskaintako zuzeneko zerbitzuak daude jasota, **lehenengo instalazioetarako laguntza eta monitorizazioa** barne jarraian dauden bi argazkietan ikus daitekeenez:

21. irudia: Lurgintzaren web-orria

Inicio / Centro de gestión / Servicios

Zerbitzuak

Hainola hainetarik, Lurgintzaren elkarri nagusia, kooperatibako partide diren baserriaren GESTIOAN LAGURTZA lan da, epuneko jardunari serben diren arnaski deitatuak, aherfuz Homela Lurgintza, baserriak, nekazari kooperatiba, elkarri, Administrazio eta instituzio ezberdine zerbitzuak eskaintzen dituzte

- Nekazari eta abeltzainei zuzenduriko zerbitzuak.
- Enpresen zuzenduriko zerbitzuak.
- Administrazioari zuzenduriko zerbitzuak eta bestelako zerbitzuak.

Lurgintzako lanaren dokumentua.

- [Lurgintzako zerbitzuak](#) (lehenengo instalazioa)
- [Lurgintzako zerbitzuak](#) (lehenengo instalazioa)
- [Lurgintzako zerbitzuak](#) (lehenengo instalazioa)

22. irudia: Lurgintzaren web-orriko Zerbitzuak atala

Inicio

Nekazari eta abeltzainei zuzenduriko zerbitzuak

- * Gestio tekniko eta ekonomikoak:
 - Indize tekniko ekonomikoaren azterketa, baidintzapekotasun diagnosiak, dirulaguntzen aholkularitza...
 - **Genaduraren elikadura**: pentsuak formulatzea, elikadura planak (behi, ardi...).
 - Belardien kudeaketa, ongarririketa, lur analisia...
 - **Kontabilitate txikia**.
- * Kontabilitatea eta fiskalitatea: **arreta atzerketa**, BEZ-a, Sozietateen Gainera Zerga...
- * Baserriar gazteen lehenengo instalaziorako aholkularitza. Tutorizazio eta monitorizazioak.
- * Nekazaritza eta ingurumen proiektuen aholkularitza teknikoak.
- * Azterketa tekniko-ekonomiko ezberdinak: ingurumen diagnosiak, purinari buruzko kudeaketa azterketak, bideragarritasun planak, nekazari kalte-ordainen balorazioak...
- * **Ordezkoen zerbitzuak** (oporrak, gaixotasun edo lan astripengatik bejak, jubilatze eskaerak, atzeritarrak kontratatzeko agiriak prestatzea).
- * Lan aholkularitza: lan kontratuak, nominak, gizarte aseguruak...
- * **Aholkularitza juridikoa**.

Web-orrian agertzen diren argazki bakarrak abereenak dira, eta, nahiz eta hizkuntza-aren alorretik menua gaztelaniaz dagoen, testu gehienak euskaraz daude.

NEKAZARITZAKO SINDIKATUEN WEB-ORRIETAKO EMAITZAK

Atal honetan sindikatuen web-orriak aztertu ditugu: ENBA eta EHNE – Bizkaia Bizkaiko probintziarako; EHNE sindikatuaren web-orria, Gipuzkoa eta Nafarroako egoerak biltzen dituena; eta Arabako UAGA sindikatuaren weborria.

ENBA

Hasierako orriak **Emakume Baserritarrari** buruzko atal berezia du, eta horrek 3 atal dituen menua du: Emakume Nekazariak, EMAKUNDE eta Notiziak, hurrengo irudian agertzen den eta jarraian azaldu dugun bezala:

23. irudia: ENBA sindikatuaren hasierako orria

Hasteko, **Emakume Nekazariak** atala euskadi.eus web-orriko dagokion atalarekin dago lotuta. Bigarrenik, **Emakunde** atala Emakumearen Euskal Institutuaren hasierako orrira garamatza (emakunde.euskadi.eus), non genero-berdintasunarekin lotutako informazioa eta argitalpenak dauden. Azkenik, **Notiziak** atalak ez du eduki askorik, baina martxoaren 8ari buruzko albisteak eta ildo horretako argitalpenak daude, irudian ikus daitekeenez:

24. irudia: ENBA sindikatuaren web-orriaren Emakume Nekazari buruzko atala

Web-orriaz gain, sindikatuak komunikaziorako **aldizkaria** ere badu, 2021aren hasieratik argitaratu gabe egon dena, eta 2022ko udaberrian berriz hasi da. Aldizkari horietan badaude **TParen** datuak dituzten albisteak, baita **sektoreko emakumeen** egoerari buruzkoak ere, irudi honetan ikus daitekeenez (gaztelaniaz):

25. irudia: ENBA sindikatuaren aldizkari albisteak

Iturria: Enba Aldizkaria, 8. eta 17. orrialdeak.

Erabilitako hizkuntzari dagokionez, orokorrean **generiko maskulinoa** erabiltzen da, eta, irudien arloan, nahiz eta web-orrian emakume eta gizonen arteko oreka dagoen, aldizkarietan batez ere gizonak agertzen dira.

EHNE BIZKAIA

Web-orriak erakundearen printzipioak zein ematen dituen zerbitzuak eta lantzen dituen arloak ematen ditu aditzera. Honako hauek dira arlo horiek: Nekazaritza, abeltzaintza, basogintza, ingurugiroa, lurra/lurraldearen antolamendua, merkatuak/merkaturatzea, elikadura burujabetza eta parekidetasuna. **“Parekidetasuna”** izeneko atalean, “Lan arloak” menuaren barruan dagoenean, laburki **nekazaritza-sektoreko emakumeen** egoerari buruz erakundeak duen ikuspegia azaltzen da:

26. irudia: EHNE Bizkaia sindikatuaren web-orriko parekidetasuna buruzko atala

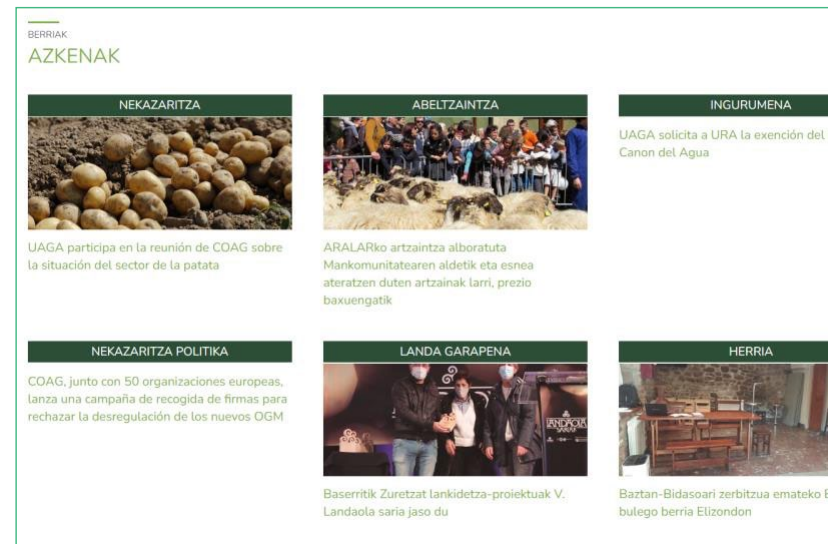
Web-orriaz gain, sindikatuak bi hilean behin argitaratzen den **Etxalde aldizkaria** du, eta bertan sektoreko albisteak zabaltzen dira. Azken argitalpenak begiratu, ez dugu Emakume Nekazarien Estatutuari edo Titular-tasun Partekatuari buruzko erreferentziarik aurkitu.

Irudiei dagokienez, web-orriaren ez da euskarriko irudirik erabiltzen, baina aldizkarian bai, eta ikus daiteke **oreka dagoela emakume eta gizonen presentziaren artean**. Azkenik, erabiltzen den hizkuntzari dagokionez, gehienbat **formula generikoak** erabiltzen dira.

EHNE SINDIKATUA (GIPUZKOA ETA NAFARROA HARTZEN DITU)

Web-orriaren hasierako orriaren nabarmentzen den atala Berriak azkenak atala da, sei azpiatalekin: Nekazaritza, Abeltzaintza, Ingurumena, Nekazaritza Politika, Landa garapena eta Herria. Ez da nekazaritza-sektoreko emakumeen errealitatearen berariazko atalik, eta ataletako sarrerak berrikusita, ez da **sektoreko emakumei** lotutako albisterik aurkitu, irudian ikus daitekeenez:

27. irudia: EHNE sindikatuaren web-orriaren hasierako orria

Sei atal nagusi horiez gain, web-orriak Formazioa izeneko atala du, eta bertan bai aipatzen direla **TPari buruzko ikastaroak** eta nekazaritzako ustiatzearen figura juridikoak; horretaz gain, “Lehen sektoreko erakundeetako antolamendua aldatzea, emakumeek eta gizonen berdintasunak izan ditzaten: bigarren edizioa”ri buruzko informazioa dago, irudian ikus daitekeen bezala:

28. irudia: EHNE sindikatuaren web-orriko “formazioa” atala

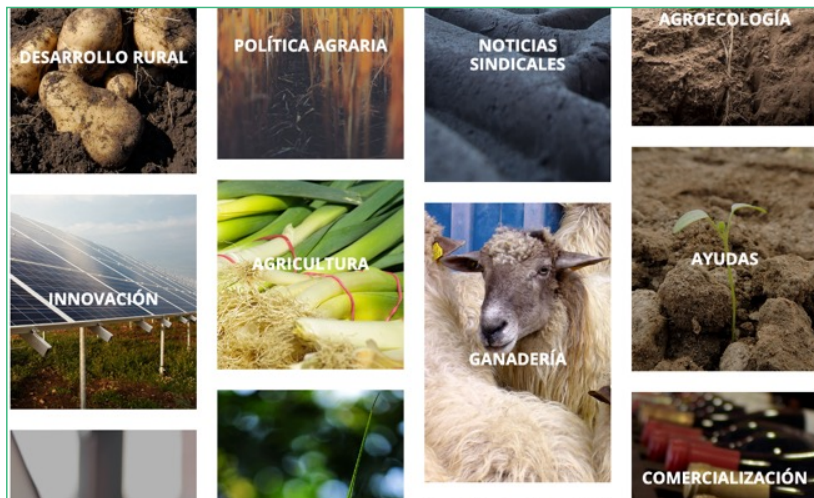

Erabilitako irudiei dagokienez, gehienbat gizonak agertzen dira, eta erabilitako hizkuntza gatzelaniaz **maskulino generikoa** da.

UAGA

Web-orriak hamabi atal ditu: Landa-garapena, Nekazaritza-politika, Albiste sindikalak, Agroekologia, Berrikuntza, Nekazaritza, Abelazkuntza, Laguntzak, Merkaturatzea, Kudeaketa ekonomikoa eta fiskala, Ingurumena eta lurraldea, eta Aseguruak. Beraz, ez da **nekazaritza-sektoreko emakumeei** buruzko atal bereizirik aurkitu, irudian ikus daitekeen bezala:

29. irudia: UAGA sindikatuaren web-orriaren hasierako orria

Atalak berrikusita, Landa-garapena atalean badaude erakundeko kideak **sektoreko emakumeen errealitatea** ikusgarri egiten duten jardueretara bertaratu direla adierazten duten albisteak, nahiz eta guztiak beste erakunde batzuek antolatutako jarduerak diren, web-orritik ateratako albiste honetan ikus daitekeenez (gaztelaniaz):

30. irudia: UAGA sindikatuaren web-orriko Landa-garapena ataleko albistearen irudia

UAGA asiste al seminario Ciclo de intercambios: mujeres rurales y cooperativismo

29 DE ABRIL DE 2022 DESARROLLO RURAL, NOTICIAS SINDICALES

UAGA, como parte del Foro Rural Mundial, ha asistido al seminario web *Ciclo de intercambios: mujeres rurales y cooperativismo*, celebrado esta semana.

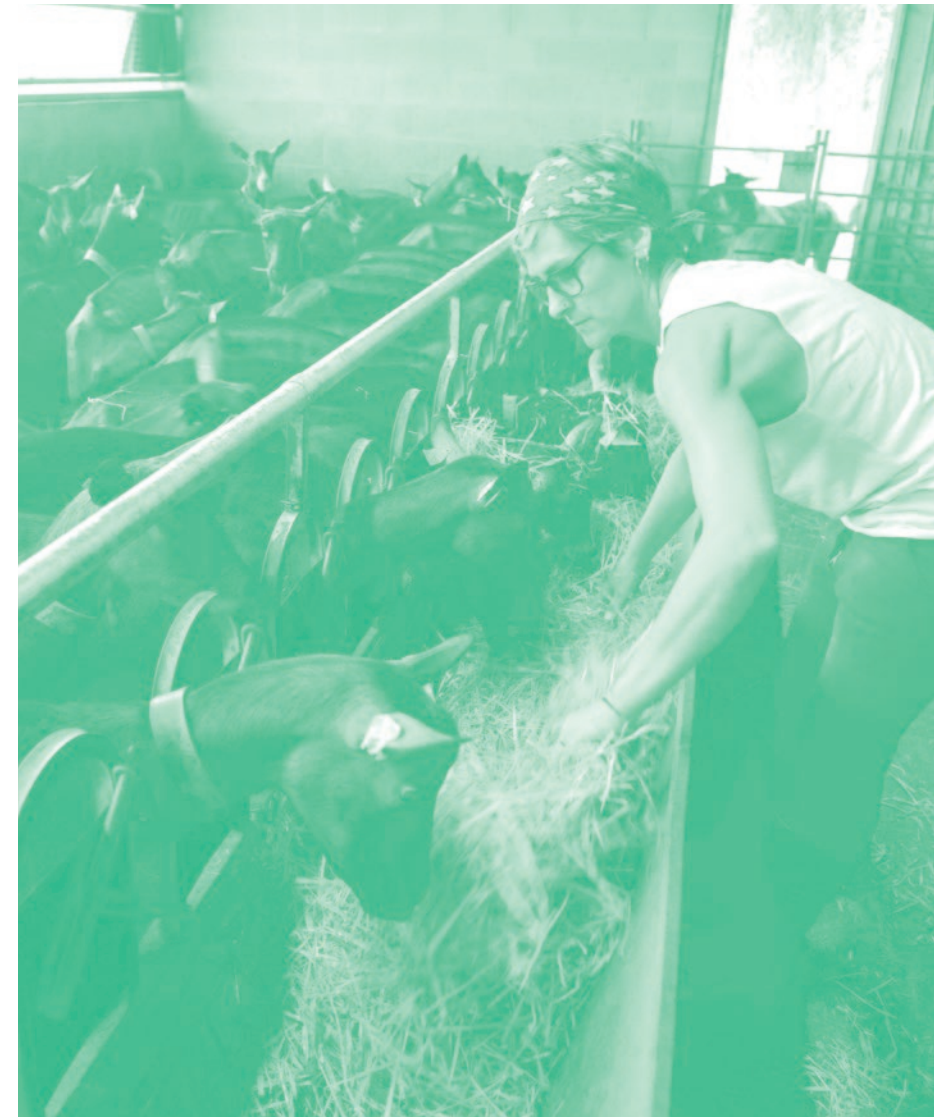
El seminario, nos permitió conocer el funcionamiento, las necesidades, los avances y los objetivos, tanto presentes como futuros, de las siguientes organizaciones y cooperativas:

- Organización Profesional **MITSINJO** situada en Madagascar, cuyo cultivo referente es el cacahuete.
- **Cooperativa Multisectorial Gloria Quintanilla** de Nicaragua, cuyo cultivo referente son el café y la fruta. Dicha cooperativa es de carácter horizontal.
- **Cooperativa Kinole Farmers**, cuyo cultivo principal son las especias.

Todas ellas comparten como característica principal que su base es femenina y, en cuanto al tratamiento de sus respectivos cultivos, trabajan en todo su proceso, desde su fase inicial y transformación, hasta su venta final.

Otro nexo de unión es el evidente impacto socioeconómico local, pero también a nivel global para todas las mujeres que constituyen la agricultura familiar. Además todas ellas son agentes motivadoras y de presión para el cambio legislativo en sus países.

Web-orrian erabilitako irudiei dagokienez, batez ere gizonak agertzen dira, eta, hizkuntzari dagokionez, **generiko maskulinoa** erabiltzen da beti.

Analisi horietatik abiatuta, eta hasiera batean egindako galderari helduz, jarraian dagoen taulan aurkeztutako emaitzak lortu ditugu, ondoren azalduko ditugunak:

8. taula: Web-orrien analisiaren emaitzen laburpena

	Erakundea	ENE	TP	Oreka irudietan	Hizkuntza inklusiboa	Sektoreko emakumeei buruzko albisteak
Instituzioak	EJ	X	X			X
	BFA	X				
	GFA					
	AFA	X	X		X	
	Gaztenek			X		
Nekazaritza ekologikoa sustatzeko elkarteak	Bionekazaritza				X	
	Biolur			X	X	
Kudeaketa eta aholkularitza zentroak	Lorra	X	X	X		X
	Abere			X	X	
	Lurgintza					
Nekazaritzako sindikatuak	ENBA	X	X			X
	EHNE Bizkaia			X	X	X
	EHNE (Gipuzkoa eta Nafarroa)					X
	UAGA					X

Iturria: egileak berak egina

Analisia eta lehenago aurkeztutako taulan jasotako laburpena aintzat hartuta, honako ondorio hauek atera ditzakegu:

- **ENERi** dagokionez, erakundeetarako erreferentziarako orria Eusko Jaurlaritzaren web-orrian (euskadi.eus) dagoen horri buruzko atala da. Ondorioz, gai horri buruzko atala duten kasu guztietan web-orri horretarako esteka dago..
- **Foru-aldundietan** ez dago TParen figurari buruzko informazio bateratua. Hortaz, AFAk TPa, bere abantailak eta lehentasunezko ustiategi gisa duen lotura egiten ditu ikusgai; GFAk ez du ia aipatzen ere eta ez du lehentasunezko elkarten formuletan sartzen. Bestalde, BFAk bere weborrian ez du horri buruzko informaziorik.
- **Gaztenek** programak garrantzia ematen dio instalazio-prozesuari buruzko informazioa emateari, baina ez hainbeste gai zehatzetan sakontzeari, hala nola forma juridikoa edo emakumeen eta gizonen errealitateen aldeak. Erakundeak prozesurako erreferentziarako erakunde eta sarbide gisa jartzen ditu Eskualdeko Nekazaritza Bulegoak (ENB), eta, horien barruan, Nekazari Gaztearen Bulegoa (NGB).
- **Nekazaritza ekologikoa sustatzeko elkarten** web-orriek, batez ere, horien printzipioak egiten dituzte ikusgarri, eta printzipio horiek partekatzen dituztenekin aurrez aurreko harremana izatea bilatzen dute. Ekoizpeneko sektoreari eragiten dieten araei buruzko informazio teknikoagoa dago, baina ez dira inoiz ENE edo TParen bezalako tresnak aipatzen.

- **Kudeaketa eta aholku zentroen** oinarria, funtsean, eskaintzen dituzten “zerbitzuak” hedatzea da, eta, nahiz eta instalazio-prozesuetan lagundu eta monitorizazioa egiten duten erakundeak diren, ez da bereziki aipatzen duten zerbait. Kasu horretan, azpimarratu behar da Lorrak bere aldzkarietan nabarmentzen dituela ENE eta TP, baita emakume eta gizonen arteko berdintasunarekin lotutako gaiak ere. Erakunde horien gainerako web-orriek ez dute horri buruzko informaziorik, eta izaera tekniko/sektoreko zerbitzuei buruzko informazioa ematen dute, besterik ez.
- **Nekazaritzako sektoreen** kasuan, emaitzak denetariakoak dira: ENBA eta EHNEk (Bizkaia) bakarrik dituzte emakumeei buruzko atal bereziak; hala ere, ematen dieten ikusgarritasuna ez da berdina. EHNEk (Bizkaia) dituen hedapen-materialetan oreka dago irudi eta hizkuntzan, eta, ENBAren kasuan, irudiak ez daude orekatuta, batez ere gizonak agertzen baitira. Hala ere, ENEn berri ematen duen atal espezifikoak duen bakarra ENBA da, euskadi.eus web-orrirako esteka jartzen baitu. Azkenik, EHNE eta UAGAn kasuan, ez dute atal berezirik, baina azpiataletan zenbait albiste dituzte, batez ere sektoreko emakumeen egoerari lotutako ekitaldi eta prestakuntzei buruzkoak; EHNEren kasuan, bereziki, TPari buruzko albisteak daude.

Azaletik, atal honetan ondoriozta dezakegu erakundeak **saiatzen direla** beren komunikazio-esparruetan emakumeak txertatzen eta ikusgarri egiten; hala ere, oraindik ENE edo TPa oso gutxi aipatzen dira. Bereziki garrantzitsua da web-orri instituzionalen informazioaren **heterogeneotasuna**, tresna horiek hedatu eta horien gaineko aholkua emateko ardura baitute. Orokorrean, errealitate anitzak ikusgarri egiteko irudi gutxi erabiltzen dira, eta hizkuntzari dagokionez, nabarmena da erakunde askok materialetan forma **generikoak eta maskulinoak** eta femeninoak erabiltzen dituztela, nahiz eta gehienek **generiko maskulinoak** erabiltzen jarraitzen duten.

II. Eta III. faseko emaitzak: landa-lana behaketa parte-hartzaileetan, elkarrizketa sakonetan eta kontraste-taldean oinarrituta

Aurretik deskribatu den moduan, metodologikoki, informatzaile nagusi batzuek aholkua eman dute metodologia mistoa definitzeko, hauetan oinarrituta: **a) behaketa parte-hartzailea; b) elkarrizketa sakonak; eta c) kontraste-taldea.** Metodologia misto horri esker, nekazaritza-sektorearen errealitatea ehuntzeko pertsona eta lurralderik aproposenak identifikatu ahal izan dira. Azalpen-metodologikoan bi fase bereizi ditugu, bi une ezberdinetan egin direlako (II. fasea: behaketa parte-hartzailea eta elkarrizketa erdiegituratuak eta III. fasea: kontraste-taldea), baina uste dugu bi faseetako eta teknika ezberdinetako emaitzak batera planteatu behar direla; izan ere, elkar aberasten dute ondoren aurkezten ditugun emaitzetara iristeko.

Lortutako emaitzak **lau bloke nagusitan** ordenatu ditugu, eta diseinu metodologikoan identifikatutako lau gai nagusiri lotuta daude. Hortaz, lau gai nagusi horiek gidoi modura erabili dira elkarrizketetan, eta, gainera, metodologia misto horren bidez lortutako emaitzen bidez sendotu egin dira. Bloke horiek labur azalduko ditugu, eta, ondoren, banaka garatuko ditugu:

- **I. blokea: Instalazio-prozesuak:** Bloke honetan ikerketa-laginean jasotako profilak eta instalazio-prozesuak zein diren azalduko ditugu, bai eta horietan eta nekazaritza-sektore osoan dagoen aniztasuna.
- **II. blokea: Prozesuak erabakiak hartzean:** Bigarren blokean ustiatzearen barnean erabakiak hartzeko prozesuak nolakoak diren, kudeaketa- eta aholkularitza-erakundeek prozesu horietan duten rola eta nekazaritza-sektoreko informazio-fluxuak identifikatu ditugu..
- **III. blokea: Titulartasun-figurak:** Hirugarren blokean azalduko dugu nolako den erabakiak hartzeko prozesua titulartasun-figuren kasuan, zer garrantzia duen aholkularitzak prozesu horietan eta zein den gogobetetze-maila hautatutako figurarekiko.
- **IV. blokea: Titulartasun partekatua:** Azken bloke horretan TParen figurari buruzko ezagutza-mailan sakondu dugu, bai eta ekoizleek zein kudeaketa- eta aholkularitza-erakundeek horren inguruan egiten duten balorazioan. Gainera, erabakiak hartzeko prozesuetan, informazio-fluxuetan eta TPk emandako informazioaren edukian sakonduko dugu.

BLOKEA: PROFILAK ETA INSTALAZIO-PROZESUAK.

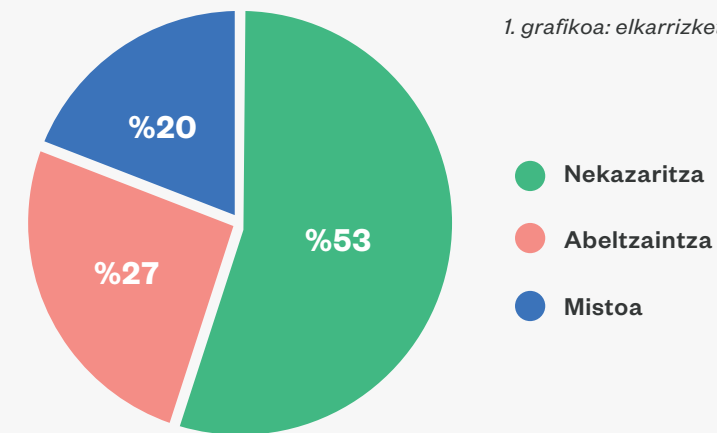
Hurrengo taula atalean sakontzen hasteko erreferentzia gisa erabiliko dugu, eta bertan laburtzen denez, bloke honetan nekazaritza-sektoreko instalazio-prozesuak zein diren azalduko ditugu, eta, ondorioz, ikerketaren laginean eta nekazaritza-sektorean dagoen aniztasuna. Horretarako, saiatuko gara erantzuna ematen galdera orientagarri hauei:

I. Blokea: Instalazio-prozesuak	
Laburpena	Galdera orientagarriak
Bloke honetan ikerketa-laginan jasotako profilak eta instalazio-prozesuak zein diren azalduko dugu, eta horietan eta nekazaritza-sektore osoan dagoen aniztasunaren inguruan hausnartuko dugu.	Zein dira nekazaritza-sektoreko ustiategien profilak?
	Zein dira nekazaritza-sektorea osatzen duten pertsonen profilak?
	- Nolakoak dira instalazio-prozesuak nekazaritza-sektorean?
	- Noiz eta nola abiarazten dira?
	- Nola sar daiteke nekazaritza-jarduerara eta nolakoak dira prozesu horiek?

Nekazaritza-sektoreko profilei dagokionez, ikerketa hau egiteko lagin anitza hautatu da, eta kontuan hartu dira **ustiategien** profilak (ekoizpenmota eta -eredua, non dauden, jardueran hasteko modua, jarduerari eskainitako denbora, etab.) eta ustiategia osatzen duten **pertsonen** profilak (adina, prestakuntza, sektorean sartzeko unea eta arrazoiak, etab.).

Horrela, lagin adierazgarria lortzearen eta TParen figuraren alde egin duten pertsonen arteko oreka bilatzen saiatu gara. TParen figuraren alde egin dutenak gutxi dira, eta ustiategi horien datuak ez dira publikoak; ondorioz, TP erregimenaren barne dauden pertsonen laginaren hautaketa laginean konbinatu da ekoizpen-aniztasunarekin, lurraldeekin eta ereduarekin.

Nekazaritza-ustiategi-tako profilekin hasita, hautatutako laginak aintzat hartzen ditu ekoizpen-mota eta -eredu ezberdinak, ondoren azalduko dugun grafikoan ikus daitekeen moduan:

1. grafikoa: elkarrizketen lagina, sektoreka

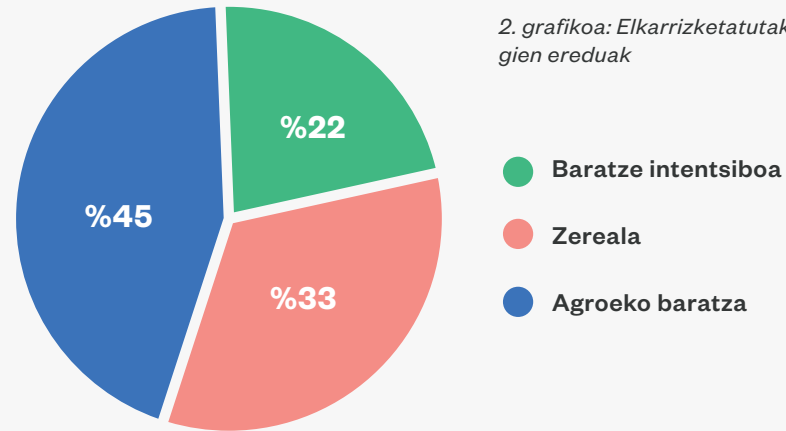
Hortaz, taulan ikus daitekeenez, elkarrizketatutako ustiategien % 27 abeltzaintzan aritzen da, % 53 nekazaritza eta % 20 ustiategi mistoak dira, hau da, hainbat jarduera konbinatzen dituzte. Hori da euskal nekazaritza-sektorean aurkitzen dugun lehen berezitasuna, **eta lan-baldintzak eta hasieran zein ondoren hartutako erabakiak baldintzatzen ditu.**

Alde batetik, abeltzaintzan aritzen diren **ustiategiak familiakoak dira,** eta hala erakusten dute ustiategi-tako egoerek zein aholku ematen dietenen usteek. Hortaz, ikerketa honetan parte hartu duten eta abeltzaintza-sektorea osatzen duten ustiategien artean, % 50 behi edo ardiei lotutako abeltzaintza-proiektu txikietan aritzen dira (50 behi edo 100 ardi baino gutxiago), eta ekoizpena konbinatu edo eraldatu ohi dute, eta, ondorioz, ezinezkoa da pertsona bakar batek kudeatzea.

Are zailagoa da ustiategien beste % 50a pertsona bakar batek kudeatzea; izan ere, behien abeltzaintza oinarritutako eredu bati lotuta daude, batez beste hezteko 60 behirekin, eta 140-150 behirekin guztira. Eredu horietan bikotea osatzen duten bi pertsonak egiten dute lan, eta kasu batean hirugarren pertsona batek ere egiten du lan. Kasu horiek erakusten dute zaila dela sektorean bizirik irautea eredu horretan, eta zeharka saldu behar zaiela banatzaile handiei. Zentzu horretan, elkarrizketatutako gizonetako batek argi eta garbi adierazten du:

“Oso egoera txarrean gaude, eta gogoak galtzen dituzu horrela lan eginez. Lehen egin dudana jaten arin aiz, eta ez du ezer ematen... hau aldatzen ez bada, panorama txarra. Pena da, baina hala da, halakoa da errealitatea”

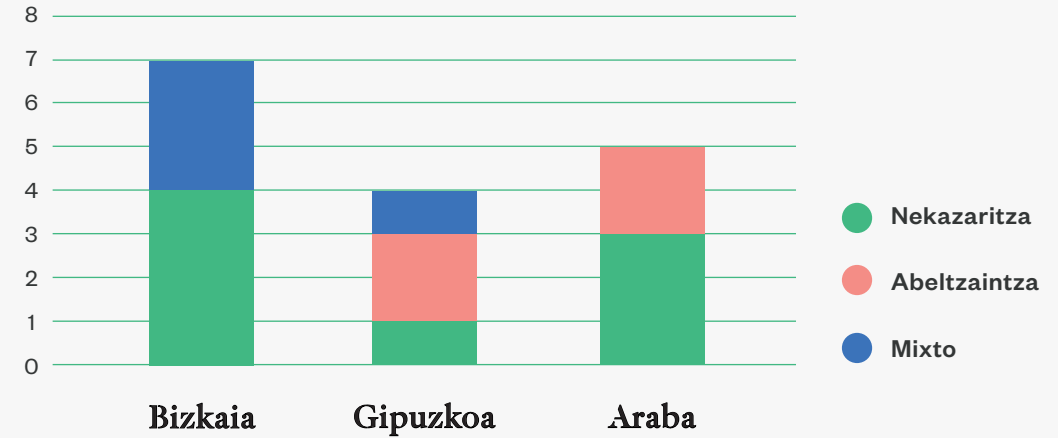
Nekazaritza-sektoreari dagokionez, aniztasun handiagoa dago ekoizpen eta proiektuetan. Hala ikus daiteke hurrengo grafikoan:

Grafikoan **hiru errealitate ezberdin** ikus ditzakegu. Alde batetik, ikerketan parte hartu duten ustiategien % 22k berotegi industrialeko ustiategian egiten du lan. Bestetik, ustiategien % 33 eredu estentsiboko nekazaritzan aritzen dira, leka eta zerealekin, 200 eta 300 anega 15 ingururekin. Azkenik, sektore horretan ekoizten duten pertsonen % 45ek aire zabaleko baratzeen nekazaritza-eredu ekologikoan egiten dute lan: berotegiak, fruta-arbolak eta basoko fruituak, eta zuzeneko salmenta egiten dute saskien, kontsumotaldeen eta azoken bidez. Hainbat kasutan elikagaiak kontserbatzeko eta eraldatzeko proiektuei lotuta daude, ekoizpenean balio erantsi handiagoa lortzeko. Baratze-proiektu horien kasuan, oro har, ez dute inor kontratatzen, eta haien hitzetan, “zaila da norbait kontratatzea, haiek oso gutxi kobratzen dutelako eta guk gizarte-segurantzaz ordaintzea pila bat delako”.

Errealitate horiek azaltzen dute kasu askotan bigarren pertsona bat kontratatu ahal izateko jarduera ezberdinak konbinatu behar izan direla, azalera gehiegi handiagotu behar izan gabe. **Ustiategi misto** horiek nekazaritza- eta abeltzaintza-ekoizpenak konbinatzen dituzte frutaekoizpenarekin, eta horretarako baserriko lurak aprobetxatzen dira. Bestalde, nekazaritza-turismoko jarduerekin ere konbinatzen da, horretarako ez delako azalera areagotu behar. Ekoizpenari lotutako erabaki horiek ulertzeko, funtsezkoa da probintziekin gurutzatzea, hurrengo grafikoan ikusten dugun moduan:

3. grafikoa. Elkarrizketatutako lagina, sektoreka eta probintziaka

Aurreko grafikoan ikus dezakegu elkarrizketatutako **Bizkaiko** ustiategiak baratzeak direla edo jarduera mistoak direla. Probintzia horretako elkarrizketatutako aholkulariek adierazitakoarekin bat, erabaki hori ez da harrizkoa Bizkaiko egoera kontuan hartuta. Zentzu horretan, Bizkaiko abeltzaintza-ustiategien kopuru txikia nabarmentzen da, batez ere gazteen artean, eta neurri batean lurraldearen berezko orografia dela eta, hitz hauetan adierazten den moduan:

“*Profilak txikiak dira, baratzeak eta artzainak daude, baina ez dute lanindustrialik egiten. Bestalde, Bizkaian gero eta esne-behi gutxiago dago, esnearen ekoizpen gehiena Karrantzan dago, eta Bizkaiko gainerako eremuan gutxi daude, eta daudenak adineko pertsonenak dira. Gazteek ez dute esne-ekoizpenean indartsu hasteko aukerarik. Batez ere baratzeak dituzten eta hasi nahi duten gazteekin egiten dugu lan”.*

¹⁵ Anega bat Araban 2500 metro karratu dira. Neurri-unitate hori erabili dugu ekoizleek erabiltzen dutelako.

Hitz horietatik Bizkaiko nekazaritza-profila orografiaren arabera dela ondorioztatu dezakegu, eta ezagutu ditzakegu zeintzuk diren gazteek esnekoizpena indartsu hasteko dituzten arazoak ere. Hori dela eta, **orografiarekin** eta instalatu nahi diren pertsonen **gaztetasunarekin** lotura duten errealitateak gurutzatu egiten dira. Zentzu horretan, aholkularien hitzek planteatzen eta ulertzen laguntzen digute zergatik ez dauden abeltzaintza-ustiategirik eta ustiategi intentsiborik Bizkaian:

“*Nik benetan ez dudala aurkitu ideia industrialia duen inor, batez ere Bizkaian aukera gutxi dagoelako*”.

“*Abeltzaintzan jarduten duten gehienak ustiategien transmisioari esker ari dira, lurralde-oinarri asko behar delako eta sektoretik kanpo etortzea zaila delako; izan ere, Bizkaian zaila da 20-50 hektarea lortzea kanpotik bazatoz*”.

Hitz horiek ere **Arabako probintziako** egoera oso bestelakoa dela ulertzen laguntzen digute. Hautatutako laginean, grafikoan ikusten den moduan,

66 nekazaritza- eta abeltzaintza-ustiategiak aurkitzen ditugu batez ere, baina ez ustiategi mistorik. Horrek Arabako probintziaren berezko orografiarekin du zerikusia, dibertsifikaziora baino, hedapenera eramaten duelako. Araban da nekazaritza-eredua zerealen eta lekaleen ekoizpen estentsiboari lotuen dagoen probintzia, eta bertan daude 200 eta 300 anegako lekale eta zerealei bideratutako eta elkarrizketatutako ustiategien % 33. Elkarrizketatutako emakumeetako baten hurrengo hitzetan, neurri handi batean, Arabako testuingurua erakusten digute gutxienez hiru zentzutun: i) alde batetik, azaltzen digute zergatik aldatu den Arabako patata-ekoizpen tipikoa zerealen-ekoizpena; ii) bestetik, nekazaritza soilik bizitzeko zailtasunak erakusten dituzte, zerealak abantailak dituen arren, bere senarrak ekoizpena ez ezik beste sektore batean lan egiten duelako; eta iii) azenik, erakusten dute nola ustiategi-mota horietan beharrezkoa den beste pertsona batzuk kontratatzea denboraldi batzuetan:

“*Lehen patatak genituen, baina asperdura zen, eta orain zereala dugu. Guk pataten 90 anega genituen, baina noski, jendea hartu behar zenuen eta hori... ba ez. Patata prezioz jaisten hasi zen eta biltegian pasatzen zen hotza horiek banatzeko, hori ez dago ordainduta. Ordu pila bat sartzen genituen patatak 5 pezetaren truke saltzeko, pezetak zeudenean. Eta orduan erabaki genuen zereala jarriko genuela, eta nire senarra lanean hasi zen, eta beste lan bat du enpresa baterako furgoneta eramaten. Garia, oloa eta garagarra landatu genituen 230-240 anegatan, ez dakit zehazki esaten. Bien artean aurrera atera genuen, baina uzta biltzeko unean laguntza bilatu behar dugu*”.

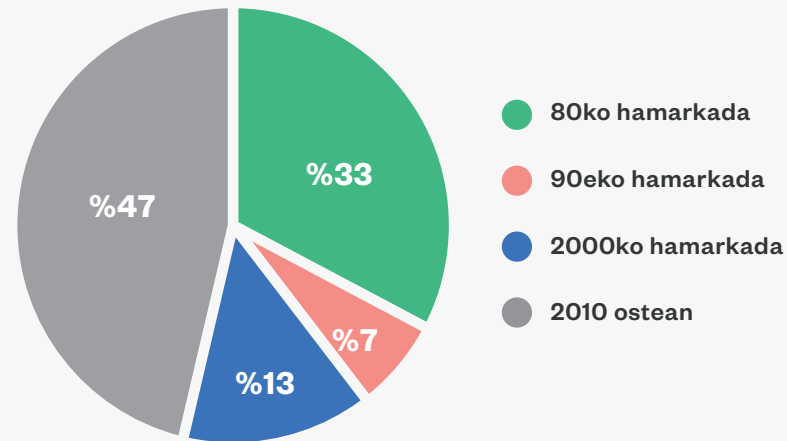
Bestalde, **Gipuzkoa** da hautatutako laginean identifikatutako hiru ekoizpenereduen (nekazaritza, abeltzaintza eta mistoa) ordezkapen handiena aurkitzen dugun probintzia. Horrela, abeltzaintza-ustiategien ehunekorik handiena elkarrizketatzeaz gain, nekazaritza-ekoizpenak eta ekoizpen mistoak ere elkarrizketatu dira. Probintzia horretan elkarrizketatutako aholkulariak lurralde historiko horretako ezaugarriak ere laburtzen dizkigu hainbat zentzutun: i) alde batetik, beste lurraldeetan ez bezala, abeltzaintza ez da behietan oinarritzen, ardietan baizik. Artzaintza asko dago eta lurraldearen orografiara egokitu daiteke; ii) beste aldetik, sektorean zaila da pertsona batek bakarrik lan egitea, eta, ondorioz, sektorean bikoteak eta familiak gailentzen dira; eta iii) erakusten du baratzezaintza ere presente dagoela hainbat modutan:

“*Ni lanean hasi nintzenean artzain pila bat zegoen, haiek ziren titularrak eta emakumeak titularkideak. Azienda esango nuke aurretik zeuden familia eta egiturenak zirela. Instalatu ziren eta ardi-sektoretik ez zetozenak utzi egin dute zenbait arrazoirengatik, baina askotan bakarrik egoteagatik. Ardia bakarrik zaintzea ezinezkoa da. Baratzean badago zerotik hasten den jendea, eta batzuk agroaldeetan instalatu dira edo erosi dituzte*”.

Hitz horietan ere hurrengo orrialdeetan zehar funtsezkoak izango diren beste gai batzuk jorratzen dira, eta aurrerago horietan sakonduko dugu, hala nola titulartasunari buruzko erabakiak eta nekazaritza-sektorean instalatze-ko moduak. Azken finean, elkarrizketatutako aholkulari batek laburtzen duen moduan, EAEko nekazaritzako eta abeltzaintzako sektoreari buruz hitz egitean, hurrengoa esaten du:

“Nik uste kolektibo oso heterogeneoa dela, eta ezin dela eredu bati buruz hitz egin. Araban ohikoena da familia-erreleboa, eta Bizkaian eta Gipuzkoan familia-tradizio txikiagoa duten pertsona gehiago sartzen dira, orientazio ekologikoko joera duten proiektuetan”.

Elkarrizketatutako ustiategiak hautatzean eta lortutako emaitzak aztertzean aintzat hartu den beste faktore bat nekazaritzako-ustiategiak **funtzionatu duten denborarekin** du zerikusia, hurrengo grafikoan ikus daitekeen moduan:

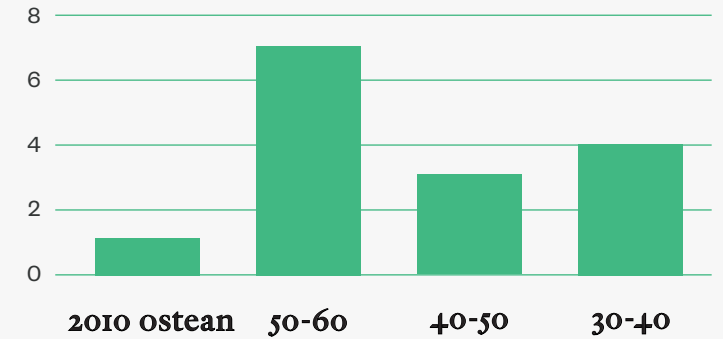
4. grafikoa: elkarrizketatutako ekoizpenen instalazio-data

Grafikoan ikus daitekeenez, hautatutako laginean **aniztasun** handia dago: aztertutako ustiategiak % 33k laurogeiko hamarkadan hasi zuten jarduera, % 7k laurogeita hamarrekoan, % 13k bi milakoan eta % 47k 2010 ondoren hasi zuten. Hautaketa hori nekazaritza-sektorean dagoen ustiategiak aniztasuna biltzeko egin da, baita jardueran aritutako denboraren arabera joera ezberdinak identifikatzeko aukera aztertzeko ere. Zehazki, baliako aldeak identifikatzen lagunduko digu ikerketa honetarako arau-esparru garrantzitsuen (hala nola ENE eta TPL) aurretik edo ostean hasi ziren ustiategietatik datorren informazioaren eta horiek hartutako erabakien arteko aldeak.

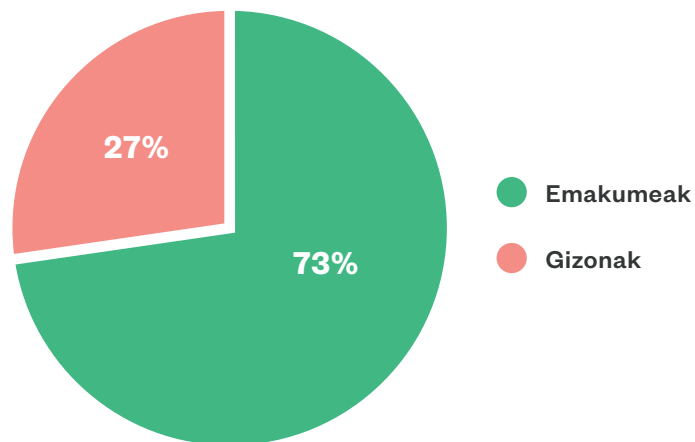
Edonola ere, jarduera hasteko unea elkarrizketetan parte hartu duten pertsonen **adinari** dago lotuta. Alde horretatik, sektorearen errealitatean adierazgarria den lagina aukeratu da, eta hurrengo taulan ikus daitekeenez, adin-tarte ezberdinak bildu dira:

5. grafikoa: Elkarrizketatutako ekoizleen adinak

Elkarrizketa-kopuru handiena 50-60 adin-tartekoei egin izana ez da ustekabekoa; izan ere, hori da nekazaritza-sektorean ordezkapen gehien duen sektoreetako bat. Gainera, adin-alde horiei esker erabakiak hartzeko eta aholkularitza jasotzeko prozesuak adinaren arabera aldatzen diren identifikatzen lagunduko digu, baita pertsona horien ikuspegia ezagutzen jardueran hainbat urte igaro ostean.

Erabakiak hartzeko prozesuek genero-ikuspegitik nola eragiten duten ulertzeko funtsezko faktore bat, eta hurrengo ataletan ikusiko duguna, elkarrizketatuak **generoaren** arabera aukeratzea izan da. Azken finean, ikusi dugun moduan, ENE emakumeek nekazaritza-sektorean pairatzen duten diskriminazioari aurre egiteko beharri erantzuteko sortu zen, eta TPL landa ingurune ezaugarri maskulinizatuaren presentzia eta landa -emakumeek oraindik ere bizi duten ikusezintasuna eta zaurgarritasuna salatzeke, nahiz eta berdintasunaren aldeko urratsak egin diren. Hori dela eta, ikerketan parte hartuko duten pertsonak hautatzean genero-ikuspegia kontuan hartzea funtsezkoa da ikerketan historikoki emakumeen ikusezintasunari aurre egiteko eta beren prozesuetan eta erabakietan duten zaurgarritasuna ulertzeko. Dena dela, generoaren inguruko erabaki horiek ez diote aztertu beharreko gainerako faktoreekiko aurretiazko erabaki eta erabaki isolatu bati erantzuten; ordea, beste elementu batzuekin gurutzatu da ikerketa-premiei erantzuteko, hurrengo ataletan azalduko dugun moduan. Generoaren arabera gurutzatu diren faktore horien ehunekoak hurrengo irudian ikus daitezke:

6. grafikoa: Elkarrizketatutako ekoizleak generoaren arabera banatuta

Horrela, nekazaritza-ustiatzei egindako 15 elkarrizketetatik, % 73 emakumeei egin zaizkie eta % 27 gizonei. Edonola ere, ENEK identifikatzen duen moduan, funtsezkoa da kontuan hartzea nekazaritza-sektorea osatzen duten **emakumeen aniztasuna**, hau da, emakume nekazarien artean dauden egoera ezberdinak: jatorri etniko, arraza, erlijio, iritzi, gutxiengo nazional baten parte izatea, hizkuntza, jaioterria, adina, desgaitasuna, orientazio sexuala, ondarea edo beste edozein baldintza, pertsonala edo soziala (8. artikulua). Zentzun horretan, aurretik esan dugun moduan, erraza izan da elkarrizketatu beharreko emakumeak adinaren arabera identifikatzea, baina zailtasunak izan ditugu elkarrizketatutako emakumeen aniztasuna areagotzeko.

Alde batetik, **emakume migratzaile** bakarra aurkitu dugu ikerketa honetan parte hartzeko baldintzak betetzen zituena, hau da, titulartasun-figura baten arabera legezkatuta zegoena eta bere bikotearekin ekoizten zuena. Haren ikuspegia funtsezkoa izango da ikusteko nola **diskriminazio**-faktoreek (migrazio-estatusa, jatorri etnikoa edo hizkuntza) eta sexuak elkarri eragiten dioten, eta ikusteko nola sortzen diren diskriminazio-egoera espezifikoak. Diskriminazio-egoera hori kontuan izatea funtsezkoa da nekazaritza-sektorearen analisi globala egin ahal izateko, horrek duen aniztasunarekin. Bloke honetan aztertzen ari garen nekazaritza-sektoreko profilei dagokionez, interesgarria da bere hitzak ekartzea, gutxienez bi kontu erakusten dizkigutela: i) bere harridura Europan nekazaritzako mundu hain “biza” aurkitzeagatik; eta ii) baserrietan hazi diren pertsonen aldetik jasotako mezuak, jarduerarekin jarraitzea gonbidatzen ez dituztelako:

“*Egia esan oso harrituta geratu nintzen Europari buruz nuen ideiatatik, eta hona iristean oso landa-eremu bizia aurkitu nuen, haien tradizioarekin eta lurri oso lotuta dagoen kulturarekin. Baserri batean nago, non oraindik euskaraz hitz egiten den, txerria hiltzen den eta udako kontserbak egiten diren (...). Nire bikoteak beti izan nahi zuen baserriarra, beti pentsatu du gustuko izango zuela, baina uste zuen oso gogorra zela eta horretatik ezin zela bizi”.*

Beste aldetik, ezin izan ditugu identifikatu ikerketan parte hartu duten **bikote ez heterosexuak**. Zentzu horretan, elkarrizketa bat izan genuen emakumeen bikote batekin, eta, nekazaritza-sektorean modu informalean lan egiten zuten arren, ez zuten erabakirik hartu titulartasun-figuraren inguruan, eta ondorioz ez ziren aipatzen ikerketan parte hartzeko. Bestalde, kontaktuan jarri ginen pertsona batekin, baina momentu pertsonal konplexuan zegoen eta ez zuen bere burua ikusi ikerketan parte hartzeko moduan. Zailtasun horiek nekazaritza-sektorearen errealitateari buruzko informazioa ematen digu hiru zentzutan: a) profil ez-normatiboak aurkitzeko zailtasunak; b) profil horiek haien egoera legezkatzeko eta nekazari izateko baldintzak betetzeko dituzten zailtasunak; eta c) nekazaritza-sektorean jarduerari egiteko bizi izan ditzaketen prozesu emozional ezberdinak.

Alde horretatik, ikerketan parte hartu duten emakumeen aniztasuna areagotzeko, profil ezberdinak jaso ditugu nekazaritza-munduan sartzeko moduari eta haien egoera legezkatzeari, figura juridikoa aukeratzeari eta bikotearekin edo hura gabe egin erabakitzeari dagokionez, besteak beste. Zentzu horretan, parte-hartzaileen hautaketa, atal honetan azaldu dugun moduan, sektorean “betidanik” egon diren nekazaritza-profilak jaso ditugu, familia aurrekariei lotuta, baina badaude ere hiriko profilak, sektorean sartu direnak lurrik gabe, bikoterik ez duten emakumeak baina sektorean sartu direnak lurrik eta lurrik gabe eta nekazaritza-jardueran bikotearekin modu kolektiboan lan egiten dituzten emakumeak, bikote-familia nuklear heteropatriarkaetik harago doazen egoeratan. Kasu horiei esker nekazaritza-jarduerari egiteko modu ezberdinak aztertu ahal izan ditugu eta txosten juridikoko ondorioetako bat errealitate sozialarekin alderatu:

Zer neurritan ematen die TPak erantzuna emakume batzuen oso kasu zehatz bati, hau da, bikote izateagatik ekonomia murgilduan egotera baztertua daudenei? Nola eragiten die TPak beste egoera batzuetan dauden emakumeei? Figura juridikoci zuzendutako ataletan emaitza horiek aztertuko ditugu (III. blokea).

Azken finean, ikerketa honetan identifikatu diren profilak aniztasuna jasotzeko irizpideak kontuan hartu diren arren, nekazaritza -sektoreko aholkulariek esaten duten moduan, egun EAEko nekazaritza -sektoreko ustiategi gehienek **familia-nekazaritzako** oinarri handia dute. Informazio hori bat dator TPLk estatu-mailan “landa-ingurunekeo familia-ustiategiaren” garrantziaren inguruan egindako azterketarekin, non nekazaritza -lanak gizonek eta emakumeek egiten dituzten, eta sexuen lan -banaketa historikoari eta familiaren ulerkera tradizionalari erantzuten dioten, aniztasuna sartzearen aurkakoa dena. Berez, ustiategi batzuetan modu naturalizatuan gertatzen den **sexuaren araberako lan-banaketa** erakusten digute, non esleitutako generoari eta lehentasun pertsonalei esleitutako rol tradizionalak nahasten diren, elkarriketatutako gizon baten hitzetan ikusten den moduan:

“*Guk lanak banatuta ditugu, bakoitzak bere lana dauka. Nik animaliak zaintzen ditut, eta berak (emakumeak) gaztandegia, eta badirudi hala egin dela beti, baina berak benetan hori du gustuko eta nik ardiak, beraz, elkarri laguntzen diogu, baina ez dugu biok guztia egiten”.*

Berez, eta elkarrizketatutako emaitzek erakusten duten moduan, familia lotura funtsezko faktorea da **jarduera bat abiarazteko**; izan ere, elkarrizketatuen % 60k baieztatzen du lanean ari diren ustiategiaren jarduera abiarazteko funtsezkoa izan dela aurretiazko familia -lotura. Aurretiazko lotura horren baitan kasuistika ezberdinak daude. Alde batetik, ustiategi batzuk sortu dira **betidanik** lotura izan dutelako nekazaritza-jarduerarekin; izan ere, hauen familiek dagoeneko nekazaritza -sektorean egiten zuten lan. Kasu horietan, hori da sektorean sartzeko arrazoi nagusia, eta hala ikusten dugu elkarrizketatutako hurrengo bi pertsonen hitzetan:

→ Gizona

“Ni hemen nago jaio nintzenetik, baina eskola utzi nuen 14 urterekin eta horrez geroztik orain arte (...) emaztearekin hemen elkartu nintzen”

→ Emakumea

“Biok gara nekazarien seme-alab bakarrak, ezkondu ginen eta ez genuen eztei-bidaiarik izan, bigarren egunean belarrarekin ari ginen”

Bigarren kasuistika bat lurrei eta **familia-etxeei lotutako proiektuena** da, nekazaritza-lan hain markatua izan gabe jarduera hastea erabaki dutenak. Kasu horietan familiarenak ziren lurrekin edo familia errenta zaharrean zeudela aprobetxatuta erabiltzen zituzten lurrekin (“maizterra figuran”) hasi ziren. Aholkulari batek azaltzen duen moduan, jarduera hasteko familia lotura hori izatea are garrantzitsuagoa da abeltzaintza -sektorean: “Jendeak ustiatagia du jada, bestela ia ezinezkoa da”; izan ere, aurretiaz familia baliabideak izan ezean, oso zaila da abeltzaintza -ekoizpena abiaraztea. Gainera, lurzorua eskuratzeko zailtasunak berresten dituzte; izan ere, nekazaritzan baino azalera gehiago behar da abeltzaintzan, eta egun badirudi horiek eskuratzeko modu nagusia familian bertan dauden jabetzen bidez dela. Hori sektoreko pertsonen egindako elkarrizketen bidez egiaztatu ahal izan da: aztertutako abeltzaintza-ustiategiaren %

100ek aurretiazko lotura hori izan du bikoteen aldeetako batetik, izan emakumearen zein gizonaren aldetik. Zentzu horretan, abantaila nagusia izan da lur ra edo azpiegiturak modu horretan eskuratzea, zerotik hasi behar izan gabe.

Bestetik, elkarrizketatutako pertsonen % 40 **proiektuberriak** abiarazidituzte. Aholkularitza-erakundeek aitortzen dute esparru horretan sektoretik kanpo datozen pertsonen proiektuen kopuru handiena dagoela, eta familia ustiategiaren profilen ordean, kolektiboagoak direla profilak. Elkarrizketetan ikusi ahal izan da hori; izan ere, baratzeko-proiektuetan ikusten dugu badirela nekazaritzari lotuta ez dauden **beste enpleguetatik** datozen eta sektorean instalatu diren profilak. Hortaz, elkarrizketetan oso lanbide ezberdinetatik datozen askotariko profilak aurkitu ditugu: fabrika, telebista, osasunzerbitzuak, hezkuntza, ostalaritza, merkataritza, hegaldiak, etab., eta oso prestakuntza-maila akademiko eta profesional ezberdinak dituztenak. Kasu batzuetan landa-jatorria duten pertsonak dira, baina batzuetan ez dute landa-jatorririk eta beste lurraldeetatik ere badatoz.

Nekazaritza-sektorean hastea erabakitzekeo arrazoiaren artean ere kasuistika ezberdinak aurkitzen ditugu, hiru taldeetan laburtu ditzakegunak. Elkarrizketatutako pertsonen zati handi bat nekazaritza -sektorean sartzen da **beste sektore batzuekin alderatuta egoera hobetzeko**. Talde horretan, pertsona batek zehazki egiaztatu du egun bizi den eremura hurbildu zela beste lan-mota batzuk egiteko, “baina gero kanpoan zegoena ikusita, bertan instalatzea erabaki genuen”. Sektorean sartzeko arrazoiaren bigarren talde bat **uste sozialei** dago lotuta, bai aurretiaz lurra defendatzeko mugimenduetan parte hartzeagatik, bai haien bizitza zalantzan jarri dituzten landa inguruneetako lankidetzaren esperientziengatik. Zentzu horretan, elkarrizketatutako emakume batek honela adierazten du:

“Nik beti izan dut elikadura eta justizia sozialarekiko interesa, nahiz eta ez izan orain bezain kontziente”

Hirugarren talde batek **lana eta familia bateragarri egitea** esaten du izan zela nekazaritza-sektorean sartzeko arrazoi garrantzitsua. Kasu batzuetan emakumeek ezin dute aurreko lanekin jarraitu (adibidez hegazkineko laguntzaile) haurdun gelditu ostean, eta sektorez aldatzea erabaki zuten. Beste kasu batzuetan ere gizonak dira lana bateragarri egin nahi dutenak. Dena dela, hurrengo pertsonak zalantzan jartzen duten errealista denik nekazaritza-sektorean lana eta familia bateragarri egitea. Sektorrean sartzean gizonetako batek uste zuen errazagoa izango zela bateratzea, baina aitortu du gerora ez dakiela guztiz asmatu zuen hasierako uste horrekin. Bigarren kasua emakume batena da, eta azaltzen du berarekin nekazaritza -sektorean lan egiten zuen lankide batek lana utzi behar izan zuela ez zuelako hazierarekin bateragarri ikusten:

→ Gizona

“Nekazaritza-sektorean hasi nintzen aita izan nahi nuelako eta uste nuelako hori izango zela denbora libre gehiago izateko modua, eta ez niola inori azalpenik eman behar alabarekin zerbait egin behar banuen. Alde batetik okertu nintzen eta bestetik ez”

→ Emakumea

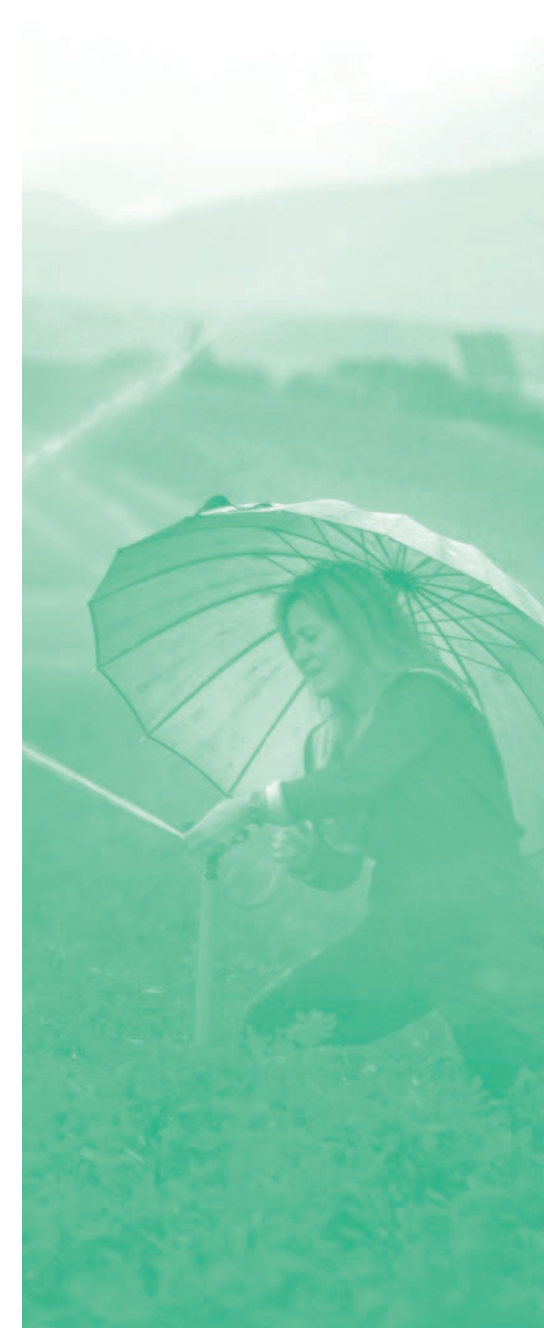
“Utzi egin zuen berak eta bere bikoteak familia izan nahi zutelako eta hori ez zelako bateragarria jarduera honekin. Nekazaritza-sektorea eta haurrak haztea ez da batere bateragarria, hark utzi egin zuen bikoteak estutasunean jarri zuelako: edo nekazaritza-sektorea uzten duzu edo harremana hautsiko dugu”.

Elkarrizketatutako kasu gehienetan instalazioa modu progresiboan egin da, lehenik bikoteko kideetako bat sartu zen besteak beste lan batzuk zituen bitartean, eta, ondoren, ekoizpena egonkortuagoa zegoenean, bigarren pertsona instalatu zen. Kasu askotan, haurren hazkuntzak baldintzatu dituzte erabaki horiek, eta, beraz, lehenik gizona instalatu da eta ondoren emakumea. **Erabakitzeke unean** beste faktore garrantzitsu batzuekin gurutzatzen da, hala nola kanpoko lan bat izatea instalatzeko prozesuan familia-ekonomian laguntzeko, baita instalatzen den pertsonaren adina ere, laguntza-programak eskatu ahal izateko. Horrela, faktore horien arabera, haurrak hazten ari ez diren familietan, emakumeak instalatzen dira lehenik eta gizonak ondoren.

Berez, elkarrizketatuen % 26,6k **Gazte- nek** programaren laguntzak jaso dituzte, eta, aipatu dugun moduan, nekazaritza -sektorean sartzea baldintzatzen du, 40 urtetik beherakoei ematen zaizkionak soilik. Zentzu horretan, interesgarria da komentatzea elkarrizketatutako emakume migratzailearen kasuan, eta titulartasun-figurari buruzko erabakiaren atalean sakonduko dugun moduan, nekazaritza -sektorean modu legalean sartzeko erabakiak bere egoera administratibo irregularrekin eta atzerri-tarrei buruzko legeak eskatutako baldintzekin zerikusia izan zuela.

Sektorrean **aurretiazko familia-loturarik gabe** sartzeko moduei dagokionez, proiektuak bezainbeste aurki ditzakegu. Hiru azpimarratuko ditugu: Aztertutako ustategietako batek udalak eskainitako **nekazaritza-sektorea sustatzeko programei** esker egin du, bai alokairu irisgarriak zituzten lurren banku baten bidez bai elikagaien eraldaketako proiektu kolektiboari emandako laguntzen bidez. Laguntzarik gabe eta sektorrean aurretiazko loturarik izan gabe, uste dute zaila izango zela urratsa ematea, eta esaten duten moduan, “nahiak eta aukerak bat egin zuten”. Aztertutako proiektuetako bat jardueran hasi zen zerotik, **herentzia eta sektorrean sartzeko laguntzak konbinatu zituelako**. Hirugarren proiektu bat lanean ari zen lurraren ustiapenera modu legalean iritsi zen; izan ere, lur-bankuen **adjudikazio-lehiaketan gehieneko puntuazioa** lortu zuen.

Edonola ere, ikusten dugu **erakundeekin loturak eta sektorrean sartzea ahalbidetzen duten politika publikoak** funtsezkoak direla kasu horietan, eta soilik aztertutako ustategien % 20 hasi dira jardueran inolako laguntza publikorik jaso gabe. Gainera, instalazioentzako laguntzak zeudela jakitea motibazioa izan da instalazio bat abiaraztera ausartzeko. Horrek erakusten digu laguntza publikoek eta erakundeekin dauden harremanak eta informazio-fluxuak oso garrantzitsuak direla. Erakunde horiek hurrengo blokean aztertuko ditugu.

I. BLOKEKO ONDORIOAK

Lehen blokeko elementu nagusi gisa, lehenik eta behin esan dezakegu sektorean dagoen aniztasunak zenbait gairi buruz hartzen diren erabakiak baldintzatzen dituela, eta, ikusiko dugun moduan, baita figura juridikoei buruzko erabakiak ere.

Aurkitutako profilen artean, esan dezakegu egun oraindik **familia izaerako ustiategiak direla nagusi**, batez ere abeltzaintza-sektorean. Sektore horretan argi eta garbi ikusten da ustiategian pertsona batek baino gehiagok egin behar duela lan, eta nekazaritza-sektorean aldiz ikusten da hori zailagoa dela. Aurkitutako profilen artean bikote heterosexuak aurkitu dira, eta aniztasuna handiagoa jaso nahi izan den arren, ezin izan dira **heterosexuak ez** diren bikoterik aurkitu, eta horrek erakusten du zaila dela profil ez normatiboak aurkitzea sektorean. Pertsona migratzaileei dagokionez, laginean **emakume migratzaile** bat aurkitu ahal izango dugu ikerketarako, eta horrek erakusten digu zaila dela nekazaritza-sektorean titulartasun figura baten pean legezkatuta dauden pertsonak aurkitzea.

Lurralde bakoitzaren orografiak ekoizpen nagusiak zehazten ditu, eta horretan Arabako errealitatea oso ezberdina da, ustiategiak eredu estentsibokoak direlako, eta Bizkaia eta Gipuzkoakoan, aldiz, tamaina txikiagoko nekazaritza- eta abeltzaintza-ustiategiak. Hori dela eta, bi probintzia horietan jarduera osagarriak dituzten ustiategi misto gehiago aurkitu dira. Jarduera

horiek, esaterako nekazaritza-turismoa, diru-sarrerara ekonomikoa dira, baina ez dakarte lurra hedatu beharrik.

Egiatzatu da joera dela abeltzaintza-ustiategiak **familia-erreleboari** esker abiatzen direla. Nekazaritza sektorean, aldiz, sektoretik kanpo datozen pertsonakopuru handiena dago, eta lurrak beste bitarteko batzuen bidez eskuratzen dituzte, batez ere politika publikoren bati lotuta. Horrek harremana du jarduerarako behar **den lurraren hedapenarekin**; izan ere, elkarrizketatutako pertsonak adierazi digun moduan, abeltzaintza-sektoreak lurraren hedapen handia behar du bideragarria izateko, eta lur-kantitate hori lortzea oso zaila da ez bada familiaren bidez. Hori dela eta, **laguntza publikoek** garrantzi handia dute jarduera hasi ahal izateko, bai udal-mailan lur-bankuekin eta agroaldean ekimenarekin, bai EAE mailan Gaztenek bezalako programekin.

Halaber, formula bat nagusitzen da sektorean instalatzen diren bikoteen artean: **progresibitatea prozesuetan**. Oro har, bikoteko kideetako bat instalatzen da lehenik eta behin, eta besteak bere lanpostua mantentzen du beste jarduera batean (bai soldatapeko enplegua edo hazkuntza- edo zaintzalanak). Horrela, lehen pertsonak instalatzeko prozesua amaitu duenean eta proiektuaren bideragarritasuna egiaztatu denean, bigarren pertsonak hasten du prozesua.

Sektorera iristeko motibazioak askotarikoak dira, eta hiru nabarmentzen dira:

- **I)** beste sektore batzuetatik datozen kasuan, lan-egoera hobetzea.
- **II)** familia eta lana bateragarri egitea, uste baita jarduera hori mesedegarriagoa 75 dela lan-bizitza eta familia orekatzeko; eta
- **III)** gizarte-usteak, batez ere lurra defendatzeko mugimenduetatik datozen pertsonen artean.

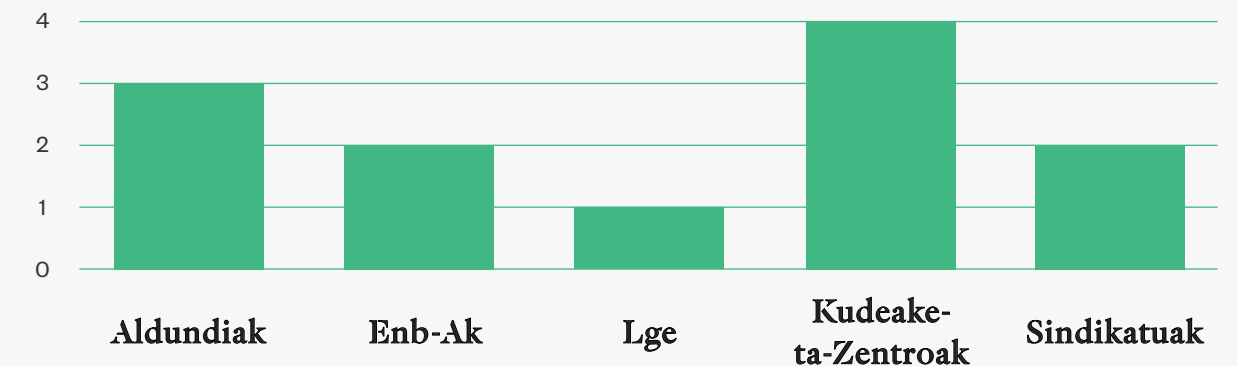
BLOKEA: ERABAKIAK HARTZEKO PROZESUAK.

Atal hau erabakiak hartzeko prozesuei eskainita dago, eta bertan erabakiak hartzeko prozesuak nolakoak diren, prozesu horietan aholkularitzak duen garrantzia, eta, hortaz, nekazaritza-sektorean informazio-fluxuak nolakoak diren azalduko dugu. Horretarako galdera orientagarri hauek izango ditugu informazioa ordenatzeko:

2. Blokea: Erabakiak hartzeko prozesuak	
Laburpena	Galdera orientagarriak
Azaldu nolakoak diren erabakiak hartzeko prozesuak, zein den aholkularitzaren garrantzia prozesu horietan eta, hortaz, nolakoak diren informazio-fluxuak nekazaritza-sektorean.	- Zer erakundek laguntzen eta aholkatzen dituzte nekazaritza-ustategiak?
	- Zein dira nekazaritza-sektorean dauden aholkularitzaibilbideak?
	- Zer iritzi dute nekazaritza-ustategiek eta aholku ematen duten erakundeek aholkularitza-prozesu horiei buruz?
	- Zer neurritan baldintzatzen dituzte aholkularitza-espazioek nekazaritza-ustategiek hartzen dituzten erabakiak?
	- Nolakoak dira aholkularitza-erakundeen arteko informazio-fluxuak?
	-Nolakoak dira aholkularitza-erakundeen eta nekazaritza-ustategien arteko informazio-fluxuak?

Kontuan hartuta nekazaritza-sektoreko erakundeen analisia, aurreko ataletan partekatutako web-analisia eta profil-ezberdinen eskuragarritasunak, 12 elkarrizketa egin zaizkie kudeaketa- eta aholkularitza-erakundeak osatzen dituzten pertsoneri, eta hurrengo taulan erakusten dugun aniztasuna bildu dugu. Ondoren azalduko dugu:

7. grafikoa: Elkarrizketatutako erakundeen lagina

Grafikoan ikusten denez, aholkularitza maila ezberdinetan eta toki ezberdinetatik egiten duten erakundeen profil ezberdinak jaso dira. Horrela, ikerketa honetan nekazariei zuzenean aholkularitza eskaintzen dieten erakunde publiko edo erakundeetako pertsonen parte hartu dute, baita sektorearen errealitatearekin harreman zuzena izanagatik, beste erakundeei informazioa transmititzeko arduradunek ere, hala nola aldundietako edo Haziko arduradunek. Zentzu horretan, Hazi kudeaketa-erakundeen artean sartu dugu, eta Gaztenek programaren monitoretza eta jarraipena beste erakunde batzuek egiten duten arren, Hazi da horiek koordinatzen dituen eta horrekin egin da jarraipena egiteko erabakia.

Blokehorretako informazioa ordenatzeko, lau azpiataletan banatuko dugu, hauei lotuta daudenak: aholkularitza-espazioetan dagoen informazioa, nekazariek horiei buruz duten iritzia, nekazaritza-sektorean sartzeko prozesuetan aurkitzen ditugun funtsezko uneak eta nekazaritza-sektorean aurkitu ditzakegun aholkularitza-ibilbide nagusiak.

INFORMAZIOA AHOIKULARITZA-ESPASIOETATIK

Lehen azpiatal honetan ikerketa honetan parte hartu duten aholkularitzaerakundearen multzoa hautatzeko eta elkarrizketatzeko arrazoi eta zailtasunak azalduko ditugu.

Lehenik eta behin, Gaztenek programak sektoreko pertsona askorentzat duen garrantzia kontuan hartuta, **Hazi** elkarrizketatu dugu, landa-ingurunekeo ekintzailetzan laguntzen funtsezko papera duelako. Horretarako, programa ezberdinak antolatu eta beste erakundeekin batera koordinazio-lanak egiten ditu, Gaztenek programa ahalik eta homogeneoen izan dadin, EAEko lurralde historiko bakoitzeko berezitasunak kontuan hartuta.

Bigarrenik, helkarrizketak egin ditugu EAEko hiru lurralde historikoetako **hiru foru-aldundiekin**, nahiz eta haiengana iristeko erraztasuna ezberdina izan. Horietako batzuek irisgarritasun handia erakutsi duten bitartean, eta espazio horietan parte hartzen duten gizonen eta emakumeen pertzepzioak eta usteak ezagutzeko elkarrizketa dual mistoak ere egin diren arren, hirugarren batek zailtasunak jarri ditu, eta komunikazioa azkenean web-galdetegi baten bidez egin zen. Aurretik aipatu dugun moduan, elkarrizketa-prozesu horiek oso garrantzitsuak izan dira EAEn TPari buruzko informazio argia lortzeko; izan ere, erakundeak dira erregistro eguneratuak dituztenak.

Hirugarrenik, elkarrizketa erdiegituratuak egin ditugu EAEko hiru lurralde historikoetatik bietako **Eskualdeko Nekazaritza Bulego banarekin** (ENB). Parte hartzeko eskuragarritasunean ere erantzun ezberdinak jaso ditugu. Beraz, hasiera batean lurralde bakoitzeko ENB bati elkarrizketa egiteko asmoa genuen arren, horietako batean oso zaila izan da, aldundiko arduradunek ez zutelako “egokitza” jotzen elkarrizketa hori egitea. Horrek asko mugatu zigun lurraldeko agente garrantzitsu batekin hitz egiteko aukera, eta gainerako ENBtan ikusiko dugun moduan, bulego horiek askotan sektoreko langileekin **harreman egonkor eta pertsonala ezartzeko kontaktu zuzen** modura funtzionatzen dute. Gainerako lurraldeetan ENBen parte-hartzea oso garrantzitsua izan da lurraldeari buruzko informazioa lortzeko eta sektoreko pertsonen jarraitzen dituzten prozesuak ulertzeko. Kasu batean oso garrantzitsua izan da TParen laguntza izan duten ustiatzeen kontaktua lortzeko, baita ikerketaren azken kontraste-taldean parte hartzeko ere, nekazarien profilen elkarrizketan aholkularitza-agentearen ikuspegia eman baitu.

ENBz gain, elkarrizketa batzuetan adierazi zuten LGE-en lana ere garrantzitsua zela lurralde batzuetan, eta, ondorioz, elkarrizketa bat egin zitzaion LGE bati. Elkarrizketa hori batez ere nekazaritza-ustiatzei eragiten dieten ekintza batzuetan agente garrantzitsua dela egiaztatzeko balio izan zuen, baina batez ere ibilbidea dutenekin harremanetan dira, eta ez hainbeste instalazio berriekin. Elkarrizketatutako LGEak egiaztatu zuen ez zuela uste bere funtzioen artean zeudenik instalazioari lotutako gaiak, figura juridikoei buruzko erabakiak hartzea eta TPari buruzko informazioa. Gainera, esan zuen kontsulta horietako bat jasoz gero, LGE-eko pertsonen azaltzen zuten zalantza horiekin foru-aldundiarengana jo behar zutela.

Laugarrenik, instalazio-prozesuetan aholkularitza eta monitoretza egiten duten lau erakunde elkarrizketatu ditugu, eta **kudeaketa- eta aholkularitza-zentro** deitu ditugu, horien profil ezberdinak kontuan hartuta. Atal honetan hitzarmena duten eta Gaztenek edo Hazi programari lotuta dauden kudeaketa-zentroak eta -erakundeak jaso ditugu. Hazi, kasu honetan, Gaztenek programaren eta kudeaketa-zentroarekin egindako lanaren agente koordinatzailea da. Elkarrizketa hauek zentro horietatik sektoreari buruz duten iritzia eman digute, baita sektoreari ematen dioten laguntzari buruz ere. Zentzu horretan, erakunde-motaren arabera ezartzen den harreman- eta konfiantza-mailari buruz aniztasun handia aurkitu dugu, baita teknikariek prozesuetan duten inplikazio-mailaren arabera ere. Hortaz, kudeaketa-zentro batzuetan prozesua “estandarizatuta” dago epeen eta laguntzen baldintzen ondorioz, eta, hori dela eta, hurrengo hitzetan ikusten dugunez harremanak “bezero” izaerakoak dira:

“*Gaztenek metodologia bat da, eta guk lanean hasteko monitorizaziokontratu behar dugu sustatzailearekin. Orduan Gaztenek figurak aurretiazko elkarrizketa egiten du, eta bertan filtroa egiten dute eta aztertzen dute ea proiektuak gutxieneko heldutasuna duen, merezi duen, eta horren arabera monitorizazio-kontratu sinatzen da eta gu egunerokoan gaude proiektua prestatzen”.*

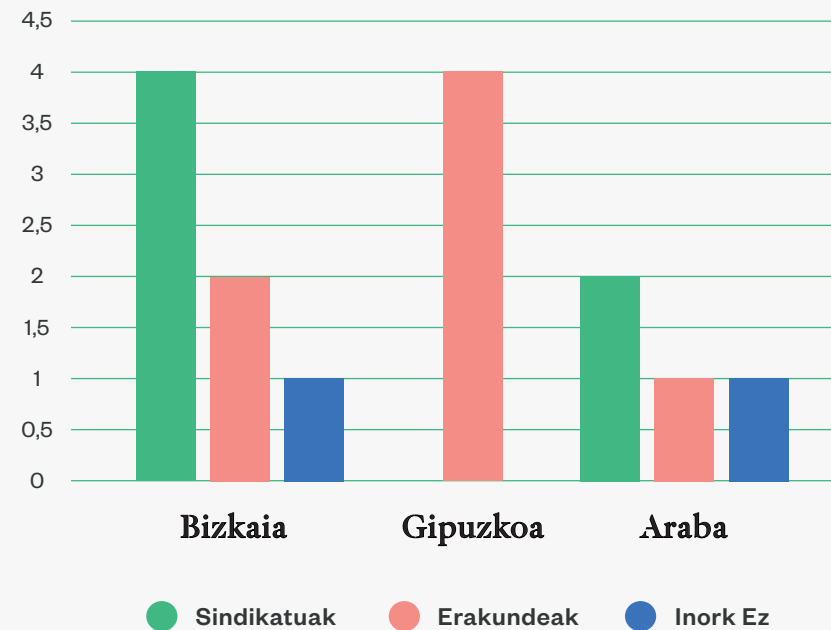
Beste kasu batzuetan, baita kudeaketa-zentroetan ere, ikusi da teknikarien inplikazio-maila handiagoa dela, eta proiektuekiko duten ikuspegia hurbilagoa eta integralagoa dela. Kasu horietan, harremana izaera pertsonalagokoa da, eta konfiantza handiagoa sortu da. Zentzu horretan, esate baterako, egiaztatu ahal izango dugu nola teknikari batzuek, TParen figurari dagokionez, trabak aurkitu dituztela informazio fidagarria aurkitzeko, eta ordu asko behar izan dituzte informazioa lortzeko eta formularik aiposenaren bila ustiatze osatzen duten bi pertsonak modu berdintsuak ikusarazi ahal izateko. Edonola ere, kudeaketa-zentroekin duten harremanak, ia kasu guztietan, sartzeko laguntzen epeen iraupenarekin bat egiten du.

Azkenik, **bi nekazaritza-sindikaturi** lotutako bi pertsona elkarrizketatu ahal izan ditugu, agente modura. Aurrekoak bezain instituzionalak ez izan arren, funtsezkoak dira erabakiak hartzeko nekazaritza-jardueraren aurretik, zehar eta ondoren. Elkarrizketa horretan, alde batetik, egiaztatu dugu pertsonak erakunde horiengana bi arrazoi nagusirengatik jotzen dutela: i) harreman historikoa familiaren edo ingurunearen baitan; eta ii) erakunde horien ikuspegi politikoak eta ereduak bat egitea. Bigarrenik, informazio horiei esker sektorearen errealitateei buruzko informazio garrantzitsua lortu dugu; izan ere, kasu askotan, nekazaritza-sindikatuarekin izandako harremana instalazioprozesua abiarazi baino lehen hasten da, prestakuntzaren bidez edo inguruneke beste pertsonarekin egindako harremanen bidez. Ildo horretan, egindako elkarrizketek erakusten digute nekazaritza-sindikatuarekin izandako harremanak denboran irauten duela, eta, hori dela eta, erakunde horiek denborarikuspegi handiagoa dute, eta ustiatzearen, sektorearen errealitatearen eta haiengana hurbiltzen diren profilen bilakaera ikusten dute.

Bestetik, erakunde hauek gauzatutako aholkularitza-prozesuetan laguntza publikoak ere aintzat hartzen dituzten arren, haiekiko ikuspegi kritikoa dute, eta haiengana hurbiltzen direnei emandako informazioa ez dago arauesparruan jasota. Hori dela eta, oso informazio-iturri garrantzitsua dira antolakuntza- edo instalazio-formulak identifikatu ahal izateko, laguntza publikoen eta erakunde formalen esparruen barne daudenetatik haratago doazelako.

Idea horretan sakontzen jarraitzeko, hurrengo taulan probintzien arabera bereizten dira aholkularitza nekazaritza-sindikatuetatik eta izaera instituzionalagoa dutela esan genezakeen beste erakunde batzuetatik jaso dutenen pertsona-kopurua:

8. grafikoa: aholkularitza eman duten erakundeak probintzien arabera

Grafiko horretan ikus dezakegu Bizkaia eta Araban sindikatuak izan direla elkarrizketatuek informazioa jasotzeko jo duten espazio nagusiak; Gipuzkoan, aldiz, beste erakunde batzuek jo dute. Berez, kasu batzuetan beste erakunde batzuek jo dute sindikatura joan eta bertatik beste aukera batzuen berri eman ondoren. Figura juridikoei dagokionez, sindikatuak eta emakumeen beste erakunde batzuk izan dira historikoki ENE eta TParen aldarrikapenak gauzatu dituztenak, eta hori dela eta, garrantzitsua dirudi hauen ikuspegi ezagutzea, bai eta erakunde horiek tresnak nola sartu dituzten ulertzea. Gai horretan III. blokean sakonduko dugu. Aurretik, aholkularitza-espazioak aurkeztu ondoren, ikus dezagun zer iritzi duten nekazaritza-sektoreko langileek horien inguruan.

SEKTOREKO PERTSONEN IRITZIA AHOALKULARITZARI BURUZ

Kontuan hartuta erakunde-mota askok aholkularitza ematen dutela, batzuetan espaziorik aproposena aurkitzea zaila izan daiteke nekazariarentzat instalazio-ibilbideetan zehar. Alde horretatik, aholkularitzaren inguruan aztertutako **ustiatzearen pertzepzio nagusiak** eta identifikatutako aholkularitza-agente ezberdinak azpimarratuko ditugu, eta ikusiko dugun moduan, agenteekin izandako elkarrizketetatik ateratako ondorioak berretsiko dituzte.

Lehenik eta behin, nekazaritza-sektorearen aholkularitza-prozesuetan aintzat hartuko beharreko bi egitate komun azpimarratu ditzakegu, hainbat aholkularitza-mailari eta tokiri eragiten diena. Alde batetik, oro har uste da **burokrazia gehiegi** dagoela ustiatzearen kudeaketarekin lotura duen edozein gaitan, eta horrek motibazioa kentzen die ustiatzei erakundeek lotutako prozesuetan parte hartzeko. Horrek ez du soilik eragiten nekazariak erakundeekin sor ditzaketen harreman eta konfiantzan, baizik eta ustiatzearen biziraupena ere zehaztu dezake, sektorean jarraitzeko laguntzak eta beste laguntza garrantzitsu batzuk galtzen direlako. Hala ikusten da hurrengo hitzetan:

“*Guztia da: udalak, Eusko Jaurlaritza, aldundiak... Ahoa betetzen zaie sustapenarekin eta gero zentzugabekeriak eskatzen dizkigute, paper pila bat eskatzen dizkigute haiek ezer egin behar ez izateko. Eta ni administraria naiz eta nahiko ongi moldatzen naiz. Hala ere, uste dut burokrazia eta guzti hori soberan dagoela. Denbora gehiago galtzen da horretan ematen dizutenean baino. Saiatzen naiz ez eskatzen ezer. Lotsagarria da horrela ibili behar izatea”.*

Gainera, gehiegizko burokrazia horri nekazaritzako sektore batentzat ulergaitza zaion **hizkera** gehitzen zaio. Horrek areagotu egiten du nekazariak eta abeltzainek sektoreko erakundeei dioten mesfidantza, eta hemen ikusten dugu: “deialdi horiek guztiak ulertzen oso zaila den hizkeran daude idatzita, eta nik uste nahita egiten dutela”.

Elkarrizketatutako pertsonen aniztasuna kontuan hartuta, hizkera ulergaitza duen gehiegizko burokrazia beste faktore batzuekin gurutzatu egiten da. Hasteko, bereizkeria are larriagoa da nekazaritza-ustiategiko **adineko** pertsonengana, eta hori ez da hutsala, batez ere kontuan hartuta beste jarduera-sektoreekin alderatuta sektore hau zaharkituta dagoela. Hala ikusten da hurrengo hitzetan:

“*Gu landako langileak gara eta dugun guztia lanean ematen dugu eta lana menderatzen dugu, baina paperen kontua ez dugu menderatuko, ez dakit tuntu edo argia naizen, baina ez gaude gaituta eskatzen dizkiguten paper guztiak betetzeko, ahal duguna egiten dugu. Aurten laguntza bat galdu genuen ez dudalako paper gehiagorik bete nahi. Adineko pertsonak lagundu ordez, zahartxoak bainaiz ni, ukuiluak itxiko ditugu, honek ez du...*”

Beste aldetik, gehiegizko burokrazia **generoa, klasea eta arrazafaktoreekin** gurutzatu egiten da, eta hala identifikatzen dute bereizkeria-mota horiek pairatzen dituzte nekazaritza-ustiategietako pertsonak. Diskriminazio horiek oso lotuta daude aholkularitza-espazioetan identifikatutako bigarren faktore komunarekin, hau da, **aholkularitza-pertsonalismoa** esan dezakegunarekin. Horren bidez, agerian uzten saiatzen gara aholkularitzaespazio bakar batean erantzun ezberdinak izan daitezkeela une horretan aholkatzen duen pertsonaren arabera. Hemen ditugu zeharkakotasun instituzionala ikusarazteko bi adibide: a) elkarrizketatutako emakume migratzaileak instituzioekin dituzten harremanek nekazaritza-sektorean pairatzen dituzten genero, klase eta jatorri etnikoko bereizkerien interseksionalitatea agerian uzten dute; eta b) bertako emakume batek genero-diskriminazioa pairatu du gobernantza-maila ezberdinetako bi aholkularitza-espazio ezberdinetan topo egin duen gizon baten aldetik:

Emakume migratzailea	Bertako emakumea
<p>“Administrazioan eta gremioekin izandako harremanetan klasismo eta arrazismo handia aurkitu dut, eta guztiok dugu erantzukizun pixka bat. Kostatzen zaie ikustea ni emakume latinoak naizela eta batzuetan oso jarrera despotekin egiten dut topo, ez laguntzako jarrerarekin, baizik eta trabak jartzeko asmoarekin: hori ezin da, beste hori ere ez... Askok lagundu zidan euskaraz ikastea serio hartu nazaten”.</p>	<p>“Tipo horrek ez ninduen batere gustuko galderak egiten nizkiolako. Erantzuten zidan: zuk nahi duzuna sinetsi nahi duzu, zuk dagoeneko baduzu zure iritzia. Nik horrela erantzuten nion: iritzia izateko informazio objektiboa behar dut, eta zure bitartez ezin dut lortu. Berak ez ninduen batere gustuko, eta misoginia puntua zegoen, zalantzarik gabe”.</p>

Zentzu horretan, beste adibide batzuk aurkitzen ditugu beste espazio instituzional batzuetan. Esate baterako, emakumeek administrazioekin dituzten harremanetan bereizkeriak **generoaren** arabera ikusarazteko, hurrengo hitzetan aldundian gertatutako adibide bat ikusiko dugu:

“Hitz horien bidez irakurketa, gutxienez, bi zentzutan egin dezakegu. Alde batetik, emakume bat nekazaritza-ustiategi bateko buru izateagatik, aholkularitza ematen dion pertsonaren partetik jaso behar dituen iruzkinak eta zalantzak. Bestetik, erakusten du gizonak ez direla beti bereizkeria horiek eragiten dituztenak; izan ere, bere hitzetan, “larriena izan zen emakume batek esan zidala”. Esperientzia hori kontuan hartuta, emakume horrek irakurketa hau egiten du aldundietako teknikarien inguruan.”

Hitz horien bidez irakurketa, gutxienez, bi zentzutan egin dezakegu. Alde batetik, emakume bat nekazaritza-ustiategi bateko buru izateagatik, aholkularitza ematen dion pertsonaren partetik jaso behar dituen iruzkinak eta zalantzak. Bestetik, erakusten du gizonak ez direla beti bereizkeria horiek eragiten dituztenak; izan ere, bere hitzetan, “larriena izan zen emakume batek esan zidala”. Esperientzia hori kontuan hartuta, emakume horrek irakurketa hau egiten du aldundietako teknikarien inguruan:

“Aldundietako teknikariek aztertu behar dute ea baldintzak betetzen dituzun, epaitu gabe, eta nik uste funtzionario asko pasatu egiten direla jendea epaitzen. Mailegu bat eskatu behar baduzu, baldintzak betetzen badituzu, ez dute zalantzan jartzen langile ona zaren, uste dut hori ez dela haien eskumenekoa”.

Bestalde, elkarrizketatutako beste pertsona batzuen **aldundi zehatzetako** langile zehatzen lana aitortzen dute, eta azpimarratzen dute “pertsona horiekin topo egiten duzula eta langile finak direla”. Horrek beste behin berresten digu aholkularitza ez dela erakundearen araberakoa, baizik eta topo egiten duzun pertsonaren araberakoa, eta pertsona batekin “topo” egiten baduzu “eta langile fina bada”, baloratu ere egiten da, batez ere nekazaritza-sektorean

Aholkularitzaren izaera pertsonalizatu hori ere egiaztatu egiten dugu elkarrizketatuen erantzunekin galdetu diegunean ea nork eman dien aholkularitza. Hala, haietako askok prozesuan lagundu dieten **persona konkretuak** aipatzen dituzte, eta ez hainbeste instituzio edo erakundeen izenak. Kasu askotan azaltzen dute zergatik sinesten duten pertsona horiengan eta zergatik diren garrantzitsuak haien ustiategiari buruzko erabakiak hartzeko aholkularitza-prozesuetan. Zentzu horretan, erakunde ezberdinetan genero-bereizkeria pairatu duten pertsonak honako hau azpimarratzen dute: “aholkularitzako erreferente gehienak emakumeak izan dira”.

ENBetan aholkularitzako pertsonalismoa eta horren feminizazioa gurutzatzen diren moduaren adibideak aurkitzen ditugu. Alde batetik, ENBen paperari dagokionez, esan genezake nekazariak gutxi gorabehera ados daudela eta uste dutela **“ENBen lana oso garrantzitsua dela”**, nahiz eta pertsona askok adierazi ENBak “aholkularitza-tokiak baino, izapideak egiteko tokiak direla”. Arazoa da ENBen aldetik jasotzea espero den aholkularitzaren gaitasuna neurri handi batean lanpostu horietan dauden pertsonen **ahaleginaren eta arduraren** araberakoa dela. Hortaz, nekazariari ENBekin dituzten harremanen kalitatearen inguruan galdetzean, honela erantzun dute: “kasuaren arabera” edo “ENBa ez da informazioa jasotzeko espazio segurua, tokatzen zaizun pertsonaren arabera”. Beraz, alde batetik, eta hurrengo bi aipuetan ikusiko dugun moduan (bata aholkulari batena eta bestea ENBko erabiltzaile batena), ENBetan lan egiten duten pertsonari buruzko balorazio positiboak ditugu, eta zentzu horretan benetako arazoari buruzko pistak ematen dizkigute:

Aholkularia	ENBko erabiltzailea
<p>“ENBtan lan egiten duten emakumeek amaren papera egiten dute, eta konponbidea ez bazekiten, informazioa bilatzen zuten eta ahal zuten guztia egiten zuten informazioa emateko. Nire esperientzia izan da lan paregabea egiten dutela”.</p>	<p>“Oso atseginak dira beti eta gauzak konpontzen saiatzen dira, ez dut esaten lana gaizki egiten dutenik, baina erotu egiten dira egin behar dena jakiteko, eta ez da normala administrazioan lan egiten duen norbaitek horrelako ahalegina egin behar izatea zerbait konpontzeko. Zerbaitek huts egiten du. Bilbora deitu behar dute, bertan ere ez dakite, egoitza nagusian ere ez. Gugandik gertu daude eta konprometitzen badira, azkenean aurpegia eman behar dute, baina pentsatzen dut hala izango dela toki guztietan”.</p>

Alde batetik, bi aipuetan aholkularitza-profilen **feminizazioa** erakusten dute, eta kasu honetan garrantzitsutzat jotzen da nekazaritza-sektoreari laguntzeko. Lehenengo aipuan amaren paperarekin ere lotzen da laguntza hori, zaintzarekin lotuz, beste pertsona batzuentzako egotearekin, emakumeei gizartearen aginduz tradizionalki esleitu zaion papera, hain zuzen ere. Bestalde, bigarren aipuak erakusten digu arazoak ez direla berez pertsonak, baizik eta ENBetan lan egiten duten pertsonen ez zaiela aholkularitza aproposa bermatu ahal izateko beharrezko informazioa iristen. Horrek erakundeen arteko **informazio-fluxuen** eraginkortasun-akats posibleari buruzko informazioa ematen digu. Informazio hori beharrezkoa da informazio-fluxua modu egokian irits dadin erakundeetatik nekazaritzaustiategiatar.

Bestalde, **ENBetan** aurretik aipatu dugu aholkularitza-pertsonalismoaren adibide argiak aurkitzen ditugula, eta informazio kontraesankorra ematen dizuten pertsonekin espazio berean egoteak emozionalki eta psikologikoki izan ditzakeen eragina ez ezik, horrek ere izan ditzakeen ondorio ekonomiko larriak. Izan ere, kontuan izan behar da bertan egiten direla nekazaritzaustiategiaren bideragarritasunerako eta jasangarritasunerako prozesu garrantzitsuak. Hurrengo hitzetan ikus dezakegu azken hori:

“ENBn oso azalpen gutxi ematen dizkizute, bertan lan egiten duen emakume batek izan ezik, eta begira 20 urtez egon dela aldi baterako lanean, eta hura da bere lanean gehien sinesten duena eta informazioa emateko prestutasuna duena. Egun batean harekin hitz egin nuen azaltzeko nola ulertzen nituen adjudikazio bat lortzeko baldintzak, ados zegoela esan zidan eta gehieneko puntuazioa lortzeko proiektua idatzi nuen. ENBra itzuli nintzenez proiektua sartzeko, gazte bat aurkitu nuen eta gaizki egin nuela esan zidan, guztia asmatu nuela eta guztiz oker nengoela. Sentsazio izugarri txarrarekin joan nintzen bertatik. Egun batzuk geroago emakumearekin topo egin nuen berriro ere, eta esan zidan uste zuela ni nintzela ongi ulertu zuen bakarra, eta irabazi egin genuen”.

Kasu horrek, azaldu dugun moduan, erakusten du zer nolako ondorioak izan ditzakeen nahasketak ENB bezalako espazioetan ematen den aholkularitzan, kontuan izanda espazio saihetsezinak direla, non nekazaritza-sektoreko izapideen zati handi bat egiteko joan behar garen. **Kudeaketa-zentroei** dagokionez, elkarrizketatutako aholkulariek neurri handi batean aipatzen dituzten arren, eragina izan du elkarrizketatutako nekazaritza-ustiategiataro langileek Gaztenek programan parte hartu izana; izan ere, aurretik azaldu dugun moduan, kudeaketa-zentroak arduratzen dira programa honetan laguntzeaz eta tutoretza emateaz. Hala, Gaztenek programatik pasa ez diren pertsonen kudeaketa-zentroen inguruan galdetzean, horrelako erantzunak jasotzen ditugu: “Gaztenek ez dugunez eskatu, eta nahi edo ez kudeaketazentrotara batera eramaten zaituztenez, askatasuna izan dugu zentzu horretan, eta erabaki dugu ez joatea kudeaketazentrotara batera”. Aldundien eta kudeaketa-zentro batzuen arteko **harreman instituzionalek** mesfidantza eragiten dute elkarrizketatu batzuen artean. Hemen ikus daiteke:

“Aldundiaren laguntzekin iruditzen zait txiringittoa muntatu dutela, zeren azken finean dirua sartzeko dute kudeaketa-zentro batean, instalatzen diren pertsonen tutoretzak ematen dizkietelako. Norbaitek egin behar du, baina ez dakit zer punturaino...”

Aipatu dugun moduan, Gaztenek programa funtsezkoa da instalazio askorentzat; izan ere, lehenengo instalazioetarako laguntza zein baliabideak eskuratzen laguntzen du. Hasiera batean, elkarrizketatutako pertsona batek azaltzen duen moduan, “Gaztenek ematen duen aholkularitza sektorean ekiten duen edonorentzat da”, eta uste du “garrantzitsua dela hori argitzea”, nahiz eta “dagoeneko nahiko sozializatuta dagoen”. Izan ere, praktikan, nekazaritza-sektorean instalatzen diren pertsonen Gaztenekekin duten lotura **gazteak sartzeko “6.1 neurria”** mugatzen dute, zeinetara 41 urtetik beherakoek soilik irismena dute. Hala ere, honela argitzen du beste elkarrizketatu batek: “Gaztenek berez laguntzak ematen dituen programa da, lehen instalazioenak adin-muga du, baina laguntzen bigarren ildoak edozein adinetako pertsonen inbertsioetarako dira”.

Horrela, elkarrizketetan ikusi den moduan, nekazariak Gaztenekengana doaz aholkua jasotzeko laguntza zehatz horiek eskatzen dituzten heinean, eta, kasu askotan, kontuan hartzen dute instalatzen diren pertsonen adin horien mugan daudela. Programak baliabideak ematen ditu, baina administrazioaren aurrean konpromisoak eta justifikazioak ere eskatzen ditu. Sektorean bost urtez geratzea eskatzen da, eta epe hori amaituta, ekoizpenak bideragarria izan behar du programaren parametroen arabera. Elkarrizketatutako batzuek figura garrantzitsua dela adierazi arren, beste batzuek adierazi dute ez dutela horren alde egin, ez dakitelako ziur konpromiso horiei erantzun ahal izango dioten, eta gainera ez dute baldintzatuta egon nahi.

Gaztenek programaren bidez jasotako aholkularitzari dagokionez, elkarrizketatuek, zentzu horretan, errealitatea nahasgarria dela esaten dute, eta “ahal duzun neurrian enteratzen zarela”. Azaltzeko, hona hemen bi partehartzailerren hitzak:

Aholkularitza Gazteneken

“Ez dakit non aterako den hau, baina ez dute ongi aholkatzen. Duten diru guztiarekin informazioa askoz argiagoa izan zitekeen: informazio-hitzaldiak, nola egin daitekeen azaltzen duten gidak, aukerak, etab. Hasieran ez duzu ezer ulertzen. Gazteneken webgunea ikusten duzu eta ez duzu ezer ulertzen, eta bertara iristen zarenean ere ez. Badirudi informazioa ez dagoela ongi ordenatuta. Esaten dizute: “esan zer ideia duzun eta orain has zaitez aurrekontuak bilatzen”.

“Berez laguntza bat da, ia guztia haiek egiten dutelako, eta epaitegi batean aurkezten dira zure orde zuri laguntza emateko, baina nire ustez izapide bat da aholkularitzaespazioa baino. Esleitzen dizuten tutorea ere izapide baten modukoa da. Eta zer esan ekoizpenari buruz. Laguntza lortzeko zer behar duzun, materialei buruz aholkua ematen al dizuten, arriskuen bizpahiru enpresa... Halakoak. Proiektua egiten laguntzen dizu”

Zentzu horretan, ikus daiteke aholkularitza parametro geldia eta homogeneo batzuen arabera egiten dela, egoeren aniztasuna kontuan izan gabe. Bi kasuistika zehatz azpimarratu ditzakegu, elkarrizketatutako pertsonen arabera, bai programaren parte diren aldetik bizi izan dituztelako, bai programan parte-hartzeko gogoak kendu dizkielako. Alde batetik, ustiategiaren indibidualizazioa egiaztatu da. Hala, teoriarik instalazioa aztertzea bilatzen den arren, praktikan instalazioko pertsona bati laguntzen zaio sartzeko laguntza batzuen bidez. Horiek, azken finean, indibidualak dira, eta, ondorioz, azken batean aholkularitza-programa indibidualizatua da. Hori bera adierazten duten bi lekukotasunen hitzen bidez egiaztatu dezakegu. Alde batetik, aholkulari baten hitzak adierazten ditugu, zeinak aitortzen duen programa printzipioz “pertsonala” dela, nahiz eta egoera kolektiboek egokitzen zaiela uste duen. Bestetik, Gaztenek programan espazioa aurkitu ez duen proiektu kolektibo baten kasu zehatza aurkezten da:

Aholkularia	Nekazaria
<p>“Printzipioz pertsonala da, programa pertsonarentzat dago diseinatuta, baina baditugu sozietateak, ondasun-erkidegoak eta abar diren proiektuak, eta hainbat sustatzaile dituen arren eta pertsonala den arren, guztian egiten da lan”.</p>	<p>“Gaztenek proiektu kolektiboan ildo du, baina ez genuen ildo horrekin bat egiten. Oso proiektu txikia gara, eta gutxinaka hazi nahi genuen, baina Gaztenek ez du horretarako aukera ematen (...). Aldundiarekin bildu ginen azaltzeko kolektibo bat ginela, eta kolektibo modura sartu nahi genuela, baina ez geunden haiek planteatzen zituzten parametroen barnean. (...) ondorioa izan zen gure urteko lanunitatearekin une horretan pertsona bakar batek eska zezakeela Gaztenek”.</p>

Bestetik, azpimarratu egiten da Gaztenek proiektuen **gehiegizko dimentsionamendurako** joera duela, batez ere proiektu txikienetan. Zentzu horretan, ekoizpen-modu txikia nahi duten ustiategiak ez dira fio, eta uste dute aholkularitza- eta laguntza-programak ez daudela haietan zentratuta, edo uste dute nekazaritza-sektorerako planetatik kanpo uzten dituztela. Zentzu horretan, beste aholkularitza-agente batzuek zailantzan jartzen dute zer neurritan egokitzen diren programa-mota horiek

lurralde historiko eta eremu batzuetako errealitate orografiko eta sozialak soilik proiektu txikiak instalatzea ahalbidetzen duen. Zentzu horretan, hitz hauek nabarmendu ditzakegu:

“Ez diogu guztiz kasurik egin Gaztenek aholkulariak esandakoari. Hark esaten zigun pabiloi erraldoia egiteko, hezteko gela bat eta guk pentsatzen genuen: Nola egingo dugu zortzi mila euroko inbertsio bat zazpi behirengatik? Ez genion zentzurik ikusten proposatutakoari. Lan horretan ari ziren beste abeltzain batzuk ezagutzen lagundu zigun, eta haiek aholkuak eman zizkiguten. Adibidez, animaliak maneiatzen ditugun moduagatik ez genuen ukulurik behar, behiak oso denbora gutxiz egon behar dutelako bertan. Hobia ere ez genuen behar, ezta andela jarri ere, eta jezte-makina mugigarria erosi genuen 300 eurotan”.

Aipu horrek erakusten digu alde batetik Gaztenek programei ematen zaien gehiegizko garrantzia, eta, bestetik, sektoreko parte-hartzaileen arteko aholkularitza-sare informalaren garrantzia, bere kasuan bizitako eta pilotutako esperientziari esker. Ildo horretatik, aurretik identifikatutako agenteez gain, **nekazaritza-sektorean denbora luze daramaten pertsonak osatutako** aholkularitza-espazio informala badagoela esan genezake, eta hori izan da instalatzen diren pertsona asko sartzeko eta erabakiak hartzeko giltza.

Azkenik, aurretik aipatutako harreman instituzionalatik eratorritako zailtasunak kontuan hartuta, elkarrizketatutako hainbat pertsonak nekazaritza-sindikatuak azpimarratzen dituzte aholkularitza-espazio gisa. Elkarrizketatutako hainbat pertsonak haiengana jo dute zenbait arrazoiengatik. Bikoteko bi kideren batek sektorean alde aurretik familia-esperientzia duen ustiategietan, sindikatuera joateko arrazoa da aurrez ezarritako familia sindikatu horretan afiliatuta zegoela eta, beraz, esperientzia positiboa zuela espazio horrekin. Nekazaritza-sektorean aurretiaz familia-loturarik ez zegoen kasuetan, nekazaritza-sindikatu bati hurbiltzeko arrazoiak lotura zuen nekazaritza-eredu zehatz bat hautatzearekin, arrazoi politikoekin edo sektorean denbora luzez aritu diren pertsonen emandako aholkuarekin.

Ondorio modura, egiaztatu dugu aztertutako ia ustiategi guztietan aholkularitza bilatu dutela instalazio-prozesuetan zehar. Izatez, elkarrizketatutako pertsona guztien artean nekazaritza-lana bakarrik egiten duen emakume bakar batek esan du “autodidakta dela”, eta ez du aipatzen zer aholkularitza-espaziorengana jo duen bere ibilbidean zehar. Bestetik, elkarrizketatutako beste emakume batek esan du aholkularitza hain dela nahasgarria, ezen informazioa ahal duen aholkularitza-erakunde guztiekin alderatzen duela; izan ere, “ezin duzu soilik baten aholkua jaso, hobe da bizpahirurena”.

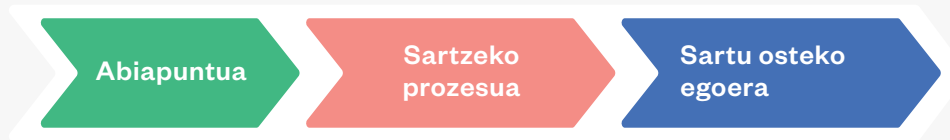

INSTALAZIO-PROZESUKO UNE GARRANTZITSUAK

Erabakiak hartzeko prozesuei buruzko elkarrizketetatik eta lortutako informaziotik abiatuta, **hiru une garrantzitsu** identifikatu daitezke, sektorean sartzeko fase ezberdinei lotuta daudenak. Hurrengo irudian ikus daitezke eta jarraian azalduko ditugu

31. irudia: Erabakiak hartzeko hiru une garrantzitsu

→ **Lehenik eta behin, “abiapuntua”** esaten diogu norbaitek sektorerara hurbiltzea erabaki eta informazioa bilatzen hasten den uneari. Garrantzitsua da kontuan izatea abiapuntu hori “informaltasunarekin” lotuta dagoela; izan ere, une horretan instalazio askotan jarduera probatzen dute egoera formalizatu gabe, behin betiko erabakiak hartu gabe. Hori dela eta, ikusi dugun moduan, kasu askotan funtsezkoa da agente informalen rola. Besteak beste, hauek nabarmendu ditzakegu: sektorean denbora luzez egon diren pertsonen esperientzia, landa-eremuko emakumeen kolektiboak edo lurraren defentsa babesten duten beste kolektibo batzuk, baita nekazaritza-jarduerari lotutako sindikatu eta elkarteak, zeinak altan ematen dituzte nekazaritza-jarduera edo administrazio-egoera araututa ez duten pertsonak. Hori modu argian ikus daiteke elkarrizketatuen artean bi kasu zehatzetan.

Elkarrizketatutako ustiatzietako batean hasi zen utzitako lur batzuk modu kolektiboan hasi ostean, auzokideekin adostu ostean. Formalizatu gabeko egoera hori zegoen artean, aurretiaz nekazaritza-jarduerari lotutako pertsonen eta afiliatzeko baimena ematen zieten nekazaritza-elkarte baten aholkuak jasotzen zituzten, jarduera legeztatu gabe izan arren. Elkarrizketatutako beste ustiatzietako batean emakume migratzaile bat da buru, eta hiru urtez administrazio-egoera irregularrean egon da Atzerritarrei buruzko Legearen baldintzen ondorioz. Horrek areagotu egiten zuen bere zaugarritasun-egoera nekazaritza-sektoreko bertako beste pertsona batzuekin alderatuta. Egoera horretan zegoen bitartean, aholkularitza jasotzen zuen aurretiaz nekazaritza-jarduerari lotutako pertsonen bidez, bai eta beharrezko prestakuntzetan parte hartzen uzten zion nekazaritza-sindikatu baten bidez, nahiz eta administrazio-egoera irregularrean egon.

→ **Bigarrenik “sartzeko prozesua”** esaten diogu egin nahi den proiektuaren ideia dagoenean eta hura egiteko lehen urratsak egiten direnean. Fase horretan ezin da alde batera utzi lotura kudeaketa- eta aholkularitza-erakundeekin, kontuan hartuta eskatutako laguntza publikoak. Hortaz, Hazik eta beste kudeaketa-zentroek garrantzi handia dute fase horretan ustiatzietatik horiei lotutako finantzaketa izan badute. Beraz, esate baterako, Gaztenek programari lotutako ustiatzietan, fase horrek bost urte iraungo lituzke gutxienez, hori baita programan zehazten den denbora.

→ **Hirugarrenik, “sartze ondorengo”** fasea esaten diogu proiektua abian jarri eta sartzeko prozesua amaitu den faseari. Hortaz, fase horretan proiektuek ibilbide nahikoa dute sektorearen ideia argia izateko, eta aurreko faseetan hartutako erabakiak planteatu ditzakete. Ikusten dugu aurreko faseetan funtsezkoa dela aholkularitza eta laguntza publikoak ematen dituzten erakundeekin (hala nola Hazi edo kudeaketa-zentroak) lotura izatea, baina harreman hori txikiagoa da edo murriztu egiten da proiektua egonkortzeko fase honetara iristean. Aitzitik, prozesua egonkortzen denean eta sektorea hobe ezagutzen denean, erakundeekiko harremana handitzen da, hala nola ENBekin; izan ere, administrazio-izapide askotarako funtsezko espazioa da.

Erabakiak hartzeko eta erakundeekin harremanak izateko une horietan Nekazaritza Ekologikoa sustatzeko erakundeengana eta nekazaritza-sindikatuengana jotzen bada, harreman egonkorra mantentzen dute prozesu guztian zehar. Ikusiko dugunez, erabakiak hartzeko hiru une horiek funtsezkoak izango dira hurrengo atalean ikusiko ditugun figura juridikoekiko erabakiak hartzeko.

AHOLKULARITZA-BIDE NAGUSIAK

Erabakiak hartzeko hiru une horrek identifikatzea nekazaritza-sektoreko **aholkularitza-bide** ohikoenak zeintzuk diren ezagutzen laguntzen digu. Zentzu horretan, elkarrizketatutako aholkulari batek esaten duen moduan, kontuan hartu beharreko lehen gauza da “lurralde bakoitzak bere berezitasunak dituela”. Berezitasun horiek kontuan izanda, azaletik, aholkulariek uste dute sektorean jarduera hasten dutenentzako biderik ohikoena da lehenik eta behin **Eskualdeko Nekazaritza Bulegora (ENB)** bertaratzea. ENBn harrera egiten zaie eta lehen kontaktua dira, eta ekoizpeneredua eta proiektuaren egoeraren arabera, ENBtik Haziko pertsonengana, kudeaketa-zentroetara edo aldundietara bidaltzen zaie.

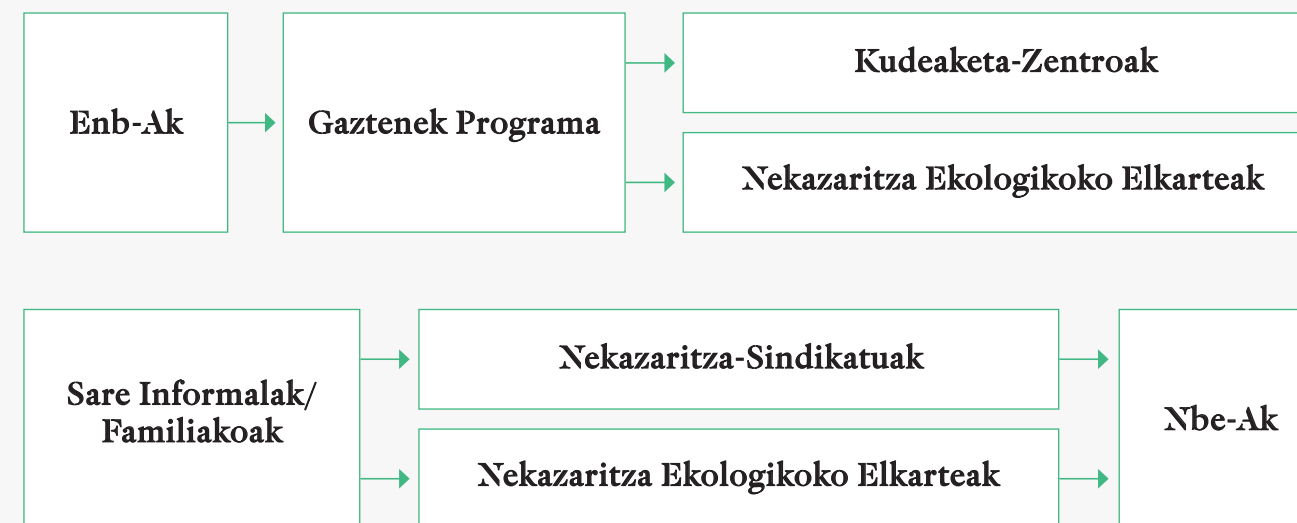
Hala adierazten du aholkularietako batek: “teorian lehenik eta behin ENBtara doaz, eta ENBn elkarrizketa egiten zaie, baina ez da hala. Lehenik ENBtara doaz, eta ENBetatik, profilararen arabera, kudeaketa -zentroetan informazioa jasotzera bidaltzen zaie”. Zentzu horretan, deigarria da elkarrizketatuek aipatu ez izana, nahiz eta Gaztenek programaren orrialdean emandako informazioan nabarmentzen den **Nekazari Gazteen Bulegoa** (OJA), ENBren barne dagoen espazioa, hain zuzen ere. Edonola ere, ENBrekin dagoen kontaktu hori askotan prozesuan sartzeko lehen urratsa da, eta ondoren Gaztenek programara bideratzen da baldintzak betetzen badira.

Nolanahi ere, pertsonen aholkularitza-espazioei buruz uste dute askotan ez dituela barne hartzen espazio informalak, eta neka zaritza-ustategien parte diren pertsonen funtsezkotzat identifikatzen dituzte. Elkarrizketetatik ondorioztatzen dugu ENBak ez direla beti laguntza eskatzen den lehen tokia, baizik eta kontuan hartzen direla sektoreko beste espazio edo pertsona erreferente batzuk, eta askotan haiengana jotzen da lehen aldiz informazioa lortzeko, eta garrantzitsuak dira ondoren ez bada Gaztenek programaren alde egiten. Bi errealitate horiek kontuan izanda, instalazio-prozesuan bi ibilbide mota ondorioztatu ditzakegu:

- **“Instituzionalizatuagoa” den ibilbidea, ENB abiapuntu izanda. Kasu gehienak Gaztenek programara bideratzen ditu, kudeaketa-zentroen edo Nekazaritza Ekologikoko Elkarleen laguntzarekin, zeinekin eredu horretarako hitzarmenak egin diren.**
- Ibilbide **“informalagoa”**, Gaztenek programan ez sartzea erabakitzen duten ekimenekin. Familia-sareekin edo sektoreko sare informalekin hasten da, eta erreferentzia-espazio nagusiak nekazaritza-sindikatuak edo nekazaritza ekologikoko elkarleak dira, nahiz eta halabeharrez ENBtara jo beharko den beharrezko administrazio-izapideak egiteko.

Hurrengo irudiak aholkularitzako bi ibilbideetan parte hartzen duten agente nagusiak erakusten ditu:

32. irudia: Aholkularitza-ibilbideak instalazio prozesuetan

Aipatu behar da bi ibilbide horiek ez direla pertsonen eta agente zehatzen arteko harremana zehazten duten errealitate aldaezinak, beste aukera batzuk baztertzen dituztenak, baina joerak identifikatzen laguntzen digute. Gainera, bi espazioen arteko gurutzaketak ikus ditzakegu. Alde batetik, bi ibilbideetan **agente komun bat agertzen da, ENB**, nahiz eta kasu askotan rol ezberdina izan. Lehen kasuan informazio-iturri gisa identifikatzen da; bigarreanean, ordea, izapideak egiteko beharrezko espazioa da, baina informazioa lortzeko beste iturri garrantzitsuago batzuk identifikatzen dira.

Bestetik, gurutzaketa horiek irudian ikusgai ez egoteak ez du esan nahi existitzen ez direnik, nahiz eta agian modu ezberdinean izan hautatzen den ibilbidearen arabera. Hortaz, ez du esan nahi Gaztenek programaren parte izan direnek ez dutela beste sare informalengana, sindikatuengana edo nekazaritza ekologikoko elkarleengana jo; kasuaren arabera, aholkularitzaespazio izan dira informazioa alderatu nahi zutenentzat. Dena den, batzuetan, identifikatu dugu lehenik bide instituzionalizatuagoengana jotzen dutenak, eta aholkularitza eta informazioa kontrastatzeko beste bide batzuk ez dituztenak, **aholkularitza-agente eta beste erakundeekiko mendekotasun** handiagoa dutela, eta, ondorioz, horiek emandako informazioa funtsezkoa izango da erabaki egokian hartu ahal izateko. Batez ere hurrengo atalean sakonduko dugu kontu horietan.

II. BLOKEKO ONDORIOAK

Deskribatutako kontuan izanda, ondorioz-tatuko dugu ikerketan zehar kontaktatutako **erakundeen eskuragarritasuna** oso ezberdina izan dela. Oro har parte hartzeko prest egon diren arren, lurralde bateko Foru Aldundiarekin egindako elkarrizketa komunikazio-bulegora bidalitako inkesta baten bidez egin behar izan da, eta adierazi ziguten ez zitzaieela aproposa iruditzen taldeak ENBei elkarrizketak egitea. Ondorioz, lurralde horretan ezin izan da informazio askorik lortu.

Erakundeetatik lortutako informazioari dagokionez, esan daiteke **ENBa espazio garrantzitsutzat** identifikatzen dutela, batez ere izapideak kudeatzeko. LGEak eta beste erakunde batzuk, aldiz, ez dira gakotzat identifikatzen sartzeko prozesuetan edo nekazaritza-ustiategiaren lehen urteetan. **Kudeaketa-zentroekin** egiaztatu da **harreman-maila ezberdina** dagoela. Zentro batzuetan kudeaketa prozesu estandarizatuekin egin da, laguntza-epeetara mugatuta, eta haiekin sartzeko prozesua amaitzean harremana ere amaitzen da. Beste kudeaketa-zentro batzuetan, aldiz, pertsonak inplikatuagoak daude, eta konfiantza eta hurbiltasun handiagoa izan dute. Elkarte eta sindikatuarekin izandako harremanari dagokionez, harremanak hurbilagoak izan ohi dira, egonkorragoak eta iraunkorragoak.

Harreman horiek aldatu egiten dira lurraldeen arabera: Bizkaian eta Araban aholkularitza emateko erreferentziazko agente nagusiak nekazaritzasindikatuak eta kudeaketa-erakundeak dira; Gipuzkoan soilik kudeaketaerakundeak aipatzen dira, eta sindikatua ez da kasu batean ere aipatzen agente garrantzitsu modura.

Sektoreak aholkularitzari buruz duen iritzia dagokionez, aipatzekoa da ekoizle gehienak **burokraziaz gainezka** daudela. Horrek instituzionalari lotutako prozesuetan partehartzeko gogoak kentzen dizkie, eta horrek administrazioarekin izandako harremanetan eta norberaren biziraupenari eragiten dio; izan ere, laguntzak galtzen dituzte ez dituztelako zailtasun handiko beharrezko izapideak identifikatzen. Horri **hizkera ulergaitza** gehitzen zaio. Azken hori oso garrantzitsua da ustiategietako langileen batez besteko adina kontuan izanda.

Gehiegizko burokraziari eta sektoreko pertsona askorentzako egoera zailari, administrazioarekin eragindako **bereizkeriak gehitzen zaizkie**. Hala adierazi dute elkarrizketatutako askok, generoa, klasea eta jaioterria dela medio. Horren ondorioz, **aholkularitzan pertsonalismoa** delakoa egotea dakar, hau da, aholkularitza hautatutako erakundearen arabera baino, aurkitutako langilearen arabera izango da. Hala, erakunde bakar batean, arreta emandako pertsonaren arabera, izandako tratua eta lortutako informazioa oso ezberdina izan daiteke.

Sektoreko pertsonak erakundeekin duten harremanetan, aurretik aipatu dugun moduan, **ENBak** espazio gakotzat hartzen dira, batez ere izapideak egiteko, eta ez hainbeste aholkularitza jasotzeko. Berez, nabaritzen da batzuentzat ENB ez dela informazioa lortzeko espazio fidagarria. Oro har, bertan lan egiten duten pertsonen lana aitortzen da, eta haien rola ama batenarekin alderatzen da ere, baina kasu horretan ere pertsonalismoa agertzen da eta “tokatzen zaizun pertsonaren arabera” da.

Pertsonalismo hori **kudeaketa-zentroetan** ere agertzen da. Gaztenek programaren parte izan direnen kasuan, salbuespen batekin, **ez da hautematen informazio fidagarria lortzeko iturri gisa**. Jasotako laguntza eta aholkularitza **derrigorrezko izapide modura** ulertzen da, eta ez sektorean sartzeko informazio erabilgarria eskuratzeko espazio gisa. Hori batez ere proiektu kolektiboren parte diren edo eskala txikiko proiektu bideragarria bilatzen dutenen artean detektatzen da; izan ere, aholkularitza modu indibidualean ematen da, eta askotan proiektuei gehiegizko garrantzia eman nahi zaie, eta horrek mesfidantza eragiten du. Kasu horietan informazioa beste bitarteko batzuen bidez bilatzen da, oro har sindikatu, elkarte edo sektorean esperientzia duten pertsonen bidez.

Lortutako informaziotik abiatuta, **hiru une garrantzitsu identifikatu ditugu sartzeko prozesuan**, eta, hortaz, baita ustiategiarekin lotura duten erabakiak hartzeko prozesuan: i) instalazioaren ideia sortzen hasten deneko abiapuntua; ii) sartzeko-prozesua, eta horretarako Gaztenek programaren laguntzak izatekoan, bost urtekoa izango den, hori baita diru-sarreraren maila justifikatzeko beharrezko epea; eta iii) ondorengo unea, proiektua egonkortuta dagoenean. Erakundeekin dauden harremanak desberdinak dira une honetan, eta jarraitu beharko **ibilibideen** arabera. Zentzu horretan, bi nagusi identifikatzen dira: i) instituzionalizatuagoa den ibilbide bat, non abiapuntua oro har ENB den eta hurrengo urratsa Gaztenek programan sartzea den; eta ii) ibilbide informala, non lehen urratsetan pertsonak aholkua jasotzen duten sare informalekin bidez eta nekazaritza-sindikatuak eta nekazaritza ekologikoko elkarteak dituzten erreferentzia-espazio gisa.

Testuinguru horretan, erakundeekin izandako **harremanak** ere ezberdinak dira. Kudeaketa- eta aholkularitza-zentroekin izandako harremanak, oro har, ibilbide instituzionalizatuan sartzeko prozesuari egon ohi dira lotuta; sindikatu edo elkarteekin, aldiz, harremana luzeagoa izan ohi da. ENBen kasuan, egoerak denetarikoak dira: ibilbide instituzionalizatuenen abiapuntua dira, eta, ondorioz, harremana hasieratik ematen da. Ibilbide informalean, ordea, harremana izapideak egiteko unean hasten dira. Bi kasuetan, harremana luzeagoa da, ENBk izapideak egiteko espazio nagusiaren rola duelako.

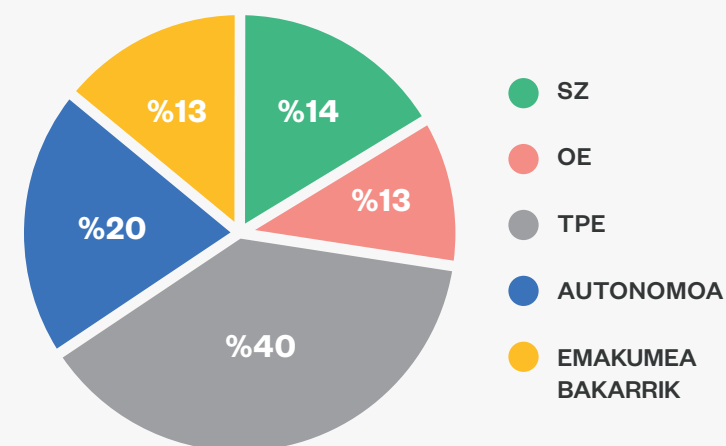
III. BLOKEA: TITULARTASUN-FIGURARI BURUZ ERABAKIAK HARTZEKO PROZESUAK

Ondorengo taulan ikus daitekeenez, bloke honetan azalduko dugu nolakoa den titulartasun-figuri buruz erabakiak hartzeko prozesua, zer rol duen aholkularitzak prozesu horretan eta zein den gogobetetasun-maila, hurrengo galdera orientagarriak erreferentziatzat hartuta:

3. Blokea: titulartasun-figurak	
Laburpena	Galdera orientagarriak
Azalduko dugu nolakoa den titulartasun-figurari buruzko erabakiak hartzeko prozesua, zehazki: zer rol duen aholkularitzak prozesu horretan eta zein den gogobetetasun-maila hautatutako figurarekiko.	- Zein titulartasun-figura aukeratzen dira nekazaritza-sektorean?
	- Zein dira hautatzeko arrazoiak?
	- Zein faktorek eragiten dute erabakietan
	- Zer ondorio izan ditu erabaki horrek?
	- Zein da zure gogobetetasun-maila hautatu zenuen titulartasun-figurarekiko?
	- Zer aholkularitza-mota jaso zenuen nekazaritzaustategieen titulartasun-figuri buruz?
	- Zein entitatek ematen dute horri buruzko informazioa eta zer informazio ematen dute?

Titulartasun-figuren inguruko erabakiak hartzeko prozesuak aztertu ahal izateko, ikerketa honetan lagin bat aukeratu dugu, non **titulartasun-profil ezberdinen** mende zeuden profilak kontuan hartu diren. Hurrengo grafikoan laburtzen da:

9. grafikoa. Figura juridikoak elkarrizketatutako ekoizpenetan

Grafikoan ikusten denez, hautatutako laginean bost titulartasun-figura ikus ditzakegu: Lehenik eta behin, elkarrizketatutako pertsonen % 14 **Sozietate Zibilaren (SZ)** figuraren pean daude. Pertsona horiek ematen duten informazioa SZren eta TParen arteko antzekotasunen, aldean eta gaizki-ulertuen berri ematen digu, ondoren ikusiko dugun moduan. Bigarrenik, elkarrizketatutako pertsonen % 13 **Ondasun Erkidegoaren (OE)** figuraren pean daude, eta, ondorioz, elkarrizketetan ikus ditzakegu zeintzuk diren OE, SZ eta TParen artean dauden antzekotasun, alde edo gaizki-ulertuak. Hiruga-

rrenik, funtsezkoa iruditu zaigu ustiatzea **bakarrik** gidatzen duten emakumeen % 13ri elkarrizketa egitea; izan ere, TParen emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna bermatzea bilatzen duen tresna den aldetik, jakin nahi genuen zein den TParen onurak jaso ezin dituzten emakumeen pertzepzioa. Hortaz, elkarrizketa horien bidez ulertu ditugu zein diren haien kasuistak eta zer neurritan eragiten dien TPak.

Laugarrenik, **autonomo** gisa lanean ari diren emakumeen % 20 elkarrizketatu ditugu, nahiz eta haien bikoteak ere haiekin batera nekazaritza-sektorean lan egiten duten. Horrek ulertzen lagundu digu zergatik hartu duten erabaki hori elkarte-figuratara, eta, batez ere, TParen jo ordez. Azkenik, elkarrizketatuen % 40 **TP figurara** lotuta daude (TPE 16 gisa ere ezaguna). Nahitara erabaki da figura horren barne dauden pertsona-kopuru handiagoari elkarrizketa egitea, instalazio- eta aholkularitza-motibazio eta prozesuak ulertu ahal izateko, bai eta erabaki hori hartzera eraman dituen inplikazioak eta gogobetetasun-maila ulertzeko ere.

¹⁷ Txostena errazago idatzi ahal izateko, aurretik azaldu dugun moduan eta akronimoen zerrenda laburtzen denez, titulartasun partekatua figurari TP esango diogu. Dena den, termino juridikoetan, figuraren izen osoa Titulartasun Partekatua Entitate da, hau da, TPE. Hori dela eta, figura batzuetan, testu honetan agertuko den moduan, TParen figura aurkituko dugu, TPErena bezala jarrita.

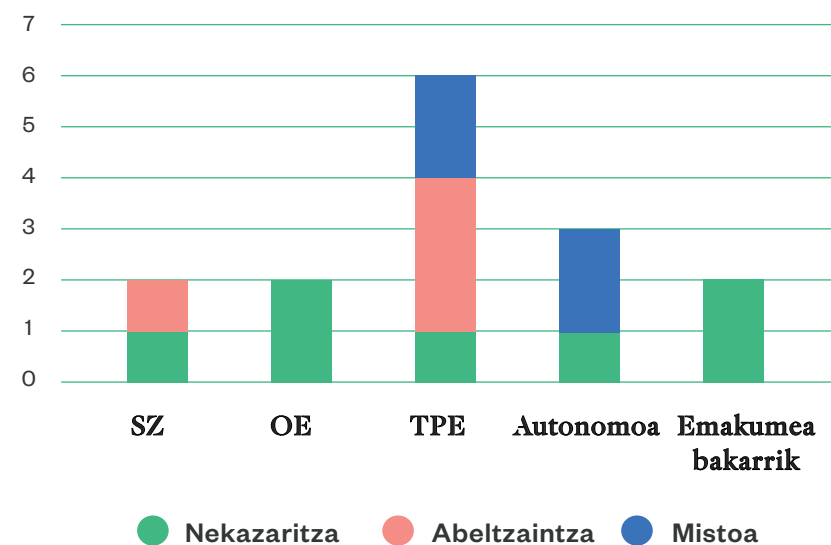
Dena den, aurretik adierazi dugun moduan, elkarrizketatu daitezkeen TParen ustiategiak aurkitzea **ez da erraza izan**, eta, ondorioz, horiek aurkitzeko estrategia ezberdinak erabili dira. Besteak beste, horietaz zehazki arduratzen diren erakundeengana jo dugu, hala nola Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa eta aldundiak, baina bitarteko horien bidez datu kuantitatiboak lortu ditugu soilik (eta esan dugun moduan, arrakasta-maila ezberdinarekin) datuen babesa dela eta. Zehazki TPan lan egiten ez duten, baina prozesu zehatz batzuetan laguntzen duten entitateengana jo dugunean, hala nola ENBak, sindikatuak eta kudeaketa-zentroak, zuzeneko kontaktuak lortu ahal izan ditugu, zehazki, elkarrizketuek ustiategiarekin harreman estua zutenean eta ikerketan laguntzeko interes nahikoa zutenean. Hori dela eta, pertsona batzuei maila pertsonalean zuzenean galdetu zieten elkarrizketa egiteko prest zeuden.

lido horretatik, elur-bolako laginketa ez da ere eraginkorra izan da elkarrizketatzeko pertsona berriak aurkitzeko, batez ere nekazaritza-sektoreko pertsonak aurkitzeko; izan ere, gehienek ez zituzten TParen erregimena hautatutako ustiategiak ezagutzen (haiek figura horren pean egonda ere). Hortaz, bitxia bada ere, zentzu horretan funtzionatu duen eta ikerketan sartutako eta horretan interesa zuen aholkulari batek gomendatu zigun metodoa izan da figura juridiko ezberdinei **emandako laguntzen zerrenda berrikustea**, eta, batez ere, TParen figuraren mende zeuden ustiategiak, ustiategiaren izenekin web-orrian harremanetarako datuak aurkitu zitezkeen aztertzeko. Horrek guztiak erakusten digu zein zaila den sektorean TParen erregimenean dauden ustiategietara iristea eta horiei buruzko informazioa aurkitzea.

Ikus dezakegunez, eta I. blokean komentatu dugunez, titulartasun-figuri buruzko erabaki hori ez da elkarrizketatutako pertsona eta ustiategiaren baldintzekiko independentea. Hortaz, hautatutako figuren inguruko erabakiak beste osagai batzuekin gurutzatzen dira, bai **ustiategiaren profilari** dagokionez bai horietan parte hartzen duten

pertsonen profilen aniztasunari dagokionez. Ustiategiaren profil ezberdinekin gurutzatzen diren datuei dagokionez, zentzu horretan kontuan hartu diren faktoreek ustiategiaren eredu eta ekoizpen-motarekin, eta kokatzen diren probintziekin lotura dute, hurrengo irudian ikus dezakegun moduan:

10. grafikoa: Elkarrizketatutako figura juridikoak sektoreka

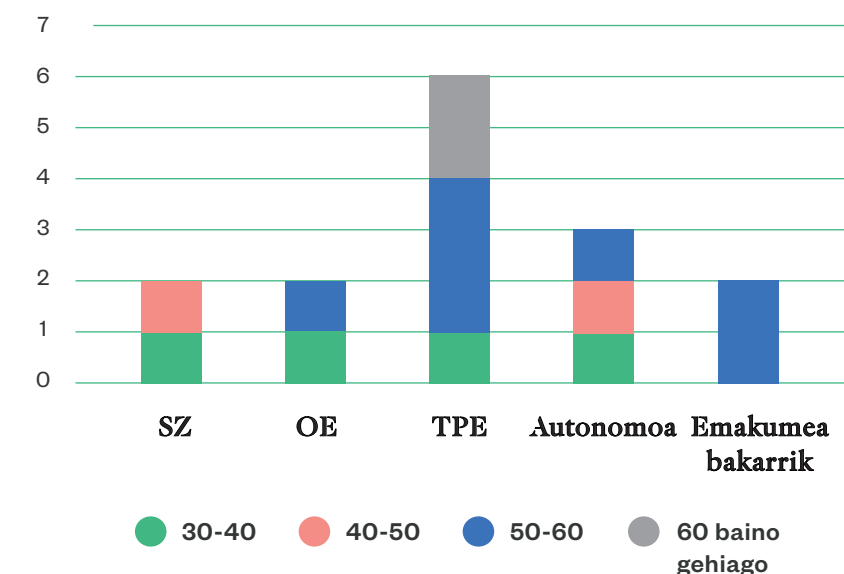

Grafiko horrek ulertzen laguntzen digu irudietan aurreikusitako ustiategiaren aniztasuna, eta horrela ikus dezakegu zer neurritan eragiten duen jardueramotak hartutako erabakietan. Hortaz, alde batetik ikus dezakegu elkarrizketatutako TPetan identifikatutako hiru ekoizpen-motak gauzatzen dituztela, baina ez da harriztekoa, kontuan hartuta elkarrizketa gehien egindako figura dela. Bestalde, OE eta bakarrik dauden emakumeak jarduera bakar batean sartzen dira. Ustiategi txikiak dira, baratze-sektorerara lotutakoa, eta nekazaritza-jarduera hasi dutenak aurretiaz familia-loturarik izan gabe. Ezaugarri horiek sektorearen errealitateak islatzen dituzte oro har I. blokeko aholkulariek adierazten ziguten moduan, hau da, zaila dela nekazaritza proiektuak bakarrik edo aurretiazko familiaren laguntzarik gabe gauzatzea.

Bestetik, aniztasuna ere badago, SZn **bi ekoizpen-mota daudelako**, abeltzain- eta nekazari-profilak dituztenak. Autonomoetan ere baratzejarduerak eta jarduera mistoak barne hartzen dira. SZren kasua erraz ulertu daiteke kontuan hartuta figura ohikoena izan dela euskal abeltzaintza-sektorean, eta, ondorioz, figura horren mende ekoizpen-mota guztiak daude, baita nekazaritza-sektoreko bikote asko ere, aurrerago sakonduko dugun moduan. Hortaz, ikusten denez, abeltzaintza SZ eta TPan agertzen dira, eta ez hainbeste beste figura batzuetan. Horrek bat egiten du egindako analisi kuantitatiboarekin eta aldundietan jasotako datuekin, non Bizkaian eta Gipuzkoan batez ere adierazten den TParen mende dauden ekoizpenak batez ere abeltzaintzakoak direla.

Hautatutako titulartasun-figuriarekin bat egiten duten ustiategietako partehartzaileen aniztasunari dagokionez, **adina eta beste faktore batzuk** funtsezkoak izan dira ikusteko zer neurritan duen faktore horrek zerikusia beste elementu batzuekin (lortutako informazioa) eta zein den familia- eta kultur-ohituren pisua erabakiak hartzerakoan. Hori dela eta, hurrengo grafikoan hautatutako titulartasun-figurak eta elkarrizketatutako pertsonen adina gurutzatzen dira:

11. grafikoa: Elkarrizketatutako figura juridikoak, adinaren arabera

Zentzu horretan, ikusi dugu titulartasun-figura ezberdinen artean aniztasuna badagoela, batez ere TParen figuran, non 30-40 urte arteko, 60 urtetik gorako, eta, batez ere, 50 eta 60 urte arteko pertsonak dauden. Aukeratutako laginean **adin-tarte handiagoan** TParen figuraren mende dauden ustiategiak aurkitu eta lehenetsi dira, horrela aztertzeke, alde batetik, nolakoak izan ziren TPra batzeko prozesuak, aintzat hartuta kasu askotan “aurrekariak” izan zirela. Bestetik, horien iritziak ikustea ahalbidetzen digu, bai eta egiaztatzea TParen xede diren ustiategiaren profila betetzen duten edo beste arrazoiren batengatik hartu duten erabakia.

Edonola ere, faktore horiek guztiak titulartasun-figurekin gurutzatzeaz gain, haien artean, eta, batez ere, **genero-aldagaiarekin** ere gurutzatzen dira, elkarrizketatuko diren pertsonen buruzko erabakia hartu ahal izateko. Hala, esate baterako, bakarrik edo autonomo gisa lanean ari diren pertsonen kasuistika ulertzeko, funtsezkoa iruditu zaigu elkarrizketatutako pertsonak adin ezberdinetako, sektorean instalazio-ibilbide ezberdinetako eta probintzia ezberdinetako **emakumeak** izatea. Beste aldetik, TParen figuraren inguruko kasuistika ulertzeko funtsezkoa iruditu zaigu ustiategiak probintzia ezberdinetan egotea, eta eredu eta ekoizpen-mota ezberdinak izatea, ikusteko zer faktorek eragiten duten. Dena den, kasu honetan lehenetsi dugu elkarrizketetan **gizon gehiagok** parte hartzea beste figura juridiko batzuetan baino, ikusteko zein diren haien iritziak eta informazioak eta nolakoak izan den erabakia hartzeko prozesua kasu horietan; izan ere, garrantzitsua iruditzen zitzaigun prozesu horiei buruz gizonen ekarpena eta ikuspegia izatea, eta jakitea nola baloratzen duten erabakia eta figura bera.

Ikerketa honetan hautatutako laginaren ezaugarri horiek aintzat hartuta, jarraian titulartasun-figuren erabakia hartzeko prozesuei buruz **lortutako informazioa** laburtuko dugu. Hortaz, dokumentu honetako lehen atalean txosten juridikoan hasiera batean identifikatu ziren irizpide batzuk (figura juridikoa hautatzeko funtsezkoak ziren gakoei buruzkoak) deskribatu diren arren, ikerketa honetan irizpide horiek neurri handiagoan edo txikiagoan aintzat hartzea eragiten duten beste faktore batzuk aztertu nahi izan dira. Beraz, ondoren ikusiko dugun moduan, onuren banaketarekin, zergaordainketarekin edo hura osatzeko zailtasun-mailarekin lotutako irizpideei, elkarrizketetatik ateratako faktoreak gehitu behar zaizkie, hala nola erabakia hartzeko unea, aholkularitza-agenteen garrantzia, deialdi publikoen baldintzak edo familiaren eragina erabakia hartzeko unean. Faktore horiek hurrengo azpiataletan laburtuko ditugu, eta, azkenik, hautatutako figura juridikoekiko gogobetetasun-maila baloratuko dugu.

ERABAKIAK HARTZEKO UNEAK

Aurreko blokean azaldu denez, sektorean sartzeko prozesuetan hainbat une identifikatu dira. Unearen arabera erritmo eta betebeharrak ezberdinak daude, eta, batez ere, instalazio-bide instituzionalizatuaren, konpromiso batzuk bete behar dira. Horrek, askotan, eragiten du laguntza-publikoek eskatzen dituzten epeen arabera jardutea, eta ez ekoizleen nahien arabera.

Sartzeko prozesu horien barne, ikusten dugu ekoizpen baten figura juridikoa **jardueraren hasieran** aukeratu behar dela, nahiz eta ondoren aldatu daitekeen. Horiek horrela, ikus daiteke hasieran hartutako erabakia, salbuespenak salbuespen, mantendu egiten dela, nahiz eta ustiategiaren baldintzak aldatu. Zentzu horretan, figura juridikoa ez da alderdi dinamiko eta baldintzetara egokitzen den figura gisa hautematen, nahiz eta agerikoa den ustiategiak funtzionatzen duen bitartean une ezberdinak daudela.

Hiru une horiek aztertzen direnean, ikus daiteke forma juridikoa mantendu egiten dela, salbu eta ustiategiaren osieran aldaketa handia badago (bikotea banatu egiten bada edo bi parteetako bat hiltzen bada) eta aldaketa egin behar bada. Halaber, aholkularitza-entitateetako langileei galdera hori egiten bazaie, ez dute uste figura juridikoa dinamikoa denik, baizik eta hasieran aukeratu behar den zerbait, soilik **arrazoi garrantzitsu batengatik aldatzen** dena, hala nola erretiroak, banaketa edo bi parteetako baten heriotza. Horrela adierazten du elkarrizketatutako emakume ekoizleetako batek, zeinak uste duen ez dela aholkularitza a proposa egiten zentzu horretan:

“ Han kokatzen gaituzte eta esaten digute gehien babesten gaituena dela. Gehiengoak izan dela? Bai, baina berez ez zara jabea, baizik eta SZren zati bat. Inor ez da SZtik mugitu, pertsona bat ere. Eta mugitu direnak senarra kanpoan lan egiten dutelako, erretiratu delako edo bera titulartasun bakarria delako da”.

Identifikatu dugun ezinbesteko faktore bat izan da **araudietako aldaketek** beste aldaketa batzuk ekar ditzaketela. Faktore hori hainbat elkarrizketetan ikus daiteke, eta, horietatik, bi kasu erakutsiko ditugu jarraian: i) kasu batean 1999ko aldaketa batez ari da, zeinak OE figuraren mende zeuden ustiategiari eragin zien; ii) 2020ko beste kasu batek erakusten digu Arabako araudi batean egindako aldaketa baten ondorioz ustiategiak erregularizatu behar izan zirela, eta horrek figura juridikoei buruzko erabakietan aldaketak ekarri zituen:

1999	2020
“OE historikoki Kode Zibilean zegoen errazena zen, baina 99an aldaketa egon zen zuzentarauan eta OEren figura ez zen nahikoa laguntza jasotzeko, eta hori dela-eta aldundiek komunikazioak egin zituzten SZra aldatzeko”.	“Lehen titular-titularkide figura genuen, eta SZn edo elkar-te-erakunde batean egon gabe ere, pertsona bat titularkide izan zitekeen. Baina zer gertatzen da? Ogasunak dagoeneko ez duela onartzen eta 2020ko abenduan gutuna bidali genien titular-titularkide modura zeuden guztiei esateko: elkar-te-erakunde modura osatzen ez bazarete, titularkidea zuzenean bajaran emango dugu”.

Azken kasu horretan hurrengo atalean sakonduko dugu; izan ere, titular-tasun-figuretan eragin dituzten aldaketek lotura zuzena dute iturri kuantitatiboko analisisan aurkeztu dugun Arabako OE kopuruekin. Bitartean, esan dezakegu mota horretako salbuespenak kenduta, erabakia oro har mantendu egiten dela.

Beste kasu batzuetan ez da zerbait estatiko modura ikusten, baina agerikoa da ez dela ustiategi horretan hasitako instalazio-prozesura egokitzen. **Gaztebikoteetan** ikusten da askotan bikoteetako bat instalazioan hasten dela, eta pertsona horrek amaitu duenean edo amaitzeko zorian dagoenean, bigarrena instalatzen dela. Kasu horietan hasierako erabakia pertsona indibidual modura hartzen da, eta bigarrena instalatzen denean, erabakia hartzen da elkar-te-figurari dagokionez. Kasu guztietan, kudeaketa-zentroek (Gaztenek programaren kasuetan) edo nekazaritza-sindikatuak emandako aholkuetan oinarrituta hartu da erabakia.

Gainera, batzuetan uste da **“aldaketak ez direla onak”**. Zentzu horretan, II. blokean aipatu dugun moduan, eta nekazaritza-sektoreko langileen elkarrizketetan ikus daitekeenez, burokraziaren garrantziak eragina du, baita oztopoak aurkitzeko beldurrak ere. Ekoizpenean edo instalazioetan aldaketak egon diren kasuetan, galdetu zaie ea uneren batean figura juridikoa aldatzea pentsatu duten. Oro har, ez dute hori planteatzen, eta kasu batzuetan pentsatzen da kalterako ere izan daitekeela; izan ere, uste da ustiategizena edo identifikazio fiskaleko kodea (IFK) aldatzea ekar dezakeela, eta horrek etorkizunean kalteak eragin ditzake ustiategi batzuetan, baita laguntzen deialdian fakturak puntuatzean ere. Horrela adierazten da hemen:

“Administrazioan dudaren esperientzian, titulartasuna aldatzen duzun bakoitzean IFK eta horri lotutako guztia aldatzen da, eta kasuaren arabera beste ustiategi-kode bat ematen dizute. Horrek esan nahi du ustiategi modura zerotik hasten zarela hainbat arlotan, esaten baterako, landareosasuneko ikuskapenetan”.

Oro har, elkarrizketatutako nekazaritza-sektoreko pertsonen hitzetan, ondorioztatu dezakegu figura juridikoari buruz hartzen den erabakiari **denbora eta garrantzi gutxi** eskaintzen zaiola; alde batetik, ezagutza faltagatik, eta, bestetik, ikusiko dugun moduan, beste alderdi batzuei lehentasun handiagoa ematen zaielako, hala nola lurra eskuratzea, ekoizpenaren bideragarritasun monetarioa edo laguntzetarako eskatutako eskariak konpontzea. Berez, esan dezakegu figura juridikoa **izapide hustzat** jotzen dela. Uste orokor hori kontuan hartuta, esan dugun moduan ekoizle askok aholkularitza-espazioan jasotako informazioaren arabera hartzen dituzte erabakiak, eta are gehiago titulartasun-figurarari dagokionez.

AHOLKULARITZAREN GARRANTZIA

Sektorean figura juridikoari garrantzi gutxi ematen zaion arren, figura bat edo beste erabakitzean, hainbat faktorek eta irizpidek dute eragina. Hori dela eta, erabakirik aproposena hartzeko, figura ezberdinei eta horien abantaila eta desabantaileri buruzko **ahalik eta informazio gehien** izan beharko da. Hori dela eta, aholkularitza-espazioek duten informazioa eta nekazaritza-sektoreko pertsonen helarazteko modua oso garrantzitsua da. Hala, entitate horiekin sortzen diren harremanak oso garrantzitsuak dira ekoizpenproiektuaren beste alderdi batzuetan erabakiak hartzeko, baita nekazaritzaustiategiko figura juridikoa aukeratzeko ere. Zentzu horretan, elkarrizketatutako ekoizle gehienek adierazten dute figura juridikoaren erabakia erakunde horietan jasotako informazioa eta aholkuan oinarritu zela.

Hala ere, eta erabakia garrantzitsua den arren, elkarrizketatutako gehienek adierazi zuten **ez zutela informaziorik jaso** dauden figura guztien inguruan, eta aholkularitza-agenteeek apropostzat jo dituzten haiengana zuzendu dituztela, edo, askoz jota, bi aukeren berri eman dietela. Gainera, dagoeneko azaldu dugun moduan, kontuan hartuta titulartasun-figura izapidetzat hartzen dela, kasu askotan ekoizleek aholku eskatutako erakundeko teknikariak hartzen du erabakia praktikoki. Zentzu horretan, II. blokean mugatutako aholkularitza-ibilbideek ere eragina dute.

Gaztenek programa jarraitzen dutenen kasuan, kasu batzuetan adierazten da informazioa bilatu zutela kudeaketa-zentroez haratago, eta zalantzan jartzen dute hori ote den titulartasunari buruz aholkua jasotzeko espaziorik aproposena. Aurreko atalean azaldu dugun moduan, berez Gaztenek programari buruzko informazioa inguratzen duen nahastean kokatzen da. Titulartasunen kasu zehatzean, planteatu egiten da Gaztenekera iristen diren pertsonen ez ote duten proiektu bat buruan eta kudeaketa-zentroko pertsonen soilik zati tekniko eta ekonomikoarekin laguntzen dituzten. Alde horretatik, pentsa genezake ea pertsonen Gazteneken hartzen dituzten erabaki mota horiek edo dagoeneko horrengana jotzen duten erabakia hartu ostean. Gainera, ekoizle zein aholkulariek ikusi dute espazio horietan proiektuetan aholkatu baino, proiektuak zuzentzen dituztela, eta, ondorioz, zaila dela nekazaritza-sektoreko pertsonen titulartasun figurei buruzko erabakiak hartzea informazio zehatzarekin. Hona hemen bi elkarrizketatutako kontu horiei buruz adierazi dutena:

Aholkularitza-entitatea	Nekazaria
“(…) enpresa-planak kudeaketazentroetatik egiten dira. Instalatuko denak egingo duenaren gaineko oso kontrol gutxi du. Batzuetan bazirudien bertan zegoena ez zela bere enpresa-planari buruz enteratzen. Idazteaz gain, ardura hori baduzu, zuzentzen ari zara”.	“Niretzat tutorea izapide baten antzekoa izan zen. Ez genuen ekoizpenari buruz ere hitz egin. Proiektua lortzeko zer laguntza behar duzun, materialei buruzko aholkua, arriskuen bizpahiru enpresa... eta halakoak, eta zalantza batzuk”.

Beraz, uste dute **kudeaketa-zentroetatik** lagundu dituzten pertsonen gaiari buruzko informazio gutxi ematen dietela, eta beste alderdi eta baldintza batzuetan zentratzen direla. **ENBri** dagokionez, adierazi dugun moduan, elkarrizketatutako hainbat pertsonen ez dituzte informazioa lortzeko espazio modura identifikatzen, baizik eta administrazio-iza-pideak egiteko espazio modura. Hortaz, elkarrizketatutako

pertsona askok adierazten dute **sindikatu eta elkarteetan** lortu zutela erabakitzeke funtsezko azken informazioa, baita kudeaketa-zentroetatik igaro ziren pertsonen ere, hemen ikusten dugun moduan: “zentzu horretan laguntza gehiago izan dut sindikatuan kudeaketa-zentroan baino, zalantzarik gabe”.

Aholkularitza garrantzi hori **titulartasun figuren hautuan** ikusten da. Zentzu horretan, azpimarratu dezakegu aholkularitza-espazioetatik sustatzen den SZ askotan aukeratzen dela. Datu kuantitatiboek eta elkarrizketen emaitzek erakusten dute sektorean gehienek SZ aukeratzen dutela, eta horrek azaltzen du zergatik izan den erakunde ezberdinetatik sustatu den figura TPLaren aurretik. Azken finean, aholkularitza-entitateek gehien ezagutzen duten figura dela dirudi. Hala ikusten dugu elkarrizketatutako bi profil hauen hitzetan:

Nekazaritza-sektorea	Aholkularitza-entitatea
“SZ egitera bultzatu gintuzten. Sindikatuko abokatuak garrantzia izan zuen, SZ aukerarik onena zela errepikatzen zuelako. Sartu ginen % 99 SZ ginen. Uste dut Aldundiak formula hori erabaki zuela lanik eman ez genezan”.	“SZren alde egin da beti. Alde batetik, ezagutza faltagatik eta, bestetik, ez dagoelako kapital minimorik ez beste inolako minimorik (...). Ni hasi nintzanean emakume asko alta emanda zeuden, baina ez ziren titulartasun partekatukoak. 40 urtetik beherako emakume asko zegoen, eta Gaztenek 2004an hasi zenean, asko instalatu ziren senarrekin batera SZ izateko”.

Erabakiak hartzeko prozesu horietan aholkularitza-agenteeak garrantzitsuak izateaz gain, figura bat edo beste aholkatzeko arrazoiak ere funtsezkoak dira. Esate baterako, deialdien baldintzen garrantzia eztabaidaezina da.

DEIALDIEN BALDINTZAK

Figura juridikoa aukeratzean erabakiak hartzeko uneak eta aholkularitzaren garrantzia funtsezkoak diren arren, zalantzarik gabe ikusten dugu nola deialdi publikoetako errekerimenduek faktore horiek baldintzatzen dituzten instalazio-prozesuan. Hortaz, ikusi dugun moduan, figura juridikoa instalazio batean hartu beharreko erabaki askotako bat da, eta hasiera batean garrantzi handirik ematen ez zaion arren, **garrantzia areagotu egiten da** laguntza publikoak lortzeko eragina duen neurrian.

Zentzu horretan, Gaztenek programaren garrantzia aipatu dugu, baina lurzoruen adjudikazioari edo instalazioko eta ekoizpeneko prozesuetarako laguntzei lotutako kasuetan, non erabaki asko hartu behar diren, irizpide nagusia da deialdietan **ahalik eta puntu gehien lortzea**. Alde horretatik, hurrengo hitzetan ikusten dugu nola deialdi-mota horiek titulartasun-figurari buruzko erabakia baldintzatzen duten neurri handi batean:

“Entregatzen duzun proiektua gorabehera, puntuazio-sistema bat dago, eta proiektua ederra izan arren, ez baduzu gehieneko puntuazioa lortzen, ez dute proiektua begiratzen ere. Gure kolektiboan lau gara, baina bi aurkezten gara puntuazioa lortzeko”.

Deialdien irizpideei emandako garrantziaz gain, aurretik aipatu dugun **aholkularitzaren garrantzia** gehitzen zaio. Ondorioz, elkarrizketetan kasuistika ezberdinak aurkitzen ditugu, eta esate baterako, honela adierazten da: “OE egitea gomendatu ziguten puntu gehiago ematen zizkigulako”. Horrek berresten du nekazariak garrantzi gutxi ematen diotela halako erabakiei, eta agerian uzten du zeintzuk diren aholkulariek aintzat hartzen dituzten irizpideak informazioa ematen dutenean.

Migratzaileen kasuan, egoera konplexuagoa da; izan ere, sektorean sartzeko eta ustategia bideragarri egiteko laguntzak behar izateaz gain, administrazio-egoera legezatzeko beharrezko baldintzak bete behar dituzte. Hala, hurrengo hitzetan ikusten dugu nola bere bikotearekin batera nekazaritza-sektorean lan egiten duen emakume migratzaile batek autonomo gisa alta ematea erabaki zuen administrazio-egoera legezatzeko. Gerora, ikusi zuen laguntzak ere bere onurarako zirela, eta bere apustua indartzen du:

“ez da nahikoa norbaitekin ezkondata egon edo izateko bikote izatearekin. Pertsona horrek kontratu ona izan behar du niri paperak emateko. Horrek ere titulartasunaren erabakiari eragin zion; izan ere, egoitza eskuratzeko komeni zen ni autonomoa izatea, gizarte-segurantza eta hori guztia ordaintzen egotea, eta gerora ikusi genuen aldundian eta Eusko Jaurlaritzan emakume, baserritar eta 40 urtetik beherakoa izateagatik laguntzak ematen zituztela, Gaztenekenak. Eta hori izan zen nire apustua”.

Kasu honetan, interesgarria da azpimarratzea Atzerritarren Legearen baldintzen ondorioz bikote horrek lehenetsi zuela emakumearen administrazio-egoera irregularra legezatzeta, eta gizonak ez duela nekazari-egoera legezatu, eta ondorioz **informaltasun-egoeran** geratu dela. Laburbilduz, kasu honetan bikoteak ezin izan du pertsona migratzailea administratiboki legezatzeta bermatzen duen elkarte-figurarik aurkitu, eta, gainera, bikotekide batek ezin izan du titulartasun-figurari buruzko erabaki zehatzik hartu. Azken finean, norbaiten egoera pertsonala titulartasunari buruz hartutako erabakian eragiten du, eragina ere izan dezake ustategiaren gertuko beste familiako kide batzuetan.

FAMILIAKO BESTE KIDE BATZUEN GARRANTZIA

Ikusi dugunez, nekazaritza-testuinguruko datuak eta elkarrizketatuen hitzak bat datoz adierazten dutenean oraindik gaur egun EAEn nekazaritzan eta abeltzaintzan gailentzen den eredia **familia-eredua dela**, eta aurretik adierazi den moduan, oso zaila da instalazio-prozesu bat gauzatzea aurretik familiako kiderik izan gabe sektorean baliabideak eskuratzeko, batez ere lurzorua.

Zentzu horretan, garrantzitsua iruditu zaigu galdetzea zein den familien rola instalazio-prozesuan zehar erabakiak hartzeko unean; izan ere, berrikusitako bibliografian 17 ikusi dugun moduan, ustategia bideragarria izateko **beharrezko baliabideak** izateak botere-ezberdintasunak eragiten ditu erabakiak hartzeko unean. Hori dela eta, elkarrizketetatik ondorioztatu dugu instalazioen profilak eta egoerak ez ezik, zentzu horretan lortutako erantzunak ere askotarikoak direla.

Kasu batzuetan sektorean **aurretiaz familia-loturak** zituzten ustategietan, familia garrantzitsua izan daiteke erabakiak hartzean, zehazki, **aitaren figura** aipatzen da, nahiz eta erretiratuko den eta erreleboa pasako duen figura izan. Kasu batzuetan, egiaztatzen da aitak direla (eta ez amak) proiektu askoren inguruan erabaki garrantzitsuak hartzen dituztenak, eta hala adierazten da elkarrizketatutako aholkulari baten hitzetan:

“Batzuen proiektuetan, etortzen dira, eta familiakoa bada aitarekin edo familiarekin etortzen dira. Gogoan dut proiektu batean (...) familia guztiarekin biltzen nintzela, aita, ama eta bi senideekin. Familiaproiektuetan beti da aitekin. Gero bilera horietan protagonismoa duten gazteak daude (gehienetan gizonak), baina beste batzuetan protagonistak aitak dira (...). Askotan gazteen proiektua baino, aitaren proiektua zen, amarena oso gutxitan, baina aitarena askotan”.

Hori da **adineko emakumeen** kasua. Haientzat SZ izatea borroka izan da, % 50eko figura baita. Gainera, kasu horietan, aldea ikusten da emakumea bada nekazaritza-sektorean aurrekariak dituzten familiara “iristen” dena, “kanpoko” norbait dela dirudielako, edo familia-baliabideak emakumearen familiakoak badira. Hala ikusten dugu elkarrizketatutako emakume nekazari honen hitzetan: “SZn zortea izan nuen % 50ean nagoelako, eta aitagarrebarekin eztabaida serioa izan nuen arren, azkenean amore eman zuen”. Zentzu horretan, aholkularitzaren ikuspegitik adierazten da SZren bidez jabetzaren babesa ezarri daitekeela, eta horrek “famiak lasaitzea eragiten du”.

¹⁸ Azaldu dugun moduan, *Mundu Bat eta Ceres (2021) txostenean*, adierazten da baliabideak familiaren esku egoteak tutoretza-prozesuak eragitea erabakiak hartzeko unean.

Gainerako kasuetan, familiak erabakiak hartzeko prozesu horretan duen garrantziari buruz galdetzean, ikusi da hasiera batean galdetzen zaien eta haien iritzia kontuan hartzen den arren, egunerokoan eta ustiatzean lan egiten denean, **ez zaiela garrantzia handirik ematen**. Alde horretatik, batzuek adierazten dute familiak eragina duela hasiera batean edo familiaondarea tartean dagoen kasuetan:

Familia jarduera hastean	Familia eta ondarea
<p>“Familiak hasieran eragina du, zerbait berria da eta guztiek eman nahi dute iritzia, baina gero eta argiago dago jarduera ekonomikoa dela, eta ongi dagoela noizbehinka baratxuriak landatzera etortzea eta guztiek iritzia ematea, baina hortik harago, ez dugu arazorik izan gure ustiatzeari buruzko erabakiak hartzean”.</p>	<p>“Ezberdina izango litzateke dibortzioa edo horrelako zerbait egon izan balitz, horregatik agian ez zitzaizkizkiz gizonen gomendatzen TP edo horrelakoak egiteko, ustiatzea familiarena delako eta oinordetzan ematen delako... hor gauza asko daude”.</p>

Edonola ere, esan dugun moduan eta adina eta beste irizpide batzuk aintzat hartuta, elkarrizketatutako kasu gehienetan ez du garrantzi handirik izan. Hala, elkarrizketatutako pertsona baten hitzek ongi islatzen dituzte zentzu horretan lortutako erantzunak: “familiak ez daki zein den gure titulartasuna, ez dute erabakian batere eragin”.

AUKERATUTAKO TITULARTASUN-FIGURAREKIKO GOGOBEETASUN-MAILA

Kontuan hartuta prozesuetan aholku eman dieten agenteetatik lortutako informazioari buruz sektoreko pertsonen duten iritzia, baita titulartasunari buruz urteak igaro ostean duten iritzia, hautatu duten figura juridikoarekiko duten gogobetetasun-mailari buruz galdetu zaie.

Aldea dago helduagoak diren eta duela gutxi sartu diren pertsonen artean, baita negozio-bolumenaren arabera ere. Ustiatzea egoera ezberdinetan ikusi dute **pertsona helduenek** adierazi digute hasieran aukeratutako figura ez dela aproposena izan beste une batzuetan. Zehazki, elkarrizketatutako emakume batzuk ez daude batere

pozik SZ aukeratu izanaz, eta aholkulari batek ere iritzi hori du negozio-bolumena eta hartutako arriskuak kontuan hartuta. Hauek dira haien hitzak:

Nekazaritza-sektorea	Aholkularitza-entitatea
<p>“Gaur egun ez nuke inolaz ere horrela egingo. Azken finean errazena zen, eskritura batekin enpresa txiki bat bihurtu nintzen, baina onerako zein txarrerako, dena arriskatu duzu. Nire ondare guztia arriskatu dut, eta saltsa honetan nire gurasoen pisua ere hipotekatuta dago, nahiz eta enpresarena ez izan. Ondare pertsonalean inguratzen zaituen guztia jartzen duzu arriskuan. Orain ez dakit kooperatiba izango nintzatekeen, baina SL bai, argi geratu dadin eta bereizteko. Arazoa da ez pentsatzea enpresa zarela, eta bikotea lehenetsia, baina ez bereiztea arazoa da”.</p>	<p>“Titulartasuna ezberdina izan daiteke probintziaren arabera, edo probintziaren arabera baino, negozioaren bolumenaren arabera. Esate baterako, Araba zereala denez eta bolumen handia dagoenez, agian komeni zaizu SL egitea. Lehenik eta behin, bakarrik ezin duzulako, bigarrenik agian inbertsio oso handietan sartzen zarelako eta autonomo modura ardura soilik zurea delako. SL batekin ardura enpresarena da, eta sozietateen gaineko zerga bolumen handietan hobea da PFEZa baino”.</p>

Lehenengo hitzetatik ondorioztatu dezakegu hautatutako figura zalantzan jarri arren, hura aldatzeko hautua ez dela aukera bat. Ildo horretan, SZn bide luzea egin dutenek ere zalantzak dituzte banatuz gero **SZk ematen dituen aukeren inguruan. Hala ikusten dugu hurrengo hitzetan:**

<p>“Ezagutzen ditut banatu diren pertsona batzuk, eta arazoak izugarriak izan dira”.</p>
<p>“Banatzen bazara, zerekin geratuko zara? Beste pertsona utziko duzu eta % 50a ordaindu beharko dizu? Hondamendia da pertsonala den guztia sartu delako, eta ezin duzu toki ezberdinetatik sartu denaren kalkulua egin. Zortea izango litzateke alargun geratzea, hori baita bestearen zatiarekin geratzeko modu bakarra”.</p>

Bestalde, sektorean arrazoi politikoengatik ekoi-zen txikiekin eta sareko kolektiboek babestuta sartu diren **gazteek**, oro har, ez diote hainbesteko garrantzirik eman titulartasun-figurari. Berez, horri buruz galdetzean, askotan erantzun dute **“beste-rik gabe”**. Esan dezakegu profil horiei beste gogobetetasun-maila batzuk kezkatzen dituztela. Hala ikusten da hurrengo hitzetan:

“Ni pozik nago nire lagunak diren jende onez inguratuta nagoela, eta behar dugunean laguntzen gaituzte, giro ona dugu gure inguruan, baina orain oso gogorra da eta kontuak ez dira ateratzen. Guk urteko hainbat hilabetetan astelehenetik igandera egiten dugu lan, eta orain arte mila euro kobratu dugu hilabeteko. Larunbat edo igande batzuetan libre dugu, baina negua iristen den arte, egunero gaude hemen, goiz eta arratsalde. Alde batetik, noiz arte jarraitu dezakezu horrela heldu egiten garen bitartean? Eta bestetik, zer gaztek jarraitu dezake horrela familia eta... bizitza izan nahi badu?”.

Titulartasuna aldatzeko aukerari dagokionez, sektorean denbora luzez lan egin duten pertsona batzuek adierazi dute aldaketak egin dituztela laguntzen baldintzak betetzeko edo ustiatzean aldaketak egiteko. Kontrara, gazteenek baterako titulartasunetara igarotzeko aukera planteatzen dute bereizita instalatzera eraman dituzten laguntzen justifikazio-prozesuak amaitzen direnean (horren adibide bat ikusiko dugu hurrengo atalean). Edonola ere, komentatu dugun moduan, gutxi dira figura juridikoaren erabakiari garrantzi handia ematen zaien kasuak, ez bada laguntzak lortzeko aukerari lotuta dagoelako.

III. BLOKEKO ONDORIOAK

I. blokean ustiatzearen eta sektorean iristen diren pertsonen profil-motak ikusi ditugu, eta bloke honetan, aldiz, **titulartasunaren inguruko profil eta formula-motak** aztertu ditugu. Alde horretatik, ikerketa honetan eta nekazaritza-sektorean hainbat figura juridiko daude, hala nola SZ eta TP, OE, autonomoak, baita bakarrik autonomo diren emakumeak ere. Azken horiek bereizita aztertu ditugu profil garrantzitsua dutela irizten dugulako; izan ere, TPari lotutako ekintzek emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna bilatzen duten neurrian, garrantzitsua iruditzen zaigu haien iritzia ezagutzea TParen abantailak eskuratzeko moduan ez dauden emakumeak diren aldetik. Hortik abiatuta, ikusiko dugu nola titulartasunari buruzko erabakiak egoeren aniztasuna eta profilak baldintzatzen dituen (I. blokean deskribatu dira).

SZ sektorean gailentzen den figura dela ikusi dugun arren, laginean **TParen figuran** dauden ustiatzeak gehitu nahi izan dira, adin ezberdinetakoak; izan ere, funtsezkoa da **pertsona helduen** ikuspegia ezagutzea, urteetako ikuspegia dutelako eta esperientziatik abiatuta balorazioa egin dezaketelako. Hori dela eta, TPEren barne zeuden **gizonen** iritzia ere jaso nahi izan dugu, erabakiak hartzeko prozesuak nola bizi izan dituzten ezagutu ahal izateko.

Figura juridikoak eta erabakiak hartzeko **une ezberdinak** batera aztertzean (II. blokean identifikatu dira), figura juridikoa jardueraren **hasieran** hartu behar den erabakia da, nahiz eta ondoren aldatu daitekeen. Zentzu horretan, ikusten da hasieran hartutako erabakia mantendu egiten dela, eta ez dela ulertzen elementu dinamiko eta egoeraren arabera egokitzen den elementu gisa, nahiz eta ustiatzeak funtzionatzen duen bitartean une ezberdinak bizitzen diren.

Aldaketa egiteko faktore garrantzitsua araudien aldaketa izan daiteke, eta hala ikusi dugu atal honetan deskribatutako zenbait kasutan. Kasu batean eragin zuten ustiatze gehienak SZ figuraren pean egotea, eta beste kasu batean, eta IV. blokean ikusiko dugu moduan, Arabako ustiatzei batzuk TParen formularen pean egotea.

Oro har, eta beste aukerarik ez dagoen kasuetan salbu, **ez da aldaketarik planteatzen**, eta laguntza publikoak lortze aldera ondorio negatiboak izan ditzakeela ere uste dute. Beste kasu batzuetan ez da zerbait estatiko modura ikusten, baina agerikoa da nahiko luketen formula **ez dela ustiatze horretan hasitako instalazio-prozesura egokitzen**. I. blokean adierazi den moduan, kasu askotan instalazioa modu progresiboan egiten da, eta ezin da inolako elkarte-figura juridikorik izan hasiera batetik, eta, ondorioz, batzuetan autonomo modura instalatzen dira, eta bigarren pertsona instalatzen den unean elkarte-figura baterako aldaketa egin daiteke. Kasu horietan, erabakia hartzeko

faktorerik garrantzitsuena kudeaketazentrotatik edo nekazaritza-sindikatuetatik jasotako informazioa da.

Zentzu horretan, hautatutako figurak garrantzi handia izan dezakeen arren, kasu gehienetan elkarrizketatutako pertsonak adierazi zuten **ez zuela balizko figuren inguruko informazio nahikorik jaso**, eta aholkularitzaagenteek apropostzat jotako figurara zuzendu zituztela eta askoz jota bi aukera eskaini zizkietela. Gaztenek programari jarraitzen diotenen kasuan, adierazi zuten informazioa kudeaketa-zentroaz harago bilatu zutela; izan ere, espazio horretan ez zuten erabakia hartzeko informazio nahikorik aurkitu.

Hautatutako titulartasun-figuretan, hainbat espaziok sustatuta, **SZ zabaldu dela** ikusi da, bai nekazaritza-sindikatuetatik bai administrazio-entitate batzuetatik. Hori, IV. blokean ikusiko dugun moduan, oso lotuta dago entitateek duten ezagutza-mailari.

Deialdi publikoetan izena emateko eskatutako baldintzek ere eragina dute aholkularitzan eta gomendatutako figuretan; izan ere, ahalik eta puntu gehien ematen dituen figura juridikoa bilatzen da. **Migratzaileen kasuan**, laguntzak behar izateaz gain, administrazio-egoera legezatzeko beharrezko baldintzak bete behar dituzte.

Faktore horiei sektoreko ustiatze gehien **familiako izaera** gehitzen zaie. Kasu gehienetan familia titulartasunari buruzko erabakia hartzeko faktorea erabakigarria izan ez den arren, kasu batzuetan, ikusi da familiak ustiatzei lotutako erabakietan parte hartzen duela. I. blokean adierazi den moduan, kasu askotan instalazio-prozesua gauzatu ahal izateko baliabidetarako sarrera dira. Zentzu horretan, familiak parte hartzen duen kasuetan, ikusi da aitaren figura oso garrantzitsua dela, batez ere helduagoak diren emakumeen proiektuetan eta familiarik “kanpo” datozen pertsona gisa identifikatu direnean.

Jasotako informazioaren **gogobetetasun-mailari dagokionez**, sektorean urtegehiago eman dituzten pertsonen eta berriki sartutako pertsonen artean aldeak ikusi dira, eta beste elementu batzuekin gurutzatzen dira, hala nola ekoizpen-bolumena edo ustiatzearen kolektibizazio-maila. Hala, sektorean denbora gehien egon direnek titulartasun aldaketak egin dituzten ustiatzeetan emandako

laguntzengatik edo laguntza jaso ahal izateko, eta berriki sartutakoek ez diote garrantzi handirik ematen titulartasun-figurari buruzko gogobetetasun-mailari. Bestalde, SZn denbora asko eman dutenek zalantzan jartzen dute figura horrek bereizketa kasuan familia ondarearentzat dituen arriskuengatik, eta ekoizpen txikiei lotutako eta berriki sartutako pertsonak, arrisku ekonomikorik hartu ez dutenak, kezkatuago daude denboran zehar ustiatzeak eta haien bizitzak jasangarri izatearekin.

IV. BLOKEA: TITULARTASUN PARTEKATUA

Sektorearen errealitateari, aholkularitza-prozesuei eta erabakiak hartzeko prozesuetan figura ezberdinetatik lortutako informazioari buruzko emaitzak aurreko blokeetan azaldu ostean, jarraian TPari buruzko blokeak igaroko gara. Ataleko laburpen-taulan ikusten dugun moduan, erabakiak hartzeko, aholkularitza emateko eta figura horri buruzko informazio-fluxuetako prozesuak azalduko ditugu, eta horretarako hurrengo galdera orientagarrietan oinarrituko gara.

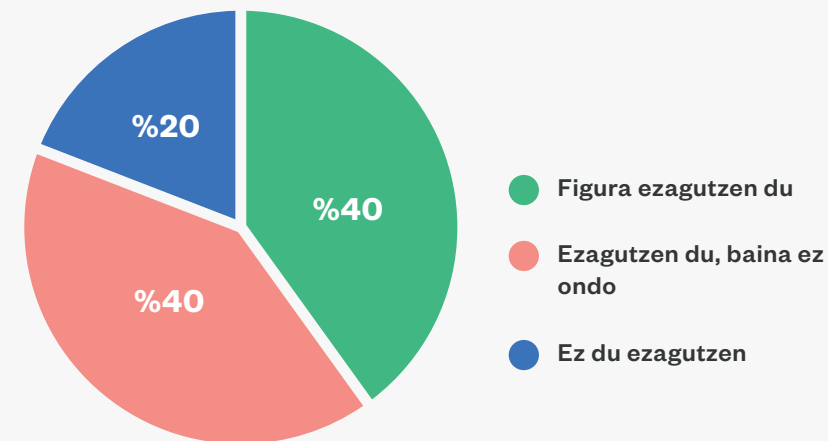
4. Blokea: titulartasun partekatua	
Laburpena	Galdera orientagarriak
Bloke honetan TParen figuran zentratuko gara, ikusteko nolakoak diren erabakiak hartzeko, aholkularitza emateko eta informaziofluxuetako prozesuak zentzu horretan.	- Nekazaritza-ustategiek zer ezagutza-maila dute TParen figurari buruz?
	- Nekazaritza-ustategiek aholkularitza jasotzen al dute TPari buruz?
	- Zer mailatan ezagutzen dute aholkularitza-entitateek TParen figura?
	- Cuáles son los motivos para elegir la TC y para no elegirla?
	- Nekazaritza-ustategiek zenbateko erabilgarritasuna ikusten diote TParen figurari?
	- Zenbateko erabilgarritasuna ikusten diote aholkularitza-entitateek TParen figurari?
	- Zein dira TPa aukeratzen duten ustategien arrazoiak?

Lortu dugun informazio-kopuru handia ordenatze aldera, informazioa azpiataletan banatuko dugu, bereizteko zer iritzi dagoen TParen inguruan nekazaritza-sektorean eta aholkularitza-entitatetan, nolakoak diren horren inguruko informazio-fluxuak eta zein den oro har figura horrekiko irizten den erabilgarritasun-maila, nekazaritza-sektoreko eta aholkularitza-entitateetako elkarrizketatutako pertsonen iritziz. Gainera, aintzat hartuko da analisi orokor batetik estrapolatu dezakegun informazio garrantzitsua. Hasteko, ikusiko dugu zer iritzi duten elkarrizketatutako nekazaritza-sektoreko pertsonen TParen inguruan.

TPA NEKAZARITZAKO, ABELTZAINZAKO ETA ARRANTZAKO PROIEKTUEI LOTUTAKO PERTSONEN IRITZIZ

Elkarrizketatutako nekazaritza-sektoreek TParen inguruan dute iritzia baloratzeko, lortutako erantzunak figuraren ezagutza-mailaren, hura ezagutzeko moduaren eta hura aukeratzeko edo ez aukeratzeko arrazoi nagusien arabera taldekatuko ditugu erantzunak. TPari buruzko **ezagutzamaila** aztertzeo, grafiko honetatik abiatuko gara:

12. grafikoa: titulartasun partekatuaren figuraren inguruan ekoizleek duten ezagutza

Grafiko horretatik ateratzen dugun lehen ondorioa da elkarrizketatutako nekazaritza-sektoreko pertsonen % 80k **TParen figura ezagutzen dutela**. Ehuneko horren barne % 40k ondo ezagutzen dute figura eta beste % 40k ez. Datu horrek erakusten digu elkarrizketatutako pertsonen % 20k ez duela figura batere ezagutzen. Nekazaritza-sektorearen datuak estrapolatu ahal izateko, garrantzitsua da gogoraraztea elkarrizketatutako pertsonen % 40k titulartasun figura horren alde egin duela, eta hori ez dela nekazaritza-sektorean oro har gertatzen dena; izan ere, EAEn 40 ustategik baino ez dute figura hori aukeratu.

Edonola ere, ezin dugu segurutzat jo elkarrizketatuen % 40 horrek bat egin duenik figura ondo ezagutzen duen % 40arekin. Aitzitik, figura horren alde egin duten pertsonen **figura ezagutu arren, ondo ezagutzen ez duten** pertsonen % 40 horretan ere sartzen dira. Hala, elkarrizketatutako pertsonen artean, batzuek erabakia hartu dute informazio argi eta zehatza izanik, baina beste batzuek, ordea, ondo ezagutu ez arren, horren alde egin dute. Kasu horietan, garrantzitsuak dira aholkularitzaren pisua eta laguntzak lortzeko baldintzak, eta, beraz, figura ondo ezagutzen ez duten arren, aholkulariaren aholkuaz fio dira. Zentzu horretan, hurrengo bi aipuetan bi kasu ikusten dira: alde batetik, TParen figura ondo ez ezagutu arren horren alde egin duen gizon bat, eta, bestetik, aholkularitzak erabaki horietan duen garrantzia.

TPa ondo ezagutzen ez duena	Aholkularitzaren garrantzia
“Ulertzen dudanaren araber, emakumeei lurrean bultzada emateko sortu zen, baina OE modukoa dela eta gutxienez emakume bat egon behar duela TPan, baina ez duzula zertan bikote izan. Lau lagun bazarete eta horietako bat emakumea bada, TP egin zaitezke”.	“Gu SZ egin behar ginen, guztiek bezala, baina berak esan zigun TP egiteko hobe izango zelako guretzat, eta ez genion garrantzirik eman. Berak esan zigunez, hala egin geunen. Ez genuen gehiegi pentsatu, nahikoa genuen pentsatzeko eta”.

Hitz horiek berriro ere erakusten digute titulartasun-figurari ematen zaion garrantzi txikia TParen figurari ere aplikatzen zaiola. Era horretan, aholkularitza ematen dieten pertsonen gomendio hori jasotzen badute figura horrek puntu gehiago ematen dituela **laguntzen deialdian** izena ematean puntu gehiago lortzeko, hori funtsezko faktorea izango da erabakia hartzeko; izan ere, baliabideak mugatuak direnez, laguntzak lortzea lehentasuna da.

Elkarrizketatutako pertsonen ere erabaki hori hartu dute **“justizia sozialagatik”**, hau da, “emakumeek ikusgarritasuna dutela sustatzeko”. Kasu horietan figurari buruzko informazio nahikoa izateaz gain, baita horren abantaila ekonomikoa eta produktiboei buruz ere, badakite zer arau esparru eta esparru historikotan kokatzen den. Hurrengo hitzek bi kasu erakusten dituzte alde horretatik: i) kasu batean elkarrizketatutako gizon batek figuraren garrantzia azpimarratzen du; ii) bestean, emakume baten bilakaera, altan emanda ez egotearen ondorioez jabetzen denetik bere bikotearekin TParen TPari eltzeko erabakia hartzea erabakitzen duen arte:

Gizona	Emakumea
“Nik uste nuen hori zela egin behar zena, ez soilik nekazari izateagatik, baizik eta horrela berak (emakumeak) independentzia ekonomikoa izango zuelako. Gure ideia, argi eta garbi nahi genuena zen, bera nonbait agertzea, nonbait altan emanda egotea, justizia sozialagatik. Enpresa den izaki abstraktuan pentsatzen hasten bazara, hobe da ez egitea, soilik autonomo bakarra ordainduko zenukeelako, baina enpresa osatzen duten pertsonetan pentsatzen baduzu, baietz esan behar duzu, bestela, zer gertatzen da erretiroarekin, bajekin?”	“Berotegiak bereak ziren, eta tontakeria den arren, beti pasatzen da, eta pasatzen jarraitzen du. Ni 2005etik 2016ra edo egon nintzen eta ez nuen ezer kotizatu. Gogoan dut garai hartan esan niola ni nonbait agertu behar nintzela. Hasieran haurrak hazten nituen, baina orduz gerotik denetik egin dut, asko egin dut lan, batez ere eskulan modura, nahiz eta egia den berak batez ere kudeaketa egin duela”.

Bi aipu horietatik ideia interesgarriak estrapolatu ditzakegu, bai gizonaren bai emakumearen aldetik. Alde batetik, gizonak aipatzen digu TParen oztopoetako bat dela bi kuota ordaindu behar direla Gizarte Segurantzaren. Aurrerago sakonduko dugu horretan. Bestetik, emakumearen hitzetan ikusten dugu nekazaritza-sektorearen errepikatzen den ideia bat, baita aurretik aipatu dugun Gizarte Segurantzaren kuoten gaia ere. Emakumeak **haurrak hazteko** unean daudenean, eta are gehiago ustiategi batean hasten ari badira, ez dute alta ematen Gizarte Segurantzaren, eta, ondorioz, egoera horietatik eratorritako ugalketa- eta zaintza-lanak ez dira baloratzen alde ekonomikoa ez sozialetik. Gainera, hazkuntzarako tartea amaitzean, bajaran jarraitzen da inertziagatik, eta, are gehiago, kasu honetan bezala, gizona jarduera nagusiaren jabea bada eta maila sozial handiagotzat jotzen diren lanak egiten baditu, hala nola ustiategiaren kudeaketa. Kontuan hartu beharreko datu bat pertsona horien adina da. Gizona 50-60 adin-tartean dago, eta emakumea 40-60 adin-tartean. Hala, ikusten dugu pentsaera eta bikoteen arteko negoziazio-prozesu horiek adin-tarte horien arteko pertsonetan gertatzen direla, baina baliteke hala ez izatea adin-gehiagoko pertsonetan, aurreko ataletan azaldu dugun moduan.

Gainera, aurkeztutako kasuetan nekazaritza-sektorean sartzeko prozesuetan **ohikoa den beste errealitate** bat erakusten dute, zeina aurretik azaldu dugun. Bikoteen proiektu askotan, batez ere hasieran, diru-sarrera nahikoak lortuko diren kezka dago, eta, ondorioz, instalazioa banaka egiten da: lehenik bikoteko kide batek, eta posible dela ikusten denean, bigarrenak. Sartzeko prozesu horiek Gaztenek programaren bidez egiten direnean, errealitate horri gehitzen zaio programako laguntzak justifikatu behar direla bost urtez, eta horien amaieran instalatu den pertsonak nekazaritza-ustiategiaren bideragarritasun justifikatzen duten diru-sarrerak aurkeztu behar ditu. **Modu progresiboan sartzen diren bikoteen kasuan**, sartu arte bost urtera irits daiteke itxaron beharreko denbora, jasotako laguntza justifikatu daitekeela ikusi arte, sektorean beste pertsona bat sartzeko planteatu baino lehen.

Zentzu horretan, elkarrizketatutako kasu batek erakusten digu nola II. blokean (indibidualizaziorako joera eta proiektuei gehiegizko garrantzia ematea) Gaztenek programari buruz identifikatutako elementu batzuk gurutzatu egiten diren TParen inguruan hartutako erabakiekin. Hala, elkarrizketatutako emakumearentzat, TPeko ez izatearen arrazoietako bat bere bikotea izan da, eta figura hori nahiago zuen arren, Gaztenekek egindako **Nekazaritzako Lan-unitatearen (NLU)** kalkulua ez zen sartzen “haiek planteatutako parametroen barnean”. Hemen zehatzago azaltzen du:

“NLU horrekin ulertzen dute pertsona bakarra dela, eta hortik JNN (Jarduera Nagusiko Nekazaria) ateratzen da beren parametroen barnean. Orduan, aldundian landa-garapenaren arlo hori kudeatzen duenarekin hainbatetan hitz egin genuen arren aukera ezberdinak ikusteko, azkenean erabaki genuen une horretan genuen NLUagatik pertsona bakar batek eskatu behar zuela Gaztenek”.

Hala, **bikote** horren kasuan, bi pertsonen Gaztenek programan parte hartu dute une ezberdinetan **banaka** bi proiektu ezberdinekin, nahiz eta haiek proiektuak partekatzen zituzten. Esaten genuen moduan, horrek Gaztenek programan aintzat hartu beharreko bi kontu garrantzitsu erakusten dizkigu. Alde batetik, laguntzak emateko ezarritako kalkulu eta errekerimenduek galarazi dezaketela eredu agroekologikoko proiektu txikiak dituzten bikoteak sartzeko. Bestetik, aipatu dugun informazio falta eta nahastea. Hala esaten zuen elkarrizketatutako emakumeak: “Guk elkarrekin egongo ez bagina bezala egiten genuen, bera ni baino lehen hasi zelako eta ez genekielako beste modu batean egin zitekeenik, soilik bakoitzak berea eta bere kabuz”.

Hala ere, ikusi genuen mota horretako prozesuak egin zitezkeela TParen formula sartuta. Izan ere, gure kasua antzeko kasu batekin gurutzatu genuen, eta beste horretan **kudeaketa-zentroan** informazio aproposa jaso zuten. Bigarren kasu horretan, bikotearen bi parteek Gaztenek programan parte hartu dute, baita une ezberdinetan ere, baina emakumea izan zen lehen hasi zena, eta gizonak erabaki zuenean sartzeko prozesua hasiko zuela eta programan parte hartuko zuela, TP moduan egin zuen. Aurreko bikoteak ez zekien hori aukera bat zenik.

Hala, kasu honetan TParen figura ez aukeratzeko arrazoi nagusia izan zen Gazteneken izandako irizpideak eta nahasteak. Horri lotuta, beste kasu batzuetan azpimarratzen dute **aholkularitza-espazio** batzuetan ez zutela TParen inguruko informazio nahikorik izan, eta, baterako figura egiteko, aholkatu zieten batez ere OE, SZ eta kooperati-baren alde egitea, eta ez zieten aipatu ere TParen aukera.

Figura horren alde egin ez duten beste pertsona batzuen kasuan, figura ezagutu arren, kasu batzuetan esaten dute ez zela erabakia hartzeko unean prozesuaren baldintzetara egokitzen, edo figura ezagutu zutela proiektua konfiguratu ondoren. Hori da **elkarrizketatutako adineko emakumeen kasua**. TPL haiek instalazioan hasi ondoren ezarri zen, eta, beraz, ordurako beste figura batzuk aukeratu zituzten, SZ edo beste batzuk. Ondorioz, TPari buruz entzun duten arren, uste zuten haiei ez zegokiela, uste baitzuten haien zate ez zela aukera bat, beste figura batzuen pean zeudelako. Hauek dira profil horretako bi emakumeren bi aipu:

“Nik uste horretarako egin zirela SZk: familia, bikoteak... beste urrats bat eman behar ez izateko eta titulartasun partekatua edo ondasunen banantzea izateko nebulosa modura. Ahalduzaren eta feminismoarena oso ongi dago kanpora begira, baina barnetik... Ni TPan sartu ahal izango nintzateke? Ez, nire aitagarrebak ez luke onartuko, eta SZrekin bazirudien ezer ez zela nirea izango, eta hala da, nirea ez da ezer...”

“Nik TPa ezagutu nuen ENEn harira. TParen Legea lehenago atera bazen ez zen ezagutzera eman, eta ez badizute esaten zerga-mailan onura duen edo ez dakit zeren arriskua, ez duzu planteatzen gauza berriak egitea, eta paper gutxiago”.

Kontrara, sektorearen **proiektu kolektibo**en bidez sartzen diren pertsona gazteen kasuistika aurkitzen dugu. Formatu horiek gero eta ohikoagoak dira nekazaritza-sektorean, eta figura horrek aurreikusten ez dituen arren, ikusi dugun moduan, helburuak ere ez dira aurreikusten adjudikazio-prozesuetan eta beste laguntzen deialdietan ere. Elkarrizketatutako emakume batek laburtzen duen moduan: “Kolektiboak ez daude inon aurreikusita”. Nekazaritza-sektorean gero eta ohikoagoa den errealitatea **pertsona migratzaileak** sektorean sartzea da. III. blokean adierazi dugu elkarrizketatutako emakume migratzaileak autonomoaren figura aukeratu zuela bere egoera zela eta, bere administrazio-egoera legeztatu ahal izateko, nahiz eta nekazaritza-jarduera bere biko-tearekin egin. Zentzu horretan, informazio hori eta TPari iritsi nahi duen pertsonekin gurutzatzen badugu, ENEk aurreikusten duen askotariko bereizkeria aintzat hartuta, esan genezake TParen figura ez aukeratzeko arrazoietako bat Atzerritarren Legea dela. Azken finean, hala argitzen du elkarrizketatutako emakumeak: “Gure kasuan, Atzerritarren Legearen ondorioz hartu genuen erabakia”.

TPa ezagutzeko **iturri**ei dagokionez, askotarikoak dira. TParen figuraren alde egin duten pertsonak, kasu askotan **aholkularitza** jasotzeari esker ezagutu dute; dena den, figura hori aukeratu ez duten pertsonak ez dute aholkularitza-espazioetan ezagutu. Hurrengo azpiatalean sakonduko dugu horretan. Horren ildotik, aipatzen dituzten iturriek batez ere nekazaritza-sektoreari¹⁸ lotutako **emakumeen taldeekin eta** ENekin izandako harremanarekin dute zerikusia. Berez, elkarrizketatutako emakume

batzuek ENEarri lotutako prozesuetan parte hartu dute, bai Landako Emakumeen Batzordearen bidez, bai jarraipen-mahaiko parte-hartzaile modura. Espazio horietan TParen figura ezagutzeaz gain, batez ere horri zentzua ematen dion arau-esparrua eta esparru historikoa ezagutu dute. Alde horretatik, hurrengo aipuak balio du aholkularitza-espazioek emandako informazio ez-oso eta nekazaritza-sektoreari lotutako emakumeen taldeek egindako hedapena erakusteko.

“Aldundian eta ENBn errepikatzen ziguten behin eta berriro figura posible bakarrak OE eta SZ zirela. Aukeratu behar genuenean oso argi dago esaten ziguten, elkarte-figura jartzen zuen eta esaten ziguten: Hemen argi eta garbi ulertzen dugu elkarteak SZ edo OE direla, eta ez elkarteak edo TPak. Nik Etxaldeko Emakumeak taldeko emakumeak entzun nituen lehen aldiz TPari buruz hitz egiten.”

Nekazaritza-sektoreari lotutako emakumeen taldeek duten garrantzia informazioa emateko eta TParen berri emateko **behaketa partehartzailearen** bidez egiaztatu zen, non Espainiako Estatuko eta MAPAko¹⁹ nekazaritza-taldeetako emakume ordezkariak zeuden. Bertan zegoen talde bateko ordezkariak hala esan zuen: “Ez dugu lortu landako emakume eta gizonen erakustea zer den titulartasun partekatua”. Hitz horiek erakusten digute nekazaritza-erakundeentzat TParen errealitatea ez dela landako emakume eta gizonetara iritsi, eta, areago, erakundeak direla horren berri emateko ardura bere gain hartzen dutenak. Bestalde, **MAPAko** ordezkariak aitortu zuen zein zen nekazaritzako erakundeek zuten garrantzia, eta “administrazio eta erakundeen arteko senidetatasunaren” aldeko apustua egiten zuen. Hala ere, elkarrizketatutako emakume batek zalantzan jartzen zuen zer punturaino den erakundeen ardura lan hori egitea, edo ez ote diren administrazioek egiten ez duten lanaren hutsunea betetzen ari. Honako hitz hauetan adierazten du:

“Ikusten dut CERESek horri buruz hitz egiten duela, baina ez dakit emakumeengana iristen den, eta ez hainbeste erakundeengatik, haien ardura mugitzea baita emakumeak enteratu daitezten, baina nekatuta nago beti informatuta egon behar izanaz. Zerga ordaindu behar badut ez nuke nire kabuz informatu beharko, eta informazioa eman aurretik, kobratu didate. Nekatuta nago entzuteaz informazioa eman behar dugula, ba informa nazazu zuk, iritsi dadila iritsi behar den tokira, nekazaritzan lanean ari diren emakumeengana, titular modura, familia-laguntza modura... arraioa, badago jendea administrazioan lan egiten duena”.

Ido horretan, behaketa parte-hartzaileko espazioan ordezkariak zeuden emakumeen taldeek berdintasunean **prestatuntza** gehiago eskatzen zuten administrazioen aldetik, ez soilik langile teknikoak eta administrazioak prestatzeko, baita nekazaritza-sektorerako ere; eta, ez bakarrik emakumeak, baita gizonak ere, bereziki. Berez, elkarrizketatutako pertsona batek adibide bat ematen du, non TParen figura ez dagoen aurreikusita EAeko nekazaritza-sektoreko titulartasun-figuri buruzko prestatuntza-espazio batean, eta hala erakusten da hurrengo hitzetan:

“Fiskalitateari, jarduera-motari, forma juridikoari eta abarri buruzko Haziko ikastaro bat egiten ari naiz. Atzo SZri buruz ari zen eta nik TPari buruz galdetu nion, ea onuraren bat genuen. Emakumea abokatua da, eta beste ikastaro batzuk egin ditut berarekin askotan Hazirentzat egiten duela lan. Galdera egiten nion heinean aurpegia aldatu zitzaion, ez zuen ezagutzen, eta ibilbide luzeko abokatua da. Erantzuna saihestu zuen eta esan zuen egun hartako ikastaroan ehunekoei buruz hitz egingo genuela. Begira zer puntutan gauden. Erraza ez da, eta ez dakigu ongi zer den”.

¹⁸Hauek dira aipatutako emakumeen kolektibo batzuk: Etxaldeko emakumeak, Hitzez eta Gure Soroa.

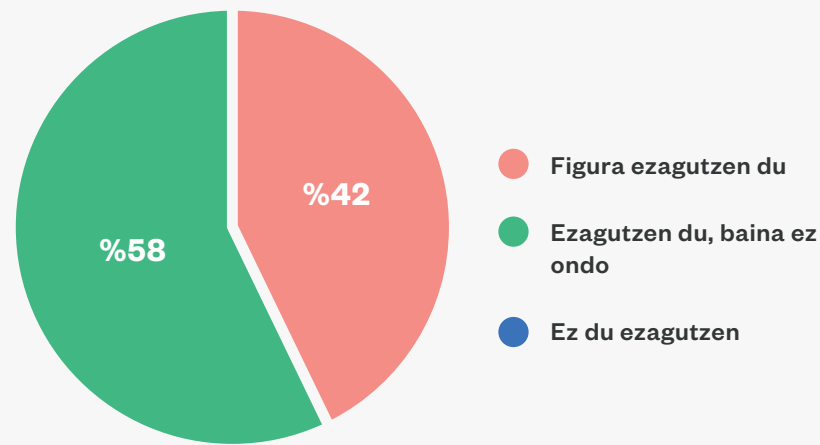
¹⁹Metodologiaren atalean azaldu den moduan, 2021eko urriaren 15 eta 16an Landa-eremuko Emakumeen Elkartearen Konferentziara (CE-RES) joan ginen, zehazki, mahai-inguru honetara: “Titularidad Compartida: Experiencias, avances, retos, debate y propuestas” (Titularitasun Partekatua: Esperientziak, aurrerapenak, erronkak, eztabaida eta proposamenak).

Azkenik, figura ezagutzen ez zutenen % 20k **ikerketaren honen bidez** ezagutu dutela aitortu dute. Zentzu horretan, kasu batzuetan, ikusi dugu nahastea dagoela terminoekin, eta elkarte-figurak eta TPa nahasten dira, horren izenak edozein kasutan titulartasuna partekatzea ekarriko balu bezala. Horrek terminoak sor dezakeen nahastera eramaten gaitu; izan ere, izenak ez dio erreferentziarik egiten horrek dakarren genero-berdintasunari. Horri lotuta, elkarrizketatutako pertsona batek esandakoa erakutsiko dugu, elkarrizketan zehar termino horiek nahasi zituen eta: “TPa entzuten dudan lehen aldian da, ez dakit zer esan nahi duzun horrekin”. Ondorioz, esan dezakegu nekazaritzasektoreko langileek TParen figura ez aukeratzeko arrazoiak bat **informazio falta** dela. Hala, figuraz entzuten duten lehen aldian aitortzen duten kasuek gain, elkarrizketatutako beste pertsona batzuek adierazten dute entzuna zutela, baina informazioa modu nahasian jasotzen zutenez, ez zirela hura aukeratzeaz fio.

TPA AHOHKULARITZAREN IKUSPUNTUTIK

TPa aholkularitzaren ikuspuntutik aztertzeke kontuan hartuko dugu zer ezagutza-maila duten entitateen figuraren inguruan eta zer arrazoi nagusi erabiltzen duten hura gomendatzeko edo ez. Berrito ere, TPari buruz duten ezagutza-maila aztertuko dugu hurrengo grafikoaren bidez, non elkarrizketatutako aholkulariek emandako erantzunak laburtzen diren.

13. grafikoa: titulartasun partekatuen figuraren inguruan entitateek duten ezagutza

Nekazaritzako, abeltzaintzako eta arrantzako proiektuei lotutako pertsonen figurari buruz duten ezagutzaren datuarekin alderatuta, deigarria da ikustea zein den ehunekoen aldea aholkularitza ematen duten pertsonen galdera hori bera egitean. Kasu honetan, inork ez du esan figura ezagutzen ez duenik, baina **ondo ezagutzen ez duten** pertsonen ehunekoa nekazaritzasektoreari dagokion ehunekoa baino altuagoa da. Hala, nekazaritzako, abeltzaintzako eta arrantzako proiektuei lotutako pertsonen % 40k esan zuen figura ez zuela ondo ezagutzen, eta aholkularitza ematen duten eta figura ondo ezagutzen ez dutenen ehunekoa, aldiz, % 58 zen. Beraz, soilik elkarrizketatutako aholkularien % 42k uste du TParen figura ezagutzen duela.

Datu horiek sektorearen errealitatera estrapolatzean, garrantzitsua da aintzat hartzea ikerketa-lagina aukeratzean bereziki garrantzitsua dela **figura ezagutzen zuten pertsonak** aurkitzea, uste genuelako pertsona horiek figurari buruzko zalantza asko argituko zituztela. Hortaz, bilaketa aktibo hori egin ezean, pentsa dezakegu figura oro har ondo ezagutzen duten aholkularitza-entitateen kantitatea are txikiagoa izango dela.

Zalantzarik gabe ehuneko horiek arreata ematen dute, batez ere kontuan hartzen badugu aurretik azaldu dugula aholkularitzak garrantzi handia duela oro har erabakiak hartzeko, eta, batez ere, titulartasun figurari buruzko erabakiak hartzeko. Alde horretatik, informatuta ez daudela aitortzen duten elkarrizketatutako entitateek adierazten dute ez dutela horri buruzko **prestakuntzarik jaso**, eta ez dituztela argi zer abantaila dituen TPak beste aukera batzuekiko. Bestetik, informatuta zeuden entitateek adierazi zuten ez zela erraza izan horri buruzko informazio argia aurkitzea, eta haien ustez ez da entitatearen arabera, baizik eta erantzuna ematen duen pertsonaren arabera. Hortaz, berrito ere itzultzen gara aurreko ataletan azaldu dugun aholkularitzaren pertsonalismora. Bi kasuistika horien adibide gisa, hurrengo hitzak azpimarratu nahi ditugu:

TPa ondo ezagutzen ez duen aholkularia	TPa ondo ezagutzen duen aholkularia
“Nik uste figura horri buruzko informazioa eta prestakuntza falta izan dela. Beti SZren alde egin da, alde batetik ezagutza faltagatik eta bestetik ez delako kapital minimorik behar”.	“egia da kasu horietan kontsulta asko egin behar direla, eta, askotan, topo egiten duzun pertsonaren eta horrek duen informazioaren arabera, erantzun bat edo beste izango duzu.”

Beste kasu batzuetan, elkarrizketatutako pertsonak ez dute zuzenean onartu informazio gutxi duela, baina elkarrizketa egitean ondorioztatu da zuten **informazioa okerra zela**, edo TPa eta ENEa okertzen eta nahasten zituela, honako bi aipu hauetan ikusten dugun moduan:

TParen ikuspegi okerra	TPa eta ENEa nahastea
“Oso izen polita du, agian ez da beste sozietate bat izango, baina ez dut uste plus juridikoa ematen duenik SZrekin alderatuta. Nik uste batez ere eztabaida irekitzeko balio izan duela”.	“ENEak ikusgai bihurtzeko eta esparru juridikoa emateko eskaerari erantzuna emateko sortu zen. Baina zer gertatzen da? Parte hartu nahi zuten eta aurretik zeuden emakumeek ustiatzearen egoteko beste mekanismo batzuk erabili zituztela, eta bertan zeuden OE eta SZ. Egia da ENEarekin TParen kalifikazio berri hori sortu zela, eta orain ez da beharrezkoa SZ edo OE izatea, baina berez berdina da”.

Figuraren gaineko prestakuntza eta informaziorik eza oso lotuta dago elkarrizketatutako entitateek pentsatzearekin badaudela TParen funtzio berdina duten **beste figura batzuk**, eta, ondorioz, ez dute beharrezkotzat jotzen hori gomendatzea. Hala, figura ezagunenak aukeratzen jarraitzeko joera mantentzen da, hala nola SZ, uste baitute TParen baldintza berdina dituela. Azaletik, figura ondo ezagutzen ez dutenek SZk TParekin alderatuta hiru abantaila nagusi dituela uste dute: i) izapideak errazak direla eta proiektu gehienek beharrei erantzuten diela; ii) figura horri esker emakumeak altan emanda daude gizarte segurantzaren eta hori TPa baino garrantzitsuagoa da; eta iii) ez dagoela “funtzionatzen” duen figura batetik aldatzeko beharrik.

Aholkularitzan dagoen ikuspegi feministarik ezak lotura zuzena du uste horiekin. Hala, egindako elkarrizketetan, erakunde gehienetan argi eta garbi ikusten da aholkularitzarako irizpideak batez ere teknikoak direla, laguntzaildoei lotutakoak, eta baita ekoizpen eta kudeaketa-eredu zehatzen jarraipenari lotutakoak ere. Ondorioz, ulertzen bada TPak ez duela SZrekin alderatuta balio gehigarriarik, alde batetik ez da ulertzen figura hori emakumeei ikusgaitasuna emateko sortu dela, eta, bestetik, horren oinarria den esparru juridikoa alde batera uzten da. Ikusi dugunez, uste dugu lehentasunezko figura izan behar duela, eta administrazioek sustatu behar dutela landa-ingurunean gizonen eta emakumeen arteko

berdintasunean aurrera egiteko. Zentzu horretan, aholkularitza-entitate batek argi eta garbi adierazi du figura hori lehenetsi behar dela ikusgarritasun gehiago emateko eta ustiatzearen gizonen eta emakumeen eskubide berdina izan ditzaten.

Kasu horiek eta TPa nahiko sakon ezagutzen duten elkarrizketatutako pertsonen kasuak aintzat hartuta, esan dezakegu **hiru arrazoi nagusi** daudela TPa gomendatzeko SZren orde: i) emakumeen ikusgarritasunaren garrantzia, hau da, ulertzea emakumeak historikoki nekazaritza -sektorean ikusezinak izan direla; ii) TPak laguntza batzuen puntuazioetan dituen abantailak; eta iii) prozeduren sinpletasuna, nahiz eta figura sakon ulertzen ez dutenek pentsatu prozesu horiek konplexuak direla.

Azken elementu hori funtsezkoa da; izan ere, aurreko blokean aipatu da **izapideen erraztasuna** faktore bat dela figura juridikoa aukeratzeko. Sektoraren ustez burokrasia gehiegi dago, eta, beraz, edozein kudeaketaedo izapide-motatan erraztasunak izatea erabakigarria izan daiteke hartuko den bidea erabakitzeke. Horri lotuta, TParen figura aukeratu duten pertsonak uste dute erraza izan dela, ez direlako notarioarengana joan eta ez dagoelako aparteko gasturik, eta informazio hori TParen erregimenean dauden elkarrizketatutako ustiatzearen bidez ere egiaztatu da. Zentzu horretan, hurrengo bi aipuek erakusten dute oro har kostu altua edo hasieran kapitala asko ordaintzea ez dakarten formulak bilatzen direla, eta horien izapidetzea erraza izatea: i) lehenengoan, elkarrizketatutako pertsonak TPa aintzat hartu ez duen aholkularitza jaso dute, eta ondorioz SZ aukeratu dute; ii) bigarrean,

aholkulariak argi ditu zeintzuk diren TParen onurak:

SZren aldeko aholkularitza	TParen aldeko aholkularitza
“kooperatiba eta halakoak egiteko bilatu genuen, baina kapitala eta abar jarri behar duzu. Alternatiba SZ zen ez genuelako kapitala jarri behar. Merkeena eta errazena izan zen. Baina izatea nahi genuen, baina kooperatiba eta honen artean, hau aukeratu genuen argi eta garbi”.	“Izatezko bikotea edo senar-emazteak izanda hori zen errazena. Ez da eskritura publikorik, ez notariotzarik behar, eta entitatearen izena ere aldatu dezakezu. Erraza da eta gainera ongi dago ikusaraztea”.

Bigarren aipuan aholkularitza-entitateek TPa ez gomendatzeko elementuetako bat agertzen da. TParen figurak ezartzen duen baldintza bat da, **senar-emazteak edo izatezko bikotea** izatea. TPLak²⁰ ez du baldintza hori ezartzen eta autonomia-erkidegoen esku uzten du erabakia malgutasunari dagokionez, baina EAEn baldintza hori derrigorrezkoa da (MAPA, 2018), eta hala azaltzen du TPak izapidetzen esperientzia duen aholkularitza-entitate batek:

“Guk egin dugun bakoitzean Familia Liburua edo izatezko bikotearen egiaztagiria eman behar izan dugu, eta, gaur egun, altan emateko eskatzen dugun baldintza da. Hori da guri eskatzen digutena”.

²⁰ TPLko 6. artikuluko 2G atalean senar-emazteak edo izatezko bikoteak haratago, aukera ematen du “harreman hori duten pertsonak baieztatu dezaten”.

Horregatik, faktore hori figura gomendatzeko muga bat da. Azken finean, txosten honen beste atal batzuetan adierazi dugun moduan, sektoreri iristen diren pertsonen profila urteetan zehar aldatu da eta, nekazaritza-sektoreak oraindik familia-izaera duen arren, horrek ez du esan nahi instalazioa bikote batek eramatea edo bikoteek lotura legala izatea. Berez, elkarrizketatutako hainbat bikoteek, urteak elkarrekin eraman arren eta ustiatzearen lanak partekatu arren, ez dira senar-emazteak edo izatezko bikoteak, eta, ondorioz, ezin dute TParen figuraren alde egin. Halaber, figurari buruzko ezagutza zabala duten aholkulariek, aintzat hartzen dutela aitortzen dute, baina ez dute askotan gomendatzen **bikote gutxiak** betetzen dutelako gaur egun baldintza hori.

Sektorean duela gutxi sartu diren pertsonen errealitatea kontuan hartzen duen arrazoia- ren kontrara, figura hori ez gomendatzeko identifikatutako beste arrazoi bat adineko emakumeen egoerarekin du zerikusia. Au- rreko atalean azaldutako beste arrazoi ba- tekin bat egiten duen arrazoi da, eta TPa **“berandu iritsi dela”** pentsatzearen ustea- rekin du zerikusia, eta hala adierazten dute jarraian erakutsitako hitzek:

“Arazoa da estatutua eta TPa oso berandu iritsi direla, eta horregatik ez da izan, a ze- lako iraultza! Jendea ez zegoen esperoan, beste formula batzuk zeuden eta beste modu batera egiteko aholkularitza jaso zuten. Onetsi behar zen, agertu behar zen, baina praktikan ez da aldaketa handirik egon dagoeneko SZn zeudelako”.

Beraz, ikuspegi horretatik, uste da figura- ren xede diren emakumeak, ustiatzean alta emateko eta eskubideak lortzeko **histori- koki zailtasunak** izan dituzten horiek, bes- te figura batzuen bidez lortu dutela, eta ez dutela estimulu nahikorik titulartasun-figura aldatzeko. Gainera, III. blokean ikusi dugun moduan, % 50eko SZ lortzeko emakumeek borrokatu dutena asko izan da, eta, ondo- rioz, ez dute TParen urratsa ematea plan- teatzen beste estimulu edo laguntzarik izan ezean.

Egindako **behaketa parte-hartzailean, MAPAko** ordezkariak aitortu zuen TPan oraindik Gizarte Segurantzaren hobaria hobetu behar dela, % 30ekoa baita 50 urte arteko emakumeentzat. Hortaz, ez dira familientzako laguntzen hobaria baino hobea. Zentzu horretan, aitortu du kuota jaitsi behar dela beste figuren aldean abantaila handiagoa izateko. Bestetik, titulartasun- figura TPra aldatzeko motibatzen duten estimuluei dagokionez, azpimarratu zuen TPak aurrera egiteko bi mugarri zeudela. Alde batetik, azpimarratu zuen burokrazia murriztu egiten dela **“leihatila bakarraren”** sistemari esker, zeinaren bidez figura hartzeari lotutako prozesuak errazten diren, eta oraingo proba pilotu modura ezarri da lau autonomia-erkidegotan²¹. Bestetik, altan emandako titulartasun partekatuetarako bederatzi milioi euroko **laguntza-ildo berria** azpimarratu du, zeinaren bidez familia- ustiatzean alta berria ekidin nahi den. Estimulu horiek erantzuna eman nahi diote TParen prozeduren erraztasuna zalantzan jartzen dutenei, bai eta TParen figurara aldatzea sustatu nahi duten estimulu ekonomikoak beharrezkoak direla uste dutenei, eta hala ikusten dugu elkarrizketatutako aholkulari baten hitzetan:

“SZtik TPra aldatzea sustatzen duten laguntza argi bat ematen ez den arte, oso gutxi eratuko dira TP modura. Azken finean, jendea diruagatik mugitzen da, egoeraz aldatzen da onura ekonomikoa badago. Funtzionatzen duen SZ baduzu, zertarako nahi duzu TP bat?”.

Ildo horretan, TParen figuraren aurkako argudioetako batek zerikusia du **bi pertsonen Gizarte Segurantzaren ordaintzeko duten zailtasunarekin;** izan ere, betetzeko zaila da, bereziki, ustiatze txikiagoetan. MAPA zailtasun hori konpontzen saiatzen ari da, eta, horretarako, TParen nekazaritzaustia- tegiei zuzeneko dirulaguntzak emateko oinarri arautzaileak ezartzen dituen irailaren 28ko 819/2021 Errege Dekretua onetsi zen. Zehazki, laguntza-ildoak ezarri zen, eta horren bidez TParen erregimenean dauden ustiatzei Gi- zarte Segurantzako bi kuotetako batean hobaria egiten da. Hasiera batean, MAPAren asmoa da laguntza horrek jarraitutasuna izatea, TPko ustiatzei berrietarako pizgarri gisa balio dezan. Izan ere, pizgarri hori laguntza ematen duten pertsonen jasotzen dute; horietako batek dioenez: “Orain, laguntza hau eman dutela, jendea mugitzeko modua da. Deitzen hasi dira jada”. Hala ere, beharrezkoa da ulertzea laguntza-ildo horrek lehenago TParen erregi-

menean zeudenak saritzen dituela; hortaz, ez da titulartasunfigura hori aukeratu ez dutenentzako eragingarria.

Bestalde, elkarrizketen prozesuetan, aurkitu dugu **toki-administrazio batek sustatutako neurria** dagoela, eta, horrek bai, TParen figurari atxikita dauden ustiatzearen kopurua areagotzeko pizgarri gisa balio izan du. III. blokean aurkeztutako aipu batean, adierazten zen 2020an sustatutako arau- diaren aldaketa baten ondorioz TPan aldaketak egin zirela, eta, Arabako probintziako datu kuan- titatiboak aurkeztean, ikusi dugu 2021aren hasie- ran probintzian TParen figuretan igoera nabaria egon dela. Une horretara arte, Ustiatzearen Erre- gistroan pertsona batek izena eman zezakeen ti- tular gisa, eta beste batek titularkide gisa. Hala, adin gehiagoko bikoteen ohiko kasuan, titularra senarra izan da, eta **titularkidea**, berriz, emaz- tea. Hala ere, 2021eko abenduan Araban aukera hori desagertu zen, eta **AFAk** gutuna bidali zien egoera horretan zeuden nekazaritza-ustiatzei guztiei, beren egoera erregularizatu eta existitzen diren elkarte-figuretako bat har zezaten. Elkarri- zketatutako emakumeetako batek bere senarrak une horretan jaso zuen AFaren gutuna partekatu zuen gurekin:

Arabako nekazaritza-ustiatzearen erregistroan dagoen informazioaren arabera, ustiatzearen titular gisa agertzen zara... Egindako adminis- traziokontrolen ondorioz, erregistratu da (...) ustiatzearen % 50eko titular gisa agertzen dela, eta hori ezin da gertatu banakako nekazarit- za-ustiatzeetan, zeinetan titularrak pertsona fisikoa izan behar duen, indarreko araudiaren arabera. Hori dela eta, jakinarazten dizugu zure nekazaritza-ustiatzearen titulartasuna parte- katua izatekotan, hilabeteko epean zure egoera erregularizatu beharko duzula, elkarte-erakun- dea osatuz (SZ, merkataritza-erakundeak, TPEa, etab.)”.

Ikus dezakegunez, kasu horretan, gutunak TParen aukera aurreikusten zuen, aholkurako beste guneek ez bezala; nekazaritza-sektoreko elkarrizketatutako pertsonen adierazitakoaren arabera, horietan, elkarte-figura bilatu behar izan dutenean, SZ eta OEren berri eman zaie. Kasu horretan, AFaren gutunaz gain, bikoteak aholkua jaso zuen bere erreferentziazko NBEaren bidez, eta horrek TParen figura erabiltzeko aholkatu zien. Bestalde, AFari egindako elkarrizketak aditzera eman zigun hirurehun ustiatzei izan zutela erregularizatzeko beharra, eta, “TPak **ez duenez eskritura publikoa eratzea eskatzen**, jendeak hori erabaki zuen”. Nahiz eta hirurehun ustiatze horietatik bostek bakarrik erabaki zuten TParen figura hartzea, aldaketa nahiko garrantzitsua da, TParen zifrak aintzat hartuta, eta datua aztertzeko modukoak da. Beste aldundietan kasuistika horri buruz galdetzean, batek honako hau erantzun du:

“Kontua da guk titularkideak ditugula Nekaza- ritzako Ustiatzearen Erregistroan, baina oraintxe bertan kendu behar ditugu, estatu-mailako erre- gistroetara integratuko delako eta ez dago argi titularkidetasuna onartuko den ala ez”.

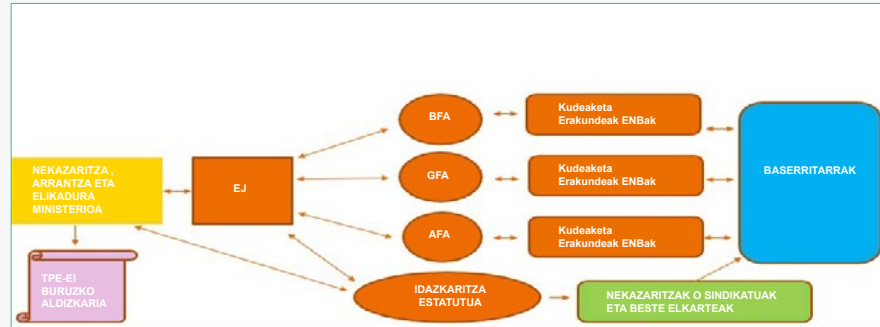
Hitz horiekin ondoriozta dezakegu litekeena dela gainerako probintzietan neurri horiek hartu behar izatea, eta hortaz, pizgarria izan daiteke beste lu- rraldeetan TPen kopurua areagotzeko.

²¹ *Autonomia-erkidegoak dira: Errioxa, Gaztela-Mantxa, Gaztela eta Leon eta Andaluzia.*

INFORMAZIO-FLUXUAK ETA HORIEN ZAILTASUNAK

Lortutako emaitzetatik abiatuta eta erakundeek TParen inguruan duten errealitateen eta informazioaren arteko aldea ikusita, elkarriketatutako pertsonen emandako informazioan oinarrituta ikusgarri egin nahi izan dugu zein diren erakunde eta agenteen artean informazioa partekatzeko **mekanismoak eta kanalak**. Hurrengo irudian identifikatutako informaziofluxuak ikus ditzakegu:

33. irudia: Erakundeen arteko Titulartasun Partekatuari buruzko informazio-fluxuak

Irudian ikus daiteke zein diren erakundeen artean informazioa transmititzeko kanalak, teoriarik, behintzat. Irudian ez dira tresnak sartu, hala nola herritarrek guztiek erabiltzeko web-orriak; izan ere, helburua da agenteen artean dauden zuzeneko harreman eta komunikazioak ikusgarri egitea.

Horretaz gain, iruditik kanpo utzi da informaziorako sarbidea izateko espazioetan dagoen **ENEren Jarraipen Batzordea**, elkarriketatutako instituzio eta sindikatuetaiko zenbait pertsonen parte hartu izan duten espazio gisa aipatu dutelako, baina ez da TParen figurari buruzko informazio-iturri gisa aipatu. Izan ere, uste da espazio horretan ez dagoela ENE onetsi ondoren espero zen beharrezko dinamismoa, hiru pertsonen esan bezala:

“Esan zen hitzaldiak egingo zirela ezagutarazteko, baina ez dakit Estatutua indarrean sartu zenean egin zen. Argi dago Batzordearen barruan gaudenon artean ere ezjakintasuna dagoela”.

“Hor gaude Emakume nekazariaren estatutuarekin, eta pixka bat gehiago landu beharko litzateke (...) Oso geldi dago... gehiegi”.

“Estatutuaren jarraipenerako mahaian liberatu gisa nago, eta, nire iritzia nahi baduzu, ziur nago asmoa oso ona dela, baina ez dakit eraginkortasuna noraino helduko den. (...) Niri deigarria iruditzen zait ez dagoela inolako presarik gauzak aldatzeko eta kontu hau azkartzeko”.

Irudian ikus daitekeenez, **MAPAk Eusko Jaurlaritzari** laguntza edo araudiari buruzko informazioa bidaltzen dio, eta azkenak, berriz, aldundiei bidaltzen die. Era berean, horiek gainerako erakundeei zabaltzen diete informazioa. Geziek bi norabide dituzte, gobernantzaren maila ezberdinetatik heltzen den informazioaz gain, ekoizpenaren gertuen dauden erakundee-tatik erregistro-datuak jasotzen dira, eta horiek aldundiei bidaltzen zaizkie, eta ondoren, ministerioari.

Irudiak argi uzten du informazio transmititzean **eragile askok** har dezaketela esku, eta nabarmentzen du beharrezkoa dela horien artean koordinazio ona egotea eta informazioaren antzeko ezagutza izatea; izan ere, ekoizleek hainbat kanal erabil ditzakete informazio hori eskuratzeko, eta kasu guztietan antzekoa eta noski, zuzena, izan beharko luke. Hala ere, hori ez dator bat egungo errealitatearekin, elkarriketen bidez ikusi dugunez, ekoizleen zein erakundeen kasuan, ezagutza-maila asko aldatzen baita. Zalantzarik gabe, eragile erabakigarria izan daiteke sektorean jarduera hasiko edo hasita dutenek hautuak egitean eta erabaki-prozesu horietatik eratorritako eskubideetan.

Gainera, informazio-fluxuen multzoan hainbat zailtasun identifikatu dira. Zehazki, egindako elkarriketetan identifikatutako zenbait elementu zerikusia dute **informazio homogeneoa aurkitzeko** zailtasunekin eta non aurkitzea jakiteko zailtasunekin, baita erakunde bat baino gehiagori galdetu ostean ere. Ildo horretan, nekazaritza-sektoreko pertsona batek zehazki figurari buruz galdetzean egin behar izan duen ibilbidea azaldu du:

“ENBari deitu diogunean azalduz SZa dugula eta TPari buruz hitz egin digutela eta bien arteko aldeak jakin nahi ditugula, eta onurarik dagoen, esan digute ez dakitela, bera oso jatorra da, eta esan digu ez duela ideiarik, ez duela horrelako eskaerarik egin eta ez duela alta eman duen inor ezagutzen, baina uste duela ez dagoela alde handirik. Esan digu Bilbora deitzeko jakiteko, bertan erregistroa daraman kidea dagoela eta ziurrenik berak gehiago jakingo duela. Eman diguten telefonora deitu dugu eta ez zegoen neska hori, eta erantzun digunak galdetu digu ea nork aipatu digun TParena, ez zekitela ezer, eta SZan bagaudela bere ustez ez dagoela desberdintasunik. Gaiari buruz galdetzeko beste telefono bat eskatuko zuela esan zigen. Horren zain egon gara aldundiak deitu gaituen arte, eta esan digute duten informazioa mezu elektronikoa bidez bidaliko zigutela, informazio hori irakurtzeko, eta zalantzarik badugu berriz deitzeko eta haiek galdetuko dutela. Beraz, haiek ere ez dute guztiz argi. Informazioeskuliburua eta infografia bidali ziguten”.

Ibilbideak TPari buruz dagoen informazioaren eta ezagutzaren falta jartzen du agerian, baina baita horri buruzko informazioa eman behar duen pertsonaren nahastea. Ildo horretan, ikerketa honetan zehar, erakundeetako elkarriketatutako pertsonen nahastea adierazi dute TParen izen-ematearen erregistroaren edo horretarako beharrezko izapideen funtzionamenduaren inguruan.

Horretaz gain, beste kasu batzuetan TParen figura erabiltzeko **funtszko laguntzen** inguruko aholkularitza-erakundeen arteko **komunikaziofluxuen** ezjakintasuna eta eraginkortasunik eza adierazi da. Zehazki, MAPAk 2021ean TParen figuren Gizarte Segurantzaren kuotetako bat ordaintzeko sustatutako laguntzari (lehenago aipatu dugu) buruzko informazio-fluxua nolakoa izan den aztertu ahal izan dugu. Horri buruz galdetzean, argi zegoen aholkularitzako zenbait agentek ez zutela horren berririk. Zehazki, egiaztatu dugu nekazaritzako sindikatu, kolektibo eta kooperatibek horren berri zutela, baina ENB batzuek ez..

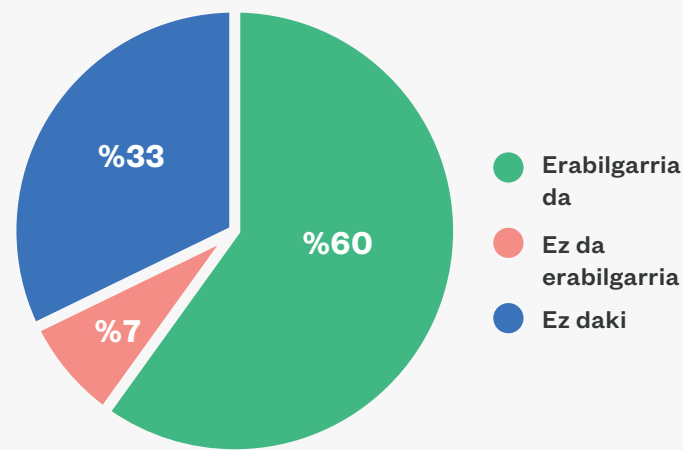
Hori bat dator aldundiko arloko arduradun batek adierazitakoarekin; ENBei informazioa bidaltzeko arduraduna zen, eta adierazi zuen informazioa heldu zen unean, denborarik eza zela eta, TParen figura zuten ekoizleekin jarri zela harremanetan, baina ez zitzaion bururatu **informazio hori** ENBekin **partekatzea**. Hau adierazi zuen: “une horretan ez zitzaizkidan ENBak etorri burura”, “hain azkar izan zenez, ez genuen egin”. Ondorioz, informazio hori jada figura erabiltzen ari ziren pertsonen heldu zitzaie, baina eguneroko komunikazioan ustiategi berriek figura hori hartzea sustatu dezaketene beste agenteek ez zuten jaso. Gainera, horrek ere agerian uzten du informazioa heldu den **epe laburra**, eta horrek informazioa behar bezala antolatu eta zabaltzea mugatu dezake.

Adibide horiek aholkurako agenteen artean **TPari buruzko informazioa hedatzeko arduradunak** identifikatzeko dagoen nahastea ulertzen laguntzen dute. Zenbait ENBek uste dute haiek ez direla horri buruzko informazioa eman behar dutenak, eta aldundi edo kudeaketa -zentroetara bideratzen dute kontsulta; aldundietan, berriz, uste dute ENBak direla horri buruzko informazioa eman behar dutenak, nahiz eta, kasu honetan ikus daitekeenez, askotan informazio guztia ez duten. Hortaz, aurretik adierazi den bezala, figura ezagutzen dutenek uste dute informazioa lortzea ez dela erraza, eta jada aipatu dugun aholkularitzako pertsonalismoaren menpe dago.

TPAREN FIGURAK NEKAZARITZA-SEKTORERAKO DUEN ERABILGARRITASUNMAILA.

Hasteko, informazio hori baloratzeko, elkarrizketatutako pertsonen profilei beraien ustez figurak duen erabilgarritasun-maila zein den galdetu diegu. Bestalde, ustiategiak eta erakundeek lehenago azpimarratu dituzten gai nagusietako batzuen analisi artikulatua egingo dugu. Hasteko, ondorengo grafikoak nekazaritza-sektoreko pertsonen TParen erabilgarritasun-mailari buruz duten iritzia **buruz galdetzean** elkarrizketatutako ustiategiaren erantzunen laburpena biltzen du:

14. grafikoa: Nekazaritza-ustiategiak Titulartasun Partekatuaen figurari egindako balorazioa

Grafikoak adierazten du nekazaritza-sektorearen % 60ak uste duela figura erabilgarria dela, eta % 7ak bakarrik uste duela ez dela erabilgarria. Gainerako % 33ak ez du iritzirik emateko informazio nahikorik. Hala, ikus dezakegu figuraren erabilgarritasunari buruz iritzi positiboa duten elkarrizketatutako ustiategiak figura erabaki dutenak baino gehiago direla. Erabilgarriztat

hartzten duten pertsonen iritzia zerikusia du, besteak beste, beren esperientziaren bidez figura hori erabaki dutenek **laguntzetarako sarbidea izateko** orduan dauden abantailekin, adierazi duten bezala:

“zenbait gauzatarako balio izan digu. Puntuak eman dizkigu nekazaritza-erakundeetarako laguntzak eskatu ditugunean, TPa izatea lagungarria izan da, puntu gehiago eman dizkigutela; beste edozein figura izanda baino askoz puntu gehiago ematen zizkiguten”.

“Duela hiru urte makina berriak eskatu nituen eta pixka bat gehiago ematen dizute TPa izateagatik. Dirulaguntzetan % 15 edo 20, pixka bat gehiago”.

Argudio hori ekazaritza eta abeltzaintzako jardueren lotutako elkarrizketatutako pertsonen erabilgarritasunarekin gurutzatzen da, uste baitute figurak **emakumeen eskubideen berdintasunaren** alde egiten duela, aipu honek adierazten duen bezala: “Uste dut emakumeei laguntzeko guztia erabilgarria dela % 100ean, askotan gizonek baino gehiago lan egiten duten emakumeak daudelako eta ez zaie aitortzen. Emakumeen onurarako den guztiarekin ados nago, ederto, eta puntu gehiago baditu, ba primeran”. Hala, ildo horretatik, nekazaritza-ustiategietako pertsonen egindako elkarrizketetatik ondorioztatzen da logikotzat hartzen dela pertsona biek lan berdina egiten dutela eskubide berdinetarako sarbidea izan beharko luketela.

Bestalde, beste batzuek uste dute ez dela erabilgarria; kasu askotan, pentsa genezake esparru orokorra ez ezagutzearen ondorio dela. Elkarrizketatutako emakumeetako batek hau dio: “nik oraindik ez dut oso ondo ulertzen zergatik sortu zen TParen figura”. Izan ere, TParen figura erabaki duten kasu askotan antzekoa gertatzen da figura-ra hautatu izanaren gogobetetasuna III. blokean

aztertutako beste figurekin dutenaren antzekoa dela, **uste baitute TPak ez duela beren egoera asko aldatu**. Hala ikusten da hurrengo hitzetan:

“Kooperatibarekin alde-ratuz nabaritzen dudun alde bakarra da sarre-rak bereizita jarri ordez batera heldu zaizkigula TPari. Orduan, fakturak bata edo bestearen izenean heldu ordez, TParen izenean heldu zaizkigu”.

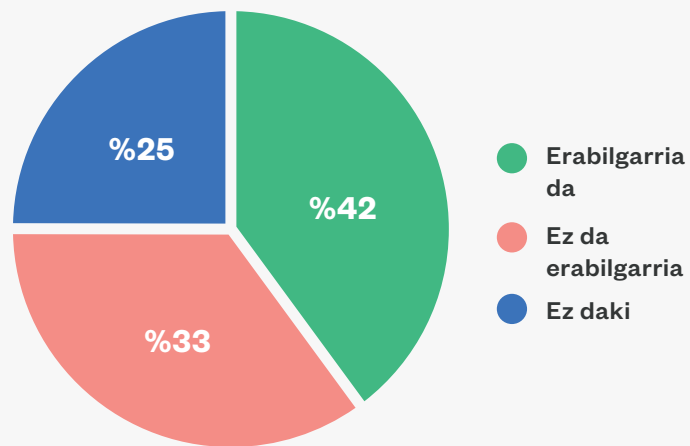
“Hasi berria den norbaitek TPari buruz galdetuko banindu, esango nioke ez hasteko, distira guztiak ez direla urre. Orain, nolakoa den jakinda, TPa aukeratzea esango nioke, nik, egia esan, ez diodalako garrantzi handirik eman”.

Bestalde, aurreko blokean bezala, ikusi dugu banaketaren kontua kezkarria zela SZa erabaki zuten emakumeentzako, eta gauza bera gertatzen zaio elkarrizketatutako kasu bati, orain **banatzen** ari baita. Hala, banaketaprosesua oraindik amaitu ez zenez, ezin izan dugu jakin prozesu horrek zehazki zer dakarren; hala ere, elkarrizketatutako pertsonak uste du ez duela konplexutasun handirik izango, beste figurekin alderatuz:

“Enpresaren aldetik esango nuke baietz, baina arazo txikiak egon dira, eta maila pertsonalean oztopoak egon dira, baina egin behar zena zen. Orain banatu gara eta nahaspila da dena banatzea... elkarrekin ez gaudenez, desegiteko akordio batera eta hori guztia lortu behar dugu, baina SZa edo beste edozein gauza egin izango bagenu, berdin-berdin nahaste-borrastea izango zen”.

Nekazaritza-ustiatzekiek dituzten pertzepzio horiek ez dagoz bat **aholkularitzako erakundeek** emandako emaitzekin. Ondorengo irudiak horiek laburtzen ditu, eta jarraian azalduko ditugu:

15. grafikoa: Erakundeek Titulartasun Partekatuen figurari egindako balorazioa

Ikusi dugunez, sektoreko pertsonen % 60ak uste du figura erabilgarria dela, baina, erakundeen kasuan, % 42ak bakarrik uste du figura erabilgarria dela, eta % 33ak uste du ez dela erabilgarria. Bestalde, % 25ak ez du informazio hori baloratzeko informazio nahikorik. Datu horiek ikusita, ez da harrizkoa aholkularitza-erakundeetako pertsonen TParen figura ez gomendatzea erabilgarria ez dela uste badute edo iritzirik eratzeko informazio nahikoa ez badute. Hala, jada aipatu dugun bezala, datu horiek agerian uzten dute zenbait aholkularik uste dutela **TPak ez duela abantailarik ematen** lehenago existitzen ziren figurekin alderatuz, hala nola SZ. Gainera, kasu batzuetan, hainbat pertsonen uste dute **EAEen emakumeek jada egoera bereberian daudela** existitzen diren figurekin, edo belaunaldi berriekin hori guztia aldatzen ari dela, nekazaritza-sektorean zein aholkularitzan. Ondorengo bi aipuak horren adibide dira:

“Hemen (TPa) ez da hain beharrezkoa beste toki batzuekin alderatuta. Ez dakit zuk zer pentsatuko duzun, baina hemen jada berdintasuna eta emakumeen presentzia dago, eta beste figurak daude. Ordezkatuta daude, baina SZtan, non bikotearekin edo nebaahizpekin dauden. SZ asko bikoteek osatzen dituzte, senar eta emazte gisa, % 50ean, eta Gizarte Segurantzaren kotizatzen dute”.

“Jendeak argi dauka. Lehen ez, lehen familiarako laguntza gisa planteatzen zuten, baina orain ez, instalatzen denak eta ustiatzekiaren parte bihurtzen denak, nik uste aholku hobekak lortzen dituela, kontzienteagoa da, eta jendeak erabaki onak hartzen ditu hasierahasieratik. Nik zulo handiagoa ikusten dut erantzunkidetasunaren eta zaintzaren kontuan, figura juridikoenean baino”.

Dagozkien ataletan aurkeztuta dauden datu kuantitatiboak eta existitzen den araudia aintzat hartuta, berdintasuneko ustezko egoera hori, gaur egun, errealitate izatetik oso urrun dago. Ildo horretan, aurkeztutako aipuak bigarrenak hausnarketa interesgarria egitera gonbidatzen gaitu: figura juridikoek ENEk eta TPLk emakumeen diskriminazioaren gako gisa aitortzen duten faktoreetako bat hobetzeko duten erabilgarritasuna, zaintza-lanak eta lan erreproduktiboetan dagoen **erantzunkidetasun**-falta arintzeko.

Bestalde, figuraren erabilgarritasuna baloratzeari dagokionez, aholkularitza-erakundeetako zenbait pertsonen elkarrizketetan aipatu duten beste gaizkiulertu bat aurkitu dugu. Bertan adierazten dute **irabazpidezko eraentzan dauden bikoteen** kasuetan TPak ez zuela inolako abantailarik eskaintzen. Baieztapen hori ez dator bat errealitatearekin; izan ere, bikote batek duen ondasunen banaketak eragina du lortutako ondasunen banaketan, baina ez lan-jardueran edo Gizarte Segurantzaren kotizatzean lortutako etorkizuneko eskubideetan. Hala, ondorengo aipuan ikus dezakegunez, baieztatzen dute irabazpidezko eraentzan sortutako bikotea eta SZa maila berean daudela (eta ez da horrela), adieraziz lege-ondoretarako, ezkonduetako pertsonen ez dutela inolako alderik SZaren alboan.

“guk figura horiek erabiltzen ditugu puntuak ematen dituztelako, baina behin esan ziguten ezkonduetako bikote bat jada SZa dela, irabazpidezkoan bazaudela jarritako dirua jada biena dela, beraz...”

Hortaz, aholkularitzako profil minoritario batek uste du TPari buruzko informazioa argia dela eta, hortaz, ez dela erabilgarria, sektorean dauden pertsonak direlako ez erabiltzea erabaki dutenak, ondoren adierazita dagoen bezala: **“ez dago oztoporik** titulartasun-mota horretako ustiatzeki gehiago egoteko, informazioa ustiatzeki guzti-guztiei bidali zaie, eta horien titularrek borondatez erabaki dute TParen figura hartu edo ez”. Txosten honetan zehar ikusitakoarekin, baieztapen hori okerra dela egiazta dezakegu. Bestalde, badago profil aldarrikatzaileago bat, zeinak figuraren erabilgarritasuna zalantzan jartzen duen, sektorearen errealitatearekin antzekotasun handiagoa duen argudioa emanez:

“Lehenik eta behin, sektorea ez delako hain handia, eta ematen duena mugatua da, eta ez daude hainbeste ustiatzeki. Bigarren kontua da ez dagoela ezkonduetako jende edo izatezko bikote nahikorik TPen kopurua handia izateko. Hirugarrenik, ustiatzekietan ezin dituzu bi autonomo izan, zeren, nahiz eta nahi izan, ezin da. Laugarrenik, figura bere bizitza osoan nekazaritzan altarik eman gabe lan egin duten emakumeentzako bazen, ez du ezertarako balio, ez duelako aurretik egindako lana aitortzen. TPLk konpentsazio-pentsioa aipatzen du, baina, juridikoki, nola justifikatzen duzu ustiatzeki batean lan egin duzula? Lekukoekin egin zenezake, bai, azoketara joan bazara, dokumentazioarekin... baina oso konplikatua da. Gainera, helburua bada ustiatzeki baten titulartasunerako emakumeek duten sarbidea sustatzea, zergatik izan behar du titularkide? Zein da sartzeko sustatu nahi duzun profila? Emakumeak eta nekazaritzara sar daitezen sustatu nahi baduzu, ez da beharrezkoa lege hau egitea, beste gauza batzuk egin beharko zenituzke; baina, hala ere, ez dira emakumeak eta ez gizonak pilaka etorriko nekazaritzara... Nik uste figura ez dagoela ondo egokituta errealitatean.”

Ikus dezakegunez, aipuak TParen erabilgarritasuna zalantzan jartzen duten elementu asko aurkeztu ditu, eta horietako batzuk jada aipatu ditugu.

Guztien artea, honako hauek azpimarra ditzakegu, maila praktikoan: i) TPak dakartzan **gastuak hartzeko zailtasuna, batez ere ustiatzeki txikietarako; eta ii) sektorean urte asko daramatzaten emakumeen **aitorpenik** eza, aintzat hartuta TPLk aipatzen duen konpentsazio-pentsioa praktikan jartzeko dauden zailtasunak. Maila sakonagoan, honako hauek azpimarratzen ditugu: i) emakumeen **profil zehatz** bat bai, baina beste batzuk ez **sustatzearen** atzean egon litekeen intentzioa; eta ii) nekazaritza-sektoreko emakumeek **benetan hau behar duten** eztabaidatzea.**

Azken bloke hau amaitu aurretik, ustiatzeki eta erakundeek lehenago azpimarratu dituzten gai nagusietako batzuen analisi artikulatua egin nahi dugu. Horretarako, **kontraste-taldearen** saioan lortutako informazioa azpimarratzen dugu; izan ere, txosten honen amaieraz gain, landa-lanaren amaiera ere izan baitzen. Gainera, bertan profil askotako pertsonak elkartu genituen, ekoizleak zein kudeaketa- eta aholkularitza-erakundeetako pertsonak. Espazio horretan, egiaztatu ahal izan genuen gauzarik deigarriena da pertsona guztiek gehien errepikatu zuten hitza “nahastea” zela, eta informazio hori argitzeko orduan profilek jaso duten argitasun-faltaren adibideak partekatu ziren. Hala, egiaztatu ahal izan zen hori dela, hain zuzen, figura hori erabaki ahal izateko dagoen oztopo nagusietako bat.

Bestalde, profil biek elkarte-figura bakoitzean dituzten **abantaila eta oztopoak** argitzeari dago-kionez, kontraste-taldeari dokumentu honetan zerrendatutako abantaila eta oztopoak aurkeztu genizkion, informazio hori egiaztatzeko, baina, kasu gehienetan ez zen lortu, batzuek adierazi zutelako ez zutela horri buruzko informazio argirik. Hori da, hain zuzen, *eztabaidatzeko taldetik kontraste-taldera* aldatzea erabaki genuenean genuen kezka, atal metodologikoan azaldu dugun bezala.

lido horretan, TPak SZarekin alderatuz dituen abantaila dagokienez, nagusiki jada aipatu ditugunak dira, hau da, **zerga-onurak eta laguntzetarako lehentasuna**. Nekazaritza-sektoreko pertsonekin zein aholkularitzarako erakundeekin egindako informazio-trukeetan agertu den faktore kontrakoetako batek lotura du **parte-hartze kuotekin**; TPan % 50ekoa izan behar du, baina SZean ez du zertan horrela izan, eta hori SZen aldeko abantaila gisa har daiteke. Elkarrizketatutako ENB batek honela azaldu digu: “Lehenengo aholkua da hobe dela TPa, ahal badute, zerga-onurak dituzte, ez dute eskritura publikorik behar eta errentagarriagoa da. Baina egitura % 50ekoa da, eta, kasu batzuetan, ez dute hori nahi. Beraz, SZa aukeratzen dute”. Hori TParentzat mugatzailea izan daitekeen arrazoien artean, analisi kuantitatibo eta kualitatiboaren bidez, ikusi dugu tradizioz, eta gaur egun ere, normalean gizonek dutela % 50 baino gehiagoko ehunekoa, eta “Ustiategiaren buru” gisa hartzen dira. Bereziki hori dela eta, % 50ean egotea lortzea sektorean lan egin duten emakumeen borroka historikoa izan da, ondoren adierazi den bezala:

Lan egitea erabaki nuenean, gogoratzen dut eztabaida handiak egon zirela, nik esan nuelako lan egingo banuela, arriskatu nahi nuela (beti izan nahiz oso aldarrikatzailea arlo guztietan, eta horrelaxe nabil...) eta % 50a eskatu nion... SZarena lehenagokoa zen, nire amaginarrebak nire aitaginarrebarekin zuen, nire aitaginarrebak nire senarrarekin, nik baino lehenago... jokoan zegoen gauza bakarra ehunekoa zen... eta % 50ean egotea lortu nuen.

Hala ere, % 50 lortzeko borroka historiko horiek lortuta, badaude ehunekoekin marjina izatea interesgarria izateko beste arrazoi batzuk, eta TParekin ezin da, baina SZekin edo OEekin bai. Nahiz eta aholkularitzari zein nekazaritza-ustiategiei lotutako pertsonak aipatutako kontua izan, elkarrizketatutako bi emakumeen aipuak azpimarratu ditugu, azaltzen dutelako zergatik aukeratu duten OE eta ez TPa, nahiz eta arrazoi desberdinengatik izan. Lehenengoak azaltzen digu bere kasuan ez zutela TPa aukeratu uste zutelako **malgutasun handiagoa** lortuko zutela OEren ehunekoekin jolas-tuz. Bigarrenak, bestalde, azaldu zuen berak OEren partehartzearen kuota ahalik eta handiena izatea erabaki kolektiboa izan zela, eta **zor historiko, poetiko eta sinbolikoa** ordaindu nahi duela:

“OEa erabaki genuen TParen gaineretik TPa beti % 50ean dagoelako errenta-aitorpenean; OEan, ordea, beste lan batekin ari banaiz edo lan gutxiago egiten ari banaiz, esan dezaket ehunekoa ezberdina dela. Gure arrazoia izan zen ezin genuela ehunekoa mugitu, eta iruditu zitzaigun horrela malguga zela”.

“Arrazoi asko daude ni ustiategiaren % 75aren titularra izateko, besteak beste, azalpen poetikoa dago: zergatik izan behar du % 50ean, zergatik ezin izan da emakumeak OEren zatirik handiena duena? Misoginia kontua dela-eta ere erabaki genuen horrela, gutxienez boterea ikusgarriagoa egiteko, gutxienez paperetan”.

Azkenik, bloke honekin amaitzeko, geure buruari galdetzen diogu zein den, TPLaren ondorengo urte hauek eta gero, eta EAEn ENE dagoela aintzat hartuta, TParen figura erabiltzen duten ustiategien kopurua hain txikia izateko arrazoia. Galdera horren erantzun posibleak atera dira txosten honetan zehar eta, bereziki, bloke honetan; beraz, amaitzeko, elkarrizketatutako pertsonen, behaketa partehartzailearen eta kontrastetalderearen galdera honi buruzko ondorio nagusiak bildu ditugu: **Zergatik daude hain TP gutxi?** Ondorio nagusiak laburtu ditugu jarraian jasotako taulan.

9. taula: TPE gehiago ez egoteko arrazoiak.

Zergatik daude hain TPE gutxi?

- Kudeaketa- eta aholkularitza-erakundeen **ezjakintasuna**, ezaguna dena aukeratzen da, SZa, nagusiki.
- Emakumeak **ordezkatuak sentitu dira** beste figura batzuekin eta uste dute figura hau berandu heldu dela.
- **Ikuspegi feministaren falta** aholkularitza ematen duten agenteen artean.
- TParen figurari buruzko informazioa **ez zaie heldu** bere hartzaile nagusiei.
- **Informazio** eta prestakuntza **falta** aholkua ematen duten agenteen artean.
- **Ezkondata egon edo izatezko bikotea izateko** beharra mugatzaile gisa hartzen da.
- **Burokrazia eta izapide gehiegi** sektorean; hortaz, ez dira aldaketak planteatzen, zailtasun asko egongo direla hautematen bada.
- Ustiategien familiazko izaera dela eta, kasu batzuetan **familiak parte hartzen du erabakietan**, eta beste figuren alde egiten da.
- **Figura juridikoa elementu estatiko** gisa hartzen da, eta ez ustiategiaren une edo behar ezberdinetara egokitu daitekeen gauza dinamiko gisa.
- Figurak **ez die erantzuten ustiategi txikiago eta kolektiboko profilei** eta pixkanaka egindako txertatze-prozesuei.

Egileak berak egina

Taulan ikus dezakegunez eta txostenean zehar agerian jarri denaren arabera, informazioa, zalantzarik gabe, funtsezko faktoreetako bat da, baita figura hartu ahal izateko beharrezko betekizunen eta sektorean dauden profilen eta txertatze-prozesuen errealitatearen arteko aldea ere.

IV. BLOKEKO ONDORIOAK

Bloke honetan begirada jarri nahi izan dugu TParen figuraren gainean, eta figuraren gaineko ezagutza-maila zein izan duen erabilera hain mugatuaren arrazoiak identifikatu nahi izan ditugu.

lido horretan, sektoreko pertsonen artean figuraren gaineko **ezagutzamaila** aztertuz, ikus daiteke % 20ak ez duela inoiz entzun, eta % 40ak badaki existitzen dela, baina ez du ondo ezagutzen. Azpimarratzekoa da TParen figura aukeratu dutenen artean ere adierazten dutela ez dutela figura ondo ezagutzen, baina jasotako **aholkularitzaz** fidatu zirela, nagusiki laguntza publiko posibleetarako lehiaketetan puntuazio altuagoa lortzea lehenetsiz.

Figura aukeratu dutenek azpimarratutako **arrazoien** artean, **justizia soziala** dago, hau da, emakumeak ikusgarri egitea sustatzea, eta, batez ere, aholkatu dituzten erakundeek **emandako aholkua**.

Figura ezagutzen den baina aukeratu ez den kasuetan ere, jasotako aholkua erabakitzailea izan da, nahiz eta zenbait kasutan egiaztatu ahal izan dugu aholkularitza (kasu honetan, Gaztenek programaren barruan jaso) ez dela **zuzena izan** eta TPa erabaki ahal izan zuten pertsonak ez dutela egin. Beste kasuetan, figura juridikoei buruzko informazioa eskatzeko orduan, TPa ez dago azaldutako aukeren artean, hala nola SZ, OE edo kooperatiba.

Adin gehiagoko emakumeen artean, adierazten da beraientzat **TPL berandu heldu zela**, eta jada beste figura batzuk aukeratu zituztela, nagusiki SZa, eta, nahiz eta kasu

batzuetan TParen berri izan zuten, ez zen erakargarria izan, uste zutelako haiek ezin zutela hori aukeratu, alta emanda zutelako, beste egoera juridikoekin.

Bestalde, figura hori erabaki ezin izateko gazteek duten arrazoia da sektorera **proiektu kolektiboan** bidez sartzen direla. Formatu horiek gero eta ohikoagoak dira sektorean; hala ere, osatzen dituzten pertsonak uste dute proiektu kolektibo, dibertsifikatu eta txiki horiek ikusezinak direla administrazio publikorako..

Faktore horiei, jada azaldu dugun bezala, etorkinen egoera gehitu behar zaie; izan ere, **Atzerritarren Legeak** ezarritako betekizunak erabakigarriak izan dira TPa albo batean uzteko, nahiz eta irizpideak bete, horiek bete ahal izateko alta banaka eman behar baita.

TPLren eta ENERen prozesuan parte hartu duten sektoreko pertsonak uste dute instituzioek **ez dutela lortu TPari buruzko informazioa bere xede hartzaileei** heltzea. Nekazaritzako elkarte eta erakundeak dira figura hori zabaltzeko eginkizuna hartzen ari direnak, baina emaitza desorekatuak lortzen ari dira, dituzten ahalmen eta baliabide mugatuak aintzat hartuta. Hori dela eta, eskatu da administrazioak prestakuntza-prozesuak abiaraztea, langile teknikoentzat zein sektorearentzat, hauteman baita nahaste eta/edo informazio-falta larria dagoela.

Sektoreko pertsonak figuraren ezagutza desorekatua badute ere, arreta ematen du aholkuan parte hartzen duten erakundeetako pertsonen artean **ezjakintasun handia** dagoela. Nahiz eta kasu guztietan adierazi duten TParen figura ezagutzen dutela, gehienetan, emaitzen % 58, adierazi dute figura ezagutzen dutela, baina ez oso ondo. Hori bereziki garrantzitsua da aintzat hartzen bada aholkularitzak erabakiak hartzeko prozesuan duen garrantzia, dokumentu honetako atal ugaritan adierazi den bezala.

Erakundeetako pertsonak aitortzen dute **ez dutela pres-takuntzarik jaso** eta ez dutela TParen figurari buruzko informazio argirik. Informazio gehiago dutenak izan da modu aktiboan bilatu dutelako, eta horrek berriz pertsonalismora garamatza, aurreko ataletan adierazi dugun bezala. Kasu batzuetan, zuten informazioa oker zegoen edo TParen figura ENERekin nahasten zen. Nahaste horien ondorioz, baieztatzen dute TParen figuraren funtzio berdina duten figurak daudela, eta ez dutela beharrezkoa ikusten aldaketa gomendatzea. Horrek guztiak agerian uzten du aholkularitzan ikuspegi feminista falta dela, irizpideak faktore teknikoetara murriztuta geratzen direlako, eta ez delako ulertzen TParen figura emakumeei ikusgarritasun handiagoa emateko txertatu dela, eta ondorio gisa eusten duen esparru juridikoa alboratzen da.

Figura hoberen ezagutzen duten pertsonen artean, hiru arrazoi nagusi bereizi dira **TPa SZaren gainetik** gomendatzeko: emakumeei ikusgarritasuna ematea, laguntza pu-

blikoak eskatzeko orduan ematen dituen abantailak eta eratzeko prozeduren sinpletasuna.

Nahiz eta abantaila horiek izan, badirudi zenbait eskakizunek eragin dutela proiektu batzuek ezin izatea TPa aukeratu. Besteak beste, **ezkondutako edo izatezko bikote** gisa eratu behar izateko eskakizuna. Elkarrizketatutako zenbait bikote, nahiz eta urte askoan elkarrekin egon eta ustiatzean elkarrekin aritu, ez daude ezkonduta eta ez dira izatezko bikote. Kudeaketa eta aholku-erakundeetako pertsonak mugatzaile hori indartzen zuten, aitortzen baitute pertsona gazteagoen artean askok ez dutela eskakizun hori betetzen.

Mugatzaile horretaz gain, erakundeak bat datoz emakume baserritarrek, adieraziz TPLa "berandu heldu zela". Hori elkarrizketetan zehar errepikatzen da, eta adierazi dute TPLa heldu zenean, emakume askok jada alta emanda zutela beste figurekin, eta ez zuten beharrezkotzat hartu TParen figurara aldatzea. Figurarik hartu ez duten pertsonen kasuan, badirudi **Gizarte Segurantzari bi kuota ordaindu** behar izanak baldintzatzaile garrantzitsua dela, ustiatzei askok baliabide oso mugatuak baitituzte. Hori dela eta, modu positiboan baloratzen da, eta baieztatzen da pizgarria izan daitekeela TPE-ei zuzeneko laguntzak ematen dizkien 819/2021 Errege Dekretua onetsi izana, horrekin Gizarte Segurantzaren bi kuota baten hobaria ematen baita.

Guzti horretatik abiatuta, ondoriozta dezakegu erakundeen arteko **informazio-fluxuek** eta erakunde bakoitzak duen informazioa egokiak eragin handia izan dezaketela. Ikusi dugu informazioa MAPAtik ateratzen denetik sektorerara heldu arte hainbat begiztatik igarotzen dela, eta lan honek berretsi du TPari buruzko ezagutza-maila ez dela batere homogeneoa, ezta agenteen artean dagoen komunikazio-maila ere. Orokorrean, sektoreko pertsonak nabarmentzen dute nahaste handia egon dela figurari buruzko kontsultak egin dituztenean, eta horrek are gehiago zailtzen du figura erabakitzeko segurtasuna izatea.

Nahaste hori eta informazio-mailetan dagoen desoreka islatuta geratu dira agenteek egiten duten **balorazioan**. Sektoreko pertsonen % 60ak uste du TPa tresna erabilgarria dela, baina, kudeaketa- eta aholkularitza-erakundeen kasuan, balioespen positibo hori % 42koa da bakarrik, eta % 50ak baino gehiagok adierazten dute ez dela erabilgarria edo ez dakitela noraino doan figuraren erabilgarritasun-maila. Ehuneko horiek erakusten dute errealitateak berak zaildu egiten duela erakundeek TParen figura gomendatzea. Baieztapen horietarako arrazoien artean honako hauek daude, besteak beste: i) EAEko emakumeek jada berdintasuneko egoera lortu dutelako ustea; ii) figuren artean eta ezkontza-eraentzarekin dagoen nahastea; eta iii) sektoreak behar ez duelako ustea.

Guzti horregatik, uste dugu **zaila dela TPen kopurua handiagoa izatea**, nahiz eta gomendatzeko arrazoiak izan, sektoreko pertsona askok betetzeko zailak diren eskakizunak dituelako, berandu heldu zelako eta aholkularitzaren arduradun diren erakundeek ez dutelako tresna erabilgarritzat jotzen. Gainera, kasu askotan, erakunde horietan lan egiten duten pertsonak duten informazioa eskasa edota okerra da.

Azken Ondorioak

Ikerketa honekin hasi ginenean, gure helburu nagusia zen lehen sektorearen errealitatea eta Titulartasun Partekatua figurak izan duen hedapen txikiaren arrazoiak –emakumeen kolektiboan aldarrikapen historikoa izan dela kontuan izanda– hobeto ulertzea. Lan honekin kontrastatu ditugun helburu eta hipotesi batzuetatik abiatzen gara, bi ardatz nagusitan oinarrituta: aldi batetik, EAEko nekazaritza-ustiategien eredu bera eta sektorera heltzen diren pertsonen profila, eta, bestetik, “aholkularitza-erakunde” deitu ditugun erakunde bidez lortzen den informazioaren kalitatea eta kantitatea, erakunde horiek baitira pertsona horiei txertatze-prozesuan zein ekoizpen-proiektuaren ondorengo prozesuan laguntza ematen dietenak.

Horretatik, egindako lanetik eta dokumentu honetan zehar emaitzetatik abiatuta, honako ondorio hauek ateratu ditzaizkigu:

Lehenengo ondorioa da nekazaritza-sektorera heltzen diren **pertsonen profilak** aldatuz joan direla azken urteetan zehar. Hala jakin da azken urteetan heldu izan diren pertsonak banaka edo proiektu kolektiboetan egin dutela, eta, bikoteka eginez gero, askotan bikote hori ez dago ezkon-duta eta ez da izatezko bikotea. Hala ere, datu kuantitatiboek sektorearen errealitatea nolako den erakusten dute: nekazarien gehiengoak 50 urte baino gehiago ditu, eta familia oinarri garrantzitsua da oraindik. Gainera, datu horiek Titulartasun Partekatua figurari buruzko zenbaki argiak eskaintzen dituzte; izan ere, 40 ustiategi bakarrik aukeratu dute figura hori, nahiz eta, due-la gutxi argitaratu den azken nekazarien erroldak adierazten dutenez, aukeratzeko eskakizunak betetzen dituzten askoz pertsona gehiago dauden. Egoera horrek ateratako hurrengo ondorioa eramatean gaitu.

→ **Parekidetasunaren sentsazio faltsua:** Nahiz eta datuak argiak izan eta agerian uzten duten sektorea maskulinizatuta dagoela eta emakumeen lana ikusezin bihurtzen dela, askok sentitzen dute lurraldean jada generoberdintasuna dagoela eta emakumeentzako eskubideak parekatuta daudela. Elkarrizketatutako hainbat pertsonak hala adierazi dute, eta horietako batzuk instituzioetakoak dira. Uste da “egon nahi dutenak badaudela” eta emakumeek eskubideetarako sarbide parekatua izateko beharrezko tresnak jarri direla haien eskura. Hori dela eta, ez zaio balio erantsirik ematen Titulartasun Partekatua figurari, eta azpimarratzen da jada beste figurak aukeratu zituzten emakume askorentzat oso berandu heldu zela.

→ **(Des)informazioa eta Prestakuntza:** Ikerketa honek egiaztatzen du TPari buruzko informazioa eskasa dela eta horri buruzko nahaste handia dagoela, bai agenteen eta bai instituzioen artean, eta gauza bera gertatzen da nekazaritza-sindikatuaren edota kudeaketa-erakundeetan. Ez dago informazio homogeneorik Titulartasun Partekatua figurari buruz, edo hori izapidetzeak dakarrenari buruz, edota sektoreko pertsonak jaso ditzaketan abantailak buruz. Batzuetan, informazioaren faltaz gain, jendeak ez daki non lortu; egoera kezagarria da, batez ere, egunero sektoreari aholkatu eta laguntzen dioten agenteen artean gertatzen delako. Gainera, sektorera heltzen direnek hainbat ibilbideren bidez egin dute, ez baitago hasteko bide bakarra. Batzuek ibilbide “instituzionalizatuagoa” dute, ENBetan hasi eta Gaztenek programara helduz, baina beste batzuk gune informal edo ez hain instituzionalizatuaren hasten dira informazio bila. Hortaz, oso garrantzitsua da informazioa modu argian lortzeko erreferentziazko tokiak izatea. Hori dela eta, lortutako informazioa ez dago hainbeste aholkularitza-erakundearen mende, baizik eta aurkitutako pertsonaren mende eta, oro har, bere lana egiteko eta, bereziki, TP sustatzeko duen interesaren eta motibazio pertsonalen mende.

→ **Figura juridikoa gauza estatiko gisa:** Nahiz eta elkarrizketatutako ekoizle ia guztiek adierazi duten bere proiektuek gorabeherak izan dituztela, behar ezberdinak izan dituztela edota figurei buruzko informazioa bereganatuz joan direla (TPari buruzkoa barne), oso gutxi planteatu dute egoeraren aldaketari hobeto egokitzeko figura juridikoa aldatzeko beharra zutela. Bi faktorek zehazten dute hori: alde batetik, uste da figura juridikoari buruzko hasierako erabakia estatikoa edo aldatzeko zaila dela, eta, bestalde, sektoreko pertsonak burokraziarekin gainezka daudenez, ahal den neurrian beharbeharrezkoak ez diren kudeaketa edo izapideak ez egiten saiatzen dira.

→ **ENEren aginduari lotuta ez egotea:** Ikerketa honetako txosten juridikoan aipatutakoari berriz helduz, esan daiteke administrazio publikoak 17/2008 Legetik eratorritako zein Emakume Nekazariaren Estatutuaren agindua betetzea lortzeki urrun daudela. Aginduak ezartzen du TParen figura lehenetsi behar dela bikotean kudeatzen diren eta eskakizunak betetzen dituzten ustiategien kasuan; hala ere, argi eta garbi ikusten da hori ez dela betetzen, salbuespenak salbuespen. Gainera, EAEn TPari buruz dauden datuetan izandako aldaketa handiak ez dira lehenetsi izateagatik gertatu, baizik eta ustiategi askotan zerga kontuengatik aldaketak egin behar izan dituztelako, eta, kasu horretan ere, egiaztatu da TPa gutxiengoa duen aukera izan dela.

→ **Nekazaritza-sektorean dauden titulartasun-figuren aniztasuna:** EAEko nekazaritza-sektorean sektoreko emakumeek erabakitzen dituzten titulartasun-figura asko daude, eta garrantzitsua da guzti horiek aitortzea, analisi sinplista edo okerrak ez egiteko. Hala, errealitate hori ez dator bat TPLk Espainiari buruz egiten duen analisis egindako baieztapenarekin; izan ere, adierazten du antolamendu juridiko zibil eta merkataritzakoan elkartefigura nahikoak daudela, baina ustiategietan lan egiten duten emakume nekazariak ez dituztela erabili. Emakumeek figura horiek aukeratzeko aintzat hartutako abantailak, oztopoak eta arrazoiak alde batera utzita, garrantzitsua da existitzen direla aitortzea, existitzen den errealitateatik abiatuta erakitzeke, fikzioa alboan utziz. Hala, nahiz eta TPLk dion TParen figura sortzen duela “arau-esparrua errealitate sozialera egokitzeko”, EAEn hori praktikan aplikatzeko beharrezkoa izango litzateke euskal emakume nekazarien beharrak aintzat hartzea, eta baliteke horrek zerikusi gutxi izatea figura berria sortzearekin, txostenaren hurrengo ondorioan proposatu dugun bezala.

→ **Titulartasunaren garrantzi txikia nekazaritza -sektorean:** EAEko nekazaritza-sektorea osatzen duten pertsonak, ekoizpenaren sektorekoek zein aholkularitza-erakundeek, uste dute titulartasunaren figurak ez duela hainbesteko garrantzirik nekazaritza -sektorean. Ildo horretan, merezi du titulartasunaren figurari ematen zaion balioari buruz hausnartzea, administrazio-ondorioetarako arauketa bakarrik izatea baino, emakumeen eta gizonen arteko benetako eskubideen berdintasuna eta landa-eremuko emakumeengan balioak (konfiantza, berdintasuna, ikusgarritasuna eta, hortaz, garapen jasangarria) indartzea lortzeko nekazaritza-egiturak aldatzeko faktorea izan dadin, TPLak aurreikusitako duen bezala. Momentuz, ikerketa honetan lortutako datuak aintzat hartuta, egoera hori ez da bakarrik arlo kuantitatibo edo kualitatiboan gertatzen ari; egunero dagozkien profiletatik sektorean parte hartzen duten pertsonak zalantzan jartzen ditu hori titulartasun-figura bidez gertatu ahal izatea. Aldaketa sakon eta handiak behar dira, botere-harremanak nola eusten diren aintzat hartzen dutenak, espazio askoz gehiago hartuz, titulartasun-figuraenetatik harago.

- **Laguntza publikoek ezartzen dituzten baldintzak:** Nahiz eta, aurreko atalean adierazi dugun bezala, orokorrean garrantzi gutxi ematen zaion, ematen zaiona gehienetan laguntza publikoek ezartzen dituzten eskakizunen eta baliabideak eskuratzeko laguntza horiek eskatzeko beharraren ondorio da. Ondorioz, kasu gehienetan, figura juridikoa aukeratzeko lehentasunezko irizpidea da laguntzek ematen dituzten puntuak, beste batzuk alde batera utziz, hala nola emakumeei ikusgarritasuna ematea. Gainera, TParen figurari buruz informazio gutxi dagoenez, askotan, ematen den aholkua ez da egokia. TPE bultzatzeko onetsitako neurri bereziei dagokienez, hala nola Gizarte Segurantzaren hobariaren azkena, nahiz eta neurri positiboak izan, hauteman dugu ez dituztela zenbait alderdi garrantzitsu hartzen, hala nola indarkeria matxistaren kasuak agertzea. Ildo horretatik, laguntzak derrigortzen du TPEa 5 urtez mantentzera, indarkeriako kasu posibleetarako inolako salbuespenik utzi gabe.
- **Nekazaritza-sektorearen aniztasuna:** Nekazaritza-sektorean ikusezina den aniztasuna dago, eta ez dago horri buruzko daturik edo sarbidea izateko kanalik. Migratutako pertsonen eta bikote ez-heteronormatiboen kasuak daudela egiaztatu da, baina, hala ere, ikusgarri egin behar diren errealitate gehiago daude, ENEk dioen bezala, "diskriminazio anitzeko" kasuak baitira. Egindako ikerketan ez da jaso sektorean gai horri buruzko kontzientzia nahikoa dagoenik. Egiaztatu da nekazaritza-sektoreko eta aholkularitzaerakundeetako zenbait elkarrizketatutako pertsona migratuek jasotzen duten diskriminazio anitzari buruzko kontzientzia dutela. Horri lotuta, egiaztatu da nekazaritza-sektorean aukera gehiago dituztela, baldin eta hain formalagoak ez diren eta malguagoak diren instalazio-ibilbideetan badaude, jasan eta pairatzen dituzten diskriminazioko forma espezifikoetara egokitu ahal izateko. Horri jarraikiz, ez da inolako inklusiorik hauteman nekazaritza-sektoreko instalatu eta aholkurako ibilbide instituzionalagoetan.

05

Hobetzeko proposamenak

Dokumentu honetan azaldutakoa alde batera utzita, hainbat irakaspen eta hobekuntza-proposamen atera daitezke, figura hori ezartzen aurrera egin ahal izateko. Jada Titulartasun Partekatuaren figura aukeratzeko edo ez aukeratzeko arrazoiak azaldu dira, eta, horietatik abiatuta, aurrera egiteko hainbat jarduketa proposatu nahi ditugu:

- **Prestakuntza:** Zalantzarik gabe, txosten honen emaitza eta ondorioetan argi geratu den funtsezko gakoetako bat da Titulartasun Partekatuaren figurari buruzko informazio-falta dagoela. Huts handia hauteman da eratzeko izapideen zein figurak izan ditzakeen abantaila edo oztopoen arloan. Gainera, azaldu dugun bezala, agenteen artean ez dago ikuspegi feministarik eta, hortaz, laguntza publikoetarako parametro tekniko eta irizpideetatik harago, ez dituzte aintzat hartzen emakumeen ikusgarritasunari eta berdintasunari lotutako irizpideak. Kudeaketak egitera gune instituzionaletara jo dutenean zenbait emakumeek jaso duten tratua argi uzten du behar handia dagoela administrazioko teknikariei berdintasunaren arloko prestakuntza emateko. Aholkularitza-zereginei lotutako agenteentzako prestakuntza horretaz gain, beharrezkoa izango litzateke genero-ikuspegia txertatzea, diskriminazioaren beste ardatzekin nola lotzen den aintzat hartuz, ENEk azpimarratzen duen diskriminazio anitzari garrantzia emanez. Sektoreko pertsonak jasotzen duten prestakuntzari dagokionez, beharrezkoa izango litzateke ENE edo TParen bezalako tresnak sartzea. Gainera, uste dugu prestakuntza horietan azpimarratu behar dela zer garrantzitsua den ustiategia gauza dinamiko bezala hartzea, gorabeherak eta behar ezberdinak izan ditzakeena, eta, kasu horietan, baliteke zenbait lege-alderdi aldatu behar izatea, egoera juridikoa barne.
- **ENErekin lotutako erreferentziazko espazioa:** Dagoen argitasun-faltaren ondorioz, hainbat neurri behar dira emakume eta gizonen arteko berdintasunerako aurrera egiteko lagungarriak izan daitezkeen tresnei buruzko informazioa modu homogeneo eta sinesgarrian zabaldu dadin. Hori dela eta, uste dugu garrantzitsua dela erreferentziazko informazio-gune nagusia izatea, erreferente guztiek ezagutzen dutena, eta modu erraz eta argian zentzu horretarako behar den informazioa eskuratzea ahalbidetzen duena. Egun ikus dezakegu instituzioek beren web-orrietan informazio ezberdina dutela, eta batzuetan ez da oso zehatza, eta beste batzuetan, okerra da. Gune instituzionalez gain, ondorioztatu da pertsona askok informazioa bilatzen dutela gune sindikaletan, eta, ildo horretatik, egiaztatu dugu emakumeen eta eskubideen berdintasunari lotutako gaien ikusgarritasuna asko aldatzen dela batetik bestera; hortaz, are nabariagoa da beharrezkoa dela kontsultak egin ahal izateko toki bakarra izatea.
- **Titulartasuneko figuren aldaketen kasuan burokrasia erraztea:** Orain arte adierazi den bezala, sektoreko pertsonak adierazi dute gainezka daudela hainbeste burokraziarekin, eta horrek laguntzak ez eskatzea ere eragin dezake, oso zailak iruditzen zitzaizkien izapideak egin behar izatea saihesteko. Hori dela eta, uste dugu garrantzitsua dela, aukerei buruzko informazio argia izateaz gain, figura juridikoa aldatzen den kasu posibleetan behar daitezkeen burokrasia erraza izatea eta eragin negatiborik ez izatea ustiategiarengan.

- **Ezkondutako edo izatezko bikotea izateko eskakizuna malguagoa izatea:** TParen figura ez erabiltzeko aurkitu diren arrazoen artean, ezkondutako edo izatezko bikotea izan beharra behin baino gehiagotan errepikatu da. Ildo horretatik, ustiapenean gazte hasten diren bikoteak zein elkarrekin urteak daramatzaten baina harremana parametro horietan formalizatu ez dituzten bikoteak daude. Horregatik, uste dugu garrantzitsua dela, aukera desberdinei buruzko informazio argia lortzeaz gain, figura juridikoa aldatzen denean eskatzen den burokrasia erraza izatea eta, inola ere, nekazaritzako eta abeltzaintzako ustiapenean eragin negatiborik ez izatea.
- **Gizarte Segurantzaren hobaria ematen duten laguntzak mantentzea:** Aipatu den bezala, 2021ean MAPAK ETPen kasuan kideetako baten Gizarte Segurantzaren hobaria aplikatzeko laguntza onetsi zuen. Laguntzaren xedea da deialdiaren unean jada figura hori duten ustiategiei laguntzea. Hala, Gizarte Segurantzaren bi alta emateak dakartzan gastuei aurre egin ahalgo diete, baina laguntza horiek ez badute jarraipena eta ez badira laguntza egonkor bihurtzen, nekez balioko dute ustiategi berriek figura hori aukeratzeko. Era berean, onuragarria izango litzateke etorkizuneko deialdietan salbuespenak ezartzea indarkeria matxistako kasu posibleetarako.
- **Adin gehiagoko emakumeak aitortzeko mekanismoak:** Behin baino gehiagotan errepikatu dugun esaretako bat da TPLa “berandu heldu zela” eta emakume askok jada eskubideak izateko beste figurak zituztela edo pentsatu zutela adinagatik ez zuela merezi alta ematea, ez zutelako jubilazioa lortzeko kotizatze denbora nahikorik izango. Hori dela eta, garrantzitsua izango litzateke bigarren kasu horretan dauden emakumeek aurretik egindako lana aitortzeko mekanismoak izatea, askok laguntza eman dutelako familian eta bere bikoteekin batera lan egin dutelako, horregatik kontraprestazio ekonomikorik edo eskubiderik lortu gabe.
- **Eskakizunak ustiategi txikietara egokitzea:** Historikoki emakumeek nekazaritza-jardueran alta emanda ez izateko arrazoi nagusietako bat da beren ustiategiek ezin zituztela autonomoen bi kuota eta Gizarte Segurantzaren bi kotizazio ordaindu. Errealitate horrek gaur egun jarraitzen du, aintzat hartuta historikoki zein gaur egun, nekazaritza-sektoreko zati handi bat ustiategi txikiek osatzen dutela, eta horiek zailtasun handiak dituztela jardueratik eratorritako gastuak ordaintzeko, sektorea prekarizatzen dituzten hainbat faktoreen ondorioz. Faktore horietako bat da ustiategi guztiak neurri berean alderatzea, tamaina eta egiten ari diren ekoizpen-eredua aintzat hartu gabe. Hori dela eta, nekazaritza-sektoreko emakumeen aldarrikapen historiko eta oraingoa da baterako kuoten aukera planteatzea, nekazaritza-jardueran ikusgarri egitea ez ezik, lurrari lotuta garatzen ari diren proiektuak sustatzen dituztenak.
- **Eskakizunak pertsona migratuen diskriminazio anitzera egokitzea:** Ikerketa sozial honen aurreko txosten juridikoak aurreratzen zuen bezala, TPak bikoteko harremanen barruko arazo zehatz bati erantzuten dio. Ikerketa sozial horretatik ondoriozta dezakegu administrazioko egoera erregularrean dauden bikote-harremanak bakarrik hartzen dituela kontuan, eta, hortaz, bertako pertsonak direla ulertzen da. EAEko migrazioetan egondako igoera aintzat hartuta, harrera-toki bihurtu denez, komeni da bikote misto edo bikote migratuen errealitateak aintzat hartzea, nekez bete ahalgo dituztelako TParen eskakizunak. Horretarako, gomendatzen da TPLa Atzerritarren Legearekin gurutzatzea, migratutako pertsonak jasotzen dituzten kasuistika zehatzak aintzat hartzeko, errealitate horietara egokitzen diren mekanismo alternatiboak proposatzeko.

06

Bibliografia

Arriola, Iratxe et. al (2009): “La mujer baserritarra, esa valiosa especie en peligro de extinción” en Senra, Lidia (coord): *Las mujeres alimentan el mundo. Soberanía alimentaria en defensa de la vida y el planeta*, Barcelona.

Camacho, Alicia (2011): *Diagnóstico de la Igualdad de Género en el Medio Rural*, Ingurumena eta Landa- eta Itsasertze-ingurunerako Ministerioa, Madril.

Camarero, Luis et. al (2006): El trabajo desvelado. *Trayectorias ocupacionales de las mujeres rurales en España*, Emakumearen Institutua, Madril.

De Gonzalo, Isabel eta Urretabizkaia, Leticia (2012): *Las mujeres baserritarras: análisis y perspectivas de futuro desde la Soberanía Alimentaria*, Emakunde, Gasteiz.

FADEMUR (2012): *Medio rural desde la perspectiva de género*. Eskura: www.fademur.es

FAO (2011): *El estado mundial de la agricultura y la alimentación. Las mujeres en la agricultura. Cerrar la brecha de género en aras del desarrollo*, Nekazaritzarako Nazio Batuen Erakundea, Erroma.

García- Ramón, María Dolores (1997): “Trabajo invisible y relaciones de género en la explotación agraria familiar en España”, en: Gómez, Cristóbal y González, Juan (ed): *Agricultura y sociedad en la España contemporánea*, Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa eta Ikerketa Soziologikoen Zentroa, Madril.

Eusko Jaurlaritza (2020): *Las mujeres en el medio rural vasco 2020*.

Instituto de la Mujer (2002): *Mujeres y Sociedad Rural. Entre la inercia y la ruptura*, Instituto de la Mujer, Madril.

León, Irene eta Senra, Lidia (2009): “La cotitularidad en las explotaciones agrarias familiares. Una lucha de las mujeres campesinas” en Senra, Lidia (coord): *Las mujeres alimentan el mundo. Soberanía alimentaria en defensa de la vida y el planeta*, Bartzelona.

Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa (2020): *Informe anual de indicadores. Agricultura, pesca y alimentación 2019*, Madril.

Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa (2018): *Manual informativo sobre la titularidad compartida de las explotaciones agrarias*, Madril.

Mundubat eta CERES (2021): *Participación política de las mujeres campesinas en el estado español*

Negro, Amaia (2010): *Mujeres baserritarras, identidad en crisis* (inédita), Bilbo.

Pérez, Zalao (2008): *La situación del sector agroalimentaria en Bizkaia. Informe 2008*, EHNE Bizkaia, Abadiño.

Santamaría, Pilar eta Arrieta, Eider (2004): *Las mujeres en el entorno rural*, IKT, Gasteiz.

Santamaría, Pilar, et. al (2011): *Las mujeres en el entorno rural*, IKT, Gasteiz.

Senra, Lidia (coord) (2009): *Las mujeres alimentan el mundo. Soberanía alimentaria en defensa de la vida y el planeta*, Entrepueblos, Bartzelona.

Universidad del País Vasco (2019): *Informe de Evaluación 2019. Programa de Desarrollo Rural de la Comunidad Autónoma del País Vasco 2014-2020*

Urretabizkaia, Leticia eta Ecurriol, Verónica (2013): “Soberanía Alimentaria Feminista: protagonismo vs. discriminación de las mujeres del entorno agrario”, en: *IV Congreso de Economía Feminista*, Universidad Pablo Olavide, Sevilla.

Urretabizkaia, Leticia (2014): “Mujeres baserritarras en movimiento, ¿cómo construir mundos agrarios más feministas y feminismos más agrarios?” en *IX Jornadas Estrategias Positivas de Desarrollo. Acciones feministas por un uso sostenible de los bienes naturales*, Eusko Jaurlaritza eta Bilboko Udala.

Urretabizkaia, Leticia eta Ecurriol, Verónica (2017): “Propuestas feministas para la agroecología y la mirada de género” en *VVAA: Arraigar las instituciones. Propuestas de políticas agroecológicas desde los movimientos sociales*, Libros en Acción, Madril.

Kontsultatutako web-orriak:

Eusko Jaurlaritza: www.euskadi.eus/inicio/

Bizkaiko Foru Aldundia: <https://web.bizkaia.eus/es/inicio>

Gipuzkoako Foru Aldundia: <https://www.gipuzkoa.eus/es/inicio>

Arabako Foru Aldundia: <https://web.araba.eus/eu/home>

Gaztenek: <http://www.gaztenek.net/interior.asp?pagina=1>

Bionekazaritza: <https://bionekazaritza.net/eu/>

Biolur: <https://www.biolur.eus/es/inicio>

Lorra: <https://lorra.eus/>

Abere: <http://abere.eus/>

Lurgintza: <http://www.lurgintza.net/>

ENBA: <https://enba.es/es/>

EHNE- Bizkaia: <https://www.ehnebizkaia.eus/>

EHNE: <https://www.ehne.eus/es/>

UAGA: <https://www.uaga.eus/>

AKRONIMOEN ZERRENDA

EAE: Euskal Autonomia Erkidegoa
OE: Ondasun-erkidegoa
Auton.-erk. autonomia-erkidego
CERES: Landa-eremuko Emakumeen Elkarteen Konfederazioa
IFK: Identifikazio Fiskaleko Kode
AFA: Bizkaiko Foru Aldundia
BFA: Bizkaiko Foru Aldundia
GFA: Gipuzkoako Foru Aldundia
ENE: Emakume Nekazarien Estatutua
ENBA: Euskal Nekazarien Batasuna
EHNE: Euskal Herriko Nekazarien Elkartasuna
PFEZ: Pertsona Fisikoen Errentaren gaineko Zerga
TPL: Nekazaritzako ustiategien titulartasun partekatuari buruzko legea
MAPA: Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa
ENB: Eskualdeko Nekazaritza Bulegoa
NGB: Nekazari Gaztearen Bulegoa
NPE: Europar Batasunaren Nekazaritza Politika Erkidea
LGP: Landa Garapenerako Programa
ENS: Eraldaketarako Nekazaritza Sozietatea
SZ: Sozietate Zibila
KST: Kooperatiba Sozietate txikia
MLS: Erantzukizun Mugatuko Lan-sozietatea
TP: Titulartasun Partekatua
BT: Banakako Titulartasuna
UAGA: Arabako Nekazarien Elkartea
UB: Europar Batasuna
NLU: Nekazaritzako Lan-unitatea

TAULEN AURKIBIDEA

1. taula: Ikerketa globalaren helburu orokor eta espezifikoak _____	08
2. taula: Forma juridikoen konparaketaren laburpena, erabakitzeko irizpide nagusietan oinarrituta _____	14
3. taula: Berdintasunaren arloko aurrekari juridikoak _____	37
4. taula: Ustiategiaren buru diren pertsonen kopurua _____	47
5. taula: TParen bilakaera EAE _____	48
6. taula: Titulartasunak, sexuen eta figura juridikoen arabera, Araba _____	49
7. taula: Erakundeen web-orrien egoera _____	52
8. taula: Web-orrien analisiaren emaitzen laburpena _____	73
9. taula: TPE gehiago ez egoteko arrazoiak _____	148

GRAFIKOEN AURKIBIDEA

1. grafikoa: Elkarrizketen lagina, sektoreka _____	80
2. grafikoa: Elkarrizketatutako barazki-ustiategien ereduak _____	81
3. grafikoa: Elkarrizketatutako lagina, sektoreka eta probintziaka _____	82
4. grafikoa: Elkarrizketatutako ekoizpenen instalazio-data _____	85
5. grafikoa: Elkarrizketatutako ekoizleen adinak _____	86
6. grafikoa: Elkarrizketatutako ekoizleak generoaren arabera banatuta _____	87
7. grafikoa: Elkarrizketatutako erakundeen lagina _____	96
8. grafikoa: Aholkularitza eman duten erakundeak probintzien arabera _____	99
9. grafikoa: Figura juridikoak elkarrizketatutako ekoizpenetan _____	116
10. grafikoa: Elkarrizketatutako figura juridikoak sektoreka _____	117
11. grafikoa: Elkarrizketatutako figura juridikoak, adinaren arabera _____	118
12. grafikoa: Titulartasun partekatuaren figuraren inguruan ekoizleek duten ezagutza _____	130
13. grafikoa: Titulartasun partekatuaren figuraren inguruan entitateek duten ezagutza _____	136
14. grafikoa: Nekazaritza-ustiategiek Titulartasun Partekatuaren figurari egindako balorazioa _____	144
15. grafikoa: Erakundeek Titulartasun Partekatuaren figurari egindako balorazioa _____	145

IRUDIEN AURKIBIDEA

1. irudia: Sektoreari laguntzeko erakundeak _____	40	28. irudia: EHNE sindikatuaren web-orriko “formazioa” atala _____	70
2. irudia: ENBen mapa _____	41	29. irudia: UAGA sindikatuaren web-orriaren hasierako orria _____	71
3. irudia: Euskadi.eus web-orria _____	53	30. irudia: UAGA sindikatuaren web-orriko Landa-garapena ataleko albiste _____	71
4. irudia: Bizkaiko Foru Aldundiaren web-orria _____	54	31. irudia: Ekoizpeneko fase ezberdinak _____	109
5. irudia: Bizkaiko Foru Aldundiaren web-orriaren Nekazaritzaren atala _____	54	32. irudia: Aholkularitza-ibilbideak instalazio prozesueta _____	112
6. irudia: Gipuzkoako Foru Aldundiaren web-orria. Gipuzkoa.eus/eu/gaiak _____	55	133. irudia: Erakundeen arteko Titulartasun Partekatuari buruzko informazio-fluxuak _	141
7. irudia: Gipuzkoako Foru Aldundiaren web-orriaren lehentasunezko ustiategiak _____	56		
8. irudia: Gipuzkoako Foru Aldundiaren web-orriaren elkarte modura eratutako ustiategien atala _____	56		
9. irudia: Arabako Foru Aldundiaren web-orria _____	57		
10. irudia: Arabako Foru Aldundiaren web-orriko Nekazaritza ustiategien atala _____	58		
11. irudia: Arabako Foru Aldundiaren web-orriaren titulartasun partekatuari buruzko atala ____	58		
12. irudia: Gazteneken web-orriko prozedurari buruzko atal _____	59		
13. irudia: Gazteneken web-orriaren argazkiak _____	59		
14. irudia: Biolurren web-orriaren hasierako orria _____	61		
15. irudia: Biolurren web-orriaren “Etorri” atala _____	61		
16. irudia: Bionekazaritzaren web-orria _____	62		
17. irudia: Lorraren web-orriko Zerbitzuak atala _____	63		
18. irudia: Ongarri aldizkariaren irudia _____	63		
19. irudia: Ongarri aldizkariko albistea _____	63		
20. irudia: Abereren web-orria _____	64		
21. irudia: Lurgintzaren web-orria _____	56		
22. irudia: Lurgintzaren web-orriko Zerbitzuak atala _____	65		
23. irudia: ENBA sindikatuaren hasierako orria _____	67		
24. irudia: ENBA sindikatuaren web-orriaren Emakume Nekazariei buruzko atala _____	67		
25. irudia: ENBA sindikatuaren aldizkariko albisteak _____	67		
26. irudia: EHNE Bizkaia sindikatuaren web-orriko parekidetasuna buruzko atala _____	69		
27. irudia: EHNE sindikatuaren web-orriaren hasierako orria _____	69		